

JAHRESBERICHT

des

kaiserl. königl. vollständigen Gymnasiums

in

K R A K A U

für das

S C H U L J A H R

1858.

Krakau 1858.

Buchdruckerei von Karl Budweiser.

JAHRESBERICHT

des Königl. vollenständigen Gymnasiums

in K A A

für das Jahr 1843

1843

Druck von J. Neumann, Neudamm

DE TROEZONE URBE

DISSERTATIONIS

part. II.

sive

historiae caput I.

Scripsit

Nicolaus Schell

philosophiae doctor, gymnasii Cracoviensis praeceptor
ordinum superiorum.

DE THRONIS URBE

DISSERTATIONIS

ANNO. M.

historiae caput I.

Prolegomena

philosophiae doctor gymnasiis Carolinis philosophor
ordinum rectorum

Parvum hunc librum de antiquissima Troezenis urbis historia in lucem edentem res me pauca haec praefari iubet.

Altera est pars maioris et amplioris de Troezene urbe dissertationis, cuius part. I. de agro Troezenis scripta Tergesti abhinc biennium prelum subiit. Hunc vero librum ubi exarare incepi, mihi in animo erat fabularum historiaeque filum usque ad Doriensium in Peloponneso adventum persequi; sed ubi primae paginae ex officina typographi prodierunt, quoniam ipsius Thesei et Hippolyti fabulas dissertationem hoc libro nisi maiorem, at certe non minorem postulare ex iis, quae iam literis mandaveram, intellexi, tum temporis angustiis, tum aliis causis coactus prius huic opusculo finem imponere decrevi: Quae me ipsa res haud exigua calamitate affecit.

Pelopidarum enim Troezene adventu nova aetas incipit ipsaque Pitthei memoria cum Aethrae, Thesei, Hippolyti nominibus tam arte coniuncta est, ut vix ab his seiungi et separari possit. At cum prioribus Troezeniorum fabulis eorum laus contineatur, qui primi agrum incoluerint nomenque ei dederint, qui primis frugum seminibus sparsis vitem severint, a quibus urbium moenia condita, deorum templa erecta sint; non, sane, licebat, cum Pittheus, qui, ut ita dicam, huic operi ultimam manum imponit, ipsius urbis conditor nominetur, cum fabulae, quibus Aethrae nomen laude effertur, et priores quasi communi quodam cognationis vinculo inter se contineantur, non licebat huius adventu subsistere, sed ut hunc fabularum orbem absolverem, ipsa necessitas postulabat. Itaque ratio, quam hac de re inii, non dubito, quin cuivis, in cuius manus scriptum hoc veniet, probetur, praesertim cum illarum fabularum, quae Thesei virtutem praedicant, natura longe alia atque diversa sit, ut, ubi de hoc agam, ad res plane intellegendas Aethrae Pittheique nomina legentibus in memoriam revocasse sufficiat.

Stemmata denique et antiquissimorum regum, quos Troezenii sibi vindicant, et eorum, quos cum his comparavi, me ipsi dissertationi non inseruisse ne mireris, cum Troezenis et Pitthei stirpem ac genus in nota p. 59 tractaverim, ne de Halicarnassensium sacerdotum familia quid dicam quorum nomina ut illi loco, quo de iis egi (p. 43 et 44) inferrem, res ipsa postulavit, hoc inde venit, quod initio, cum ratio eorum facile per se intellegatur, ea addere nolui; at postquam liber iam prelum reliquit, quia identidem fabulas illas respicio, ad eas illustrandas haec quoque adieci. Qua re id simul consecutus sum, ut quovis quisque temporis momento facile adhibere possit.

Restat, ut scriptum hoc quaecunque, cui, quidquid mihi otii haud exigua muneris officia dabant, id omne suppeditavi et libenter consecravi, doctorum virorum, si qui forte legent, indulgentiae atque benevolentiae commendem.

Scriptum Cracoviae mense Iulio
MDCCCLVIII.

N. Schell.

Caput I.

De antiquissima historia usque ad Pittheum urbis qui dicitur conditorem.

Argolicam terram nobilem illum Pelasgorum populum antiquitus obtinuisse, qui initio quidem rudes immanesque certis quibusdam sedibus non uterentur, sed venatores vel pastorum in modum vagi per agros diversique errantes alias atque alias regiones peterent, inter omnes, qui vel minimam antiquitatis cognitionem sibi comparaverunt, non minus constat quam eos postea omni in agris colendis studio collocato urbes, quas arcibus munirent, in vallibus a mari non procul remotis et naturae beneficio fertilitate donatis condidisse, unde fortasse factum est, ut *Ἄργος* nomen adeo vigeret*), eosdemque rei navali incubuisse. Itaque ut omnis terra Argolica *παλαιὸν Ἄργος*¹⁾, sic singulae eius urbes eodem nomine dicuntur atque ante omnes ea, quae hujus nominis principatum ad extrema usque tempora servavit, a poeta *γῆς παλαιὸν Ἄργος*²⁾ et quae post hanc antiquitus maxime clara erat Mycenae *πελασγὸν ἔδος Ἀργείων*³⁾ appellatur. In ipsius autem Troezenis eos arvis, cuius in pulcerrimis fabulis, quibus non exigua pars huius dissertationis constituta est, et coeli mitis temperies et singularis soli virtus praedicatur, versatos esse et potestate eorum iam toto agro longe lateque valente positos clarae huic urbi fundamentis initium dedisse gravissima non desunt argumenta. Memoratur enim oppidum prope Troezena *Ἄργος*⁴⁾ et supersunt ruinae ingentium illarum substructionum, quas fama Cycloporum manibus exstitisse pervulgat. Quarum in numero Curtius templi cuiusdam fundamentum recenset⁵⁾ idemque vir doctissimus in raris ipsius urbis, de qua agimus, reliquiis illius structurae vestigia invenit⁶⁾. Iam hoc unum argumentum tantum valet, ut reliqua, quibus summa urbis antiquitas affirmetur, silentio praeterire liceret, praesertim cum ad aetatem posteriorem quam qua Pelasgi fuerunt, respiciant, quae tamen, quia operae pretium esse videtur, in medium proferamus. Certe quidem Homerus⁷⁾ eam inter Argolicas urbes memorat et Pitheus, qui pagis antea dispersis in unum coactis conditor eius praedicatur, frater Atrei et Thyestae est; longe igitur ante bellum

*) *Ἄργος* enim, si scholiastis fides habenda est, *πᾶν παραθαλάσσιον πεδίων* dicitur. Cfr. Stephanus Byzant. et Hesych. s. h. v. Eustath. ad Dion. Perieg. 411. Quae me res permovet, ut *Ἄργος* dictum esse censeam pro *Ἀργός*. *Ἄργος* vero non nemo intelligit, quanto opere affine sit verbis *ἄρκος*, propugnaculum, *ἄρχειν*, arx, arcere, quae omnia nescio an sic cum *ἄρκος* (arces enim in locis editis atque superioribus surgebant, unde ortum est *ἄρκόπολις*) ut *Ἄργος* cum *ἄρκος* cohaereant. Mihi certe ex hac nominum similitudine factum esse videtur, ut *Ἄργος* et frugiferam regionem et arcem significet.

1) Sophocles (ed. Schneidewin) El. 3, quo loco ne urbis nomen interpretemur, graviore causae movent. 2) Euripides (Opp. Glasg. ed.) El. 1. 3) Eurip. Or. 1246. 4) Plinius N. H. IV, 9. Steph. Byz. (ed. Meineke) s. v. *Ἄργος*. Eustath. ad Odyss. III, 250. Cfr. part. I. huius dissertat. (de agro Troezenis. Tergesti 1856.) p. 4. 5) E. Curtius, Peloponnesos. II, 436. Cfr. part. I, p. 3. 6) Curt. ibid. II, 438. Cfr. part. I, p. 3. 7) Homeri Il. II, 561.

Troianum eius regnum floruit. Sed narrationes et fabulae Troezeniorum ad aetatem longe remotiorem redeunt; nam non solum ab antiquissimis temporibus usque ad Pittheum longus ordo regum, qui semel interruptus est⁸⁾, nobis producit, in quorum manus summa deinceps potestas concessisse fertur, verum etiam singulorum memoria institutis eorum sancta est et praeclara facinora summis laudibus efferuntur. Porro si nobiscum reputamus iam Hyperen et Anthen singularum urbium conditores praedicari, non multum abest, quin in terra nos versari contendamus, cuius antiquissima historia tota in tenebris iaceat et per fabulas illas quasi per velum obscura perluceat.

Sane quidem Pelasgi pristina illa qua erant morum asperitate magis magisque deposita maiorem forsitan per se ipsos humani cultus gradum obtinuerint; licet Hellenum nomine iam vigente Iones, quos praeter Achaeos heroica aetate Argolicam terram incoluisse constat, ipsi morum mansuetudine prae ceteris Graecis excelluerint: tamen vix quisquam dubitabit, quin extrinsecus quoque multis adiumentis magnisque subsidiis arreptis ad miram illam humanitatis sublimitatem sint evecti.

Compertum enim habemus ex scriptorum auctoritate Phoenices, qui primi fere omnium iam in omni humanitate plurimum profecerant, ad oras cum totius Graeciae quae orientem spectet, tum vero Argolicae terrae navibus appulsos iterum atque iterum mercatus habuisse⁹⁾.

Quanta praeter alias gentes Aegyptiorum vis hac in re fuerit, ex eo elucet, quod Danao, quo nomine progressus in omni humano civilique cultu significatur: tempus, quo incolae aridum solum (*δανάον Ἄργος*) aquae ductibus agri culturae commodum redderent, rerum scriptores Aegyptum patriam tribuunt, quod Pausanias Ori nomen, qui primus Troezeniorum rex est, Aegyptium esse opinatur¹⁰⁾.

Porro ut Phoenicum aliquando classis per omnes terras aequae ac toto mari longe lateque nota claraque erat, ita paulo ante Troianum bellum in Minois Cretensium regis summam imperii maritimi concessisse audimus, quo ille fretus non solum litus Asiae et plerasque Cycladum sub suam potestatem redegerat, verum etiam Graeciae oras obedientes sibi tenebat, multas colonias deduxit¹¹⁾, Atticam bello vastavit eiusque capiti clarum illud, quod Minotauro quotannis solverent, tributum imposuit¹²⁾, Megara et Nisaeam vi armorum cepit¹³⁾. Iam tum fortasse Cretenses, quos Homerus Crisam Phocensium urbem incoluisse canit¹⁴⁾, Aegina occupata¹⁵⁾ ad Troezenios accolae accesserunt doctrina cum aliarum rerum, tum praecipue sacrorum eos rituum imbuentes. Hinc Damia et Auxesia, quarum memoria a Troezeniis¹⁶⁾ pariter atque ab Epidauriis¹⁷⁾ pie colebatur, Creta huc profectae esse dicuntur¹⁸⁾ atque adeo laurus illa sacra, quae flagitiorum lustrationi inserviebat, a Cretensibus huc translata et sata esse videtur; imo

⁸⁾ Pausan. (ed. Schubart et Walz) II, 30, 5 (6) seqq. ⁹⁾ Herodotus I, 1. ¹⁰⁾ Pausan. II, 30, 5 (6). ¹¹⁾ Diod. Sic. (ed. I. Bekker) V, 84. ¹²⁾ Apollodori biblioth. (ed. Heyne) III, 15, 7 et 8. ¹³⁾ Apollod. III, 15, 8, 1 — 3. Ovid. Metamorph. (ed. Gierig) VIII, 1 — 151. Pausan. II, 34, 7 (7). Schol. ad Euripid. Hippol. 1195. Eustath. ad Dionys. Perieg. (ed. Bernhardt) 420. Cfr. part. I, p. 11. ¹⁴⁾ Homeri h. Apoll. 269. ¹⁵⁾ Strabo (ed. Kramer) VIII, 6, 16 (C. 375). ¹⁶⁾ Paus. II, 32, 2 (2). ¹⁷⁾ Pausan. II, 30, 4 (5). Herod. V, 82. seqq.

ipsum illud novem sacerdotum collegium, quorum sacris ritibus et caerimoniis Orestes Furiarum furore Troezenae liberatus est ¹⁸⁾, stirpe Cretenses esse opinor. Ad mutuam consuetudinem, quae inter duas has gentes intercesserit, verba quoque Stephani Byzant. spectare videntur: Καλαύρεια, νησιδίων πρὸς τῇ Κρήτῃ, nisi forte error in iis inest, ut scribendum sit: πρὸς τῇ Ἀκτῇ, quod nomine hujus regionis valde commendatur ¹⁹⁾ et longe, quam quod antea πρὸς τῇ Τροιζῇ et hoc quidem Meineke, ut nunc video, ad Steph. Byz. l. c. assentiente scripsi, vel πρὸς τῇ Κελενδέρει ²⁰⁾, est veri similis.

Rursus Troia capta potestas, quam Cares obtinebant ²¹⁾, diu omnium gentium terror erat, quos iam Cecrope regnante Atticae agro incursione maritima vastato ²²⁾ cum Epidaurum et Hermionem urbes Troezeni proximas incolerent ²³⁾, huius urbis genti sese accolae admiscuisse valde est probabile. Hinc facile intelligitur, cur, qua de re infra accuratius agemus, multis annis post in Cariam Troezenii coloniam deduxerint; hinc forsitan explicandum sit, cur Isidis templa Athenis ²⁴⁾, Corinthi ²⁵⁾, Burae ²⁶⁾ et Troezenii agri Methonae ²⁷⁾ alterum, alterum Troezenae ²⁸⁾ exstaret. Quamquam de Troezenio quidem aliter sentire videtur Pausanias; nam ab iis, qui in Cariam coloni profecti sint, erectum dicit et verbis quidem obscurioribus, ut dubium sit, utrum, id quod meo iudicio credibilius est, Isidis an Veneris aedem significet ²⁸⁾.

Quos omnes peregrinos advenas moribus indigenarum colendis ingeniisque artibus formandis vehementer profuisse quamvis non infitior, multum tamen abest, ut nomina, quorum notio, quia est obscurior, interpretationi difficultates praebet, ab illis illata esse censeam. Quorum in numero apud Curtium sunt II, 577 Κελενδεῖς et Σάρος, de quibus quid sentiam, part. I, p. 7. seqq. in medium prolata sunt. Addi possent Ὠρεὸς et Αἰτίος, quorum prius Pausanias re vera Aegyptium esse putat ²⁹⁾, quia ut Αἰτίος in huius terrae fabulis locum obtinet; sed quando quidem duo haec verba peregrina habenda sunt, cur non potius ad Indiam respicimus, in qua urbs est Ὠρεα vel Ὠρα ³⁰⁾ cum agro Ὠρεῖς vel Ὠρεῖς vel Ὠρεῖς ³¹⁾, cujus incolae Ὠραι ³²⁾ vel Ὠροι ³³⁾ aut Ὠρεῖται ³⁴⁾ vel Ὠρεῖται ³⁵⁾ aut Horitae ³⁶⁾ nominantur? Altera vero vox simili quadam conditione utitur. Αἰτία enim Aegypti nomen est ab Indo quodam, qui Αἰός dicitur, ei inditum ³⁷⁾ et ea quoque, qua Aetii Troezenii Busiriidisque Aegyptii regnum vexatum esse fertur, calamitas eadem est, novem per annos pluvia a Iove terrae non immissa tantam siccitatem ortam esse, ut nullis amplius fluviorum fontibus frugum proventus perderetur ³⁸⁾. Quod si ex numero utriusque fabulae communi Aegyptiam originem

¹⁸⁾ Paus. II, 31, 4 (7). Cfr. O. Mueller, Dorier II, 228. ¹⁹⁾ Cfr. part. I, p. 1. ²⁰⁾ Cfr. part. I, p. 14. ²¹⁾ Diod. Sic. V, 84. ²²⁾ Philochorus ap. Strabonem IX, 1, 20 (C. 397). ²³⁾ Strabo VIII, 6, 15 (C. 374). ²⁴⁾ Pausanias I, 41, 3 (4). ²⁵⁾ Id. II, 4, 6 (7). ²⁶⁾ Id. VII, 25, 9 (5). ²⁷⁾ Id. II, 34, 1 (1). ²⁸⁾ Id. II, 32, 16 (6). ²⁹⁾ Id. II, 30, 5 (6). ³⁰⁾ Arriani anab. IV, 27. ³¹⁾ Diod. Sic. XVII, 104. ³²⁾ Arriani An. VI, 22, 28. ³³⁾ Ibid. VI, 22, 4. VII, 5, 8. ³⁴⁾ Steph. Byz. s. h. v. Eustath. ad Dion. Per. 1096. ³⁵⁾ Arriani Ind. 23. An. VI, 22. Strabo XV, 2, 1 (C. 720). ibid 2, 7 (C. 723). Plutarchi Alexand. 66. Cfr. Bernhardt ad Dion. Per. I, c. ³⁶⁾ Qu. Curtius de reb. gest. Alex. M. IX, 10, 6. ³⁷⁾ Steph. Byz. s. v. Αἰτία. ³⁸⁾ Pausan. II, 31, 10 (14). Ovid. ars am. I, 647 et 648.

elucere contenderem, nimia sane audacia uterer, cum omnes tum Graecae fabulae, in quibus numerus ille quasi sacer quidam iterum atque iterum redit, hac ex terra repetendae forent. Novem enim viri Orestem Troezenae lustrant, quos Cretenses esse videri supra monui; novem per dies socii Calydoniae venationis ab Oeneo hospitio excepti convivii deliciis oblectantur³⁹). Nec plus valet nominis similitudo, praesertim cum Aetius ille ex India in Aegyptum profectus esse feratur³⁷). Vix autem, etsi in Graecis fabulis sic fieri non nego, sed in perpaucis, Graeca nomina et extrinsecus adsumta ita inter se composita et mixta esse credo, ut Aetium Anthis filium dicerent⁴⁰). Longe hoc minus cum in Sarone offendit, quem neque Althei filium nominent⁴¹) et post eum ordinem regum interruptum esse tradant⁴⁰), tum in Oro, qui primus terrae incolae et rex esse dicatur. Quamquam in posteriore, si quidem hoc argumentum tantam vim habet, illi, quam non probamus, opinioni iam hoc adversatur, quod indigenam eum esse Troezenii pro certo affirmant⁴²). Sed de his nominibus, quae num forte ad Graecam aliquam radicem revocari possint, infra videbimus, cum in utramque partem disputari liceat, de Graeca reliquorum origine vix quisquam dubitabit, quorum nonnulla eaque antiquissima similibus fabulis ornata nescio qui in iis regionibus offendimus, quas aut ipsi olim Pelasgi tenebant aut Thraces gens illis consanguinea, quae eadem cum illis aetate florebat, easdem fere, quas illi ad utramque oram Aegei maris sedes habebat⁴³), cum illis coniuncta Boeotiae incolae pellit⁴⁴), humaniore vero cultu longe eos superat.

Anthes enim et Hyperes, qui in historia Troezenis eximiam et singularem partem suscipiunt, Pheras ad Adrastum vel Acastum profecti esse dicuntur⁴⁵). In ea ipsa urbe alter Hyperes Lycaonis filius regnum aliquando obtinuerat, a quo fons, qui urbem permeat, *Τύρρεα* nomen accepisse fertur⁴⁶); omnis vero ager a Peneo, Pindo, Oeta ad mare patens clara Pelasgorum sedes habebatur⁴⁷), unde *Πελαγονίδων* vel *Ἀργος*⁴⁷) vel *πεδίων*⁴⁸) nomen gerebat, cuius in arvis urbs erat *Ἀνθήσια*⁴⁹) vel *Ἀνθή*⁵⁰) sita. Hic igitur eadem nomina atque in Argolica terra invenimus neque haec solum, verum etiam similes fabulas. Acastus enim, qui Pheras, unde Dianae simulacrum ad se translatum esse Argivi pro certo affirmabant⁵¹), sub sua potestate tenebat, Peleum de caede Eurytionis purgavit⁵²), a quo diversus est Acastus Argivorum rex, qui Tydeum nece consanguineorum maculatum expiat⁵³).

Sed idem ille Anthes vel Anthedon Troezenius a scriptoribus solo Plutarcho excepto, qui unum ab altero strenue distinguit⁵⁴), Anthedonis quoque Boeotiae urbis rex aut conditor appellatur⁵⁵). Scimus autem Thraces

³⁹) Apollod. I, 8, 2, 5. ⁴⁰) Paus. II, 30, 8 (7). ⁴¹) Id. II, 30, 7 (7). ⁴²) Id. II, 30, 5 (6). ⁴³) Hom. II. II, 844 sqq. 594 sqq. Od. IX, 39. Strabo IX, 2, 25 (C. 410). ⁴⁴) Strabo l. c. ⁴⁵) Plut. (Moral. ed. Wyttienbach) quaest. Graecae XIX (p. 295 e). ⁴⁶) Strabo IX, 5, 18 (C. 439). Hom. II. II, 734. VI, 457. Eustath. ad II. II, 734. ⁴⁷) II. II, 681 c. schol. Eustath. ⁴⁸) Strabo V, 2, 4 (C. 221). IX, 5, 22. (C. 443). ⁴⁹) Hesiodi Scut. 381. ⁵⁰) Ibid. 474. ⁵¹) Paus. II, 23, 5 (5). ⁵²) Apollod. III, 13, 2. ⁵³) Eustath. et schol. ad Hom. II. XIV, 120. ⁵⁴) Plut. de Mus. 3 (p. 876). ⁵⁵) Paus. IX, 2, 5 (5). Cfr. II, 30, 8 (7). Steph. Byz. s. v. *Ἀνθηδών*. Eustath. II, 508.

e Pieria sede eorum praecipua, inter alia Helicone fluvio nobili ⁵⁶⁾ in Boeotiam, ubi caput eorum Anthedon erat ⁵⁷⁾, Phocidemque descendisse Musarum Dionysiique cultum pervulgantes ⁵⁸⁾. Qua in regione quid clarius est Parnaso cum ^{Ἀνθρήλη} ⁵⁹⁾ vel ^{Ἀνθρήνη} ⁶⁰⁾ urbe, in qua Amphictyones consilia habebant, quid Helicone fabulosius grata Musis aede, unde Hippucrene in planitiem descendebat ipsius Pegasi ungula e terra promissa ⁶¹⁾? Atque hanc fabulam ipsi Troezenii fonti regionis, quam incolabant, hoc uno discrimine vindicarant, quod dicerent venisse Bellerophontem, ut a Pittheo filiam Aethram uxorem postularet ⁶²⁾.

In agro Troezenio urbs erat ^{Ἡλιών} vel ^{Ἡλιόνες} ⁶³⁾ et ^{Ἡλιών} nisi duarum, certe unius nomen est Macedoniae urbis. Ager vero Pieria cum antiquissima aetate a Thessalia ad Pangaeum montem sese extendisset, postea angustioribus finibus regio sic dicebatur aut a Pangaeo ad mare porrecta ⁶⁴⁾, aut quae Haliacmone et Axio continetur ⁶⁵⁾. Altera earum urbium, cuius incola ^{Ἡλιονεύς} ⁶⁶⁾ dicitur, ad Strymonem condita erat ⁶⁷⁾, altera autem, cuius incola ^{Ἡλιονίτης} ⁶⁸⁾ appellatur, quem locum obtinuerit, in incerto versatur. Haec enim Stephanus Byz., qui hac de re unus nobis fons est, s. v. ^{Ἡλιονεύς} in medium profert: *ἔστι καὶ ἄλλη πρὸς τῇ Πιερίᾳ*. Quodsi h. l., nam est etiam Syriae Pieria, ad quam hoc nomen spectare Meineke censet ⁶⁸⁾, altera Macedoniae urbs significatur, nomen artiore sensu accipiendum illamque aut sub Pangaeo aut inter Axium et Thessaliam sitam fuisse patet. Ipsum ^{Ἡλιών} nomen apud Homerum non invenimus, sed, quae nomina forsitan ad has urbes respiciant, duos is heroes communi ^{Ἡλιονεύς} nomine memorat, quorum alter Rhesi Thracum ducis est pater ⁶⁹⁾, alter incerta origine sub Hectoris manibus animam egit ⁷⁰⁾; tertius ^{Ἡλιονεύς} inter procos Hippodamiae memoratur ⁷¹⁾, qui Magnetis filius, Aeoli nepos, nobilissimi illius Thracis Pieri frater est ⁷²⁾. Neque forte evenisse puto, ut apud Thraces solos nomen ^{Τροίζηνος} inveniamus. Pater Eumeli is est Ciconum ducis ⁷³⁾, quae Thracia gens Ismaro et Lisso fluviis coerceretur ⁷⁴⁾. Quae cum ita sint, nescio, an liceat nomen Ori, qui eiusdem Hectoris manu occisus est ⁷⁵⁾, Thracum terrae aut cum altero ^{Ἡλιονεύς} nomine Troezenio agro addicere. Certe eum Homerus cum aliis viris componit, quos omnes ^{ἡγεμόνας Δαναῶν} nominat ⁷⁶⁾, unde elucet eos in singulas aut gentes aut urbes imperium exercuisse. Proximi autem Oro l. c. adscripti sunt ^{Ἀγέλαος, Αἰσύνμος, Ἰππόνοος}, de quibus omnibus atque ante omnia de Aesymno, quia ab alio scriptore eius mentio non fit, nihil constat. Est quidam Hipponous Capanei pater ⁷⁷⁾, Stheneli Argivorum ducis avus ⁷⁸⁾; de quo non cogitandum esse

⁵⁶⁾ Paus. IX, 30, 7 (4). ⁵⁷⁾ Steph. Byz. s. v. ^{Ἀνθρήδων}. Eustath ad Il. I. c. Tzetzes ad Lycophr. (ed. Potter) 754. ⁵⁸⁾ Strabo IX, 2, 25 (C. 410). Cfr. Paus. IX, 29, 3 (2). ⁵⁹⁾ Herod. VII, 176. Steph. Byz. s. h. v. ⁶⁰⁾ Steph. Byz. l. c. ⁶¹⁾ Paus. IX, 31, 3 (3). Strabo l. c. ⁶²⁾ Paus. II, 31, 9 (12). ⁶³⁾ Strabo VIII, 6, 13 (C. 373). Eustath. ad Il. II, 561. Cfr. part. I, p. 12. ⁶⁴⁾ Thuc. II, 99. ⁶⁵⁾ Strabo VII, 22 (C. 330). ⁶⁶⁾ Steph. Byz. s. v. ^{Ἡλιών}. ⁶⁷⁾ Herod. VII, 25. 113. Thucyd. I, 98. ⁶⁸⁾ Meineke ad Steph. Byz. l. c. ⁶⁹⁾ Hom. Il. X, 435. ⁷⁰⁾ Hom. Il. VII, 11. ⁷¹⁾ Paus. VI, 21, 11 (7). ⁷²⁾ Apollod. I, 3, 3, 1. ⁷³⁾ Hom. Il. II, 846 et 847. ⁷⁴⁾ Hom. Od. IX, 39. ⁷⁵⁾ Hom. Il. XI, 303. ⁷⁶⁾ Ibid. 301 — 304. ⁷⁷⁾ Apollod. III, 6, 3, 2. ⁷⁸⁾ Il. II, 564.

inde luce clarius patet, quod ipsum Sthenelum poeta noster inter Argivorum, qui ante Troiam fuerunt, duces nominat⁷⁸⁾. Nec minus absurdum foret hunc Agelaum cum illo comparare, quem Temeni filium dici suo loco videbimus.

Sed iam quaeritur, quidnam hac de nominibus disputatione consecuti simus. Nihilne prorsus? Sane profecimus aliquid. Quamquam enim Orum illum Troezenium esse argumentis probare nequeam, tamen nomen iam apud Homerum exstare monui, Ἀνθης porro nomen, Ἀνθη, Ἀνθεια, Ἀνθήλη vel Ἀνθήνη, Ἀνθηδών, quae omnia de eadem stirpe formata sunt, Ὑπέρης, Ὑπέρεια Ἠών, Ἠιονέες, Τροίζηνος in iis regionibus vigere ostendisse mihi videor, quas aut Pelasgi aut Thraces, qui illis non cedunt antiquitate, olim tenebant. Et sane haesito, an Ὑπέρεια nomen aequae atque Ἀνθεια et huic affinia ab ipsis iam Pelasgis inventa atque regionibus indita esse contendam, quod, si quidem his argumentis quid tribuendum est, non solum poetarum princeps Boeotiam Anthedonem⁷⁹⁾ Messeniaeque Antheam⁸⁰⁾ urbes iam florentes describit et qui aetate ei est proximus Hesiodus Thraciae Antheae⁴⁹⁾ vel Anthes⁵⁰⁾ mentionem facit, sed etiam cum alterum verborum Ἀνθεια et Ὑπέρεια alteram earum, quas in nomine Ἀργος coniunctas invenimus, notionem in se recepisse videatur. Nam supra iam monuimus priscos illos Graeciae qui feruntur incolas regiones maxime occupasse frugiferas, a mari non procul remotas, quibus aequae atque arcibus ab ipsis conditis nomen Ἀργος imponent⁸¹⁾. Plerasque earum urbium, quibus nomen Ἀνθεια vel simile erat, a mari non longe remotas fuisse, quamvis haec conditio non necessaria sit, cum Pelasgos in ipsis regionibus mediterraneis ut in Arcadia inveniamus, situ earum comprobari potest. Anthedonem Boeotiam litori appositam fuisse gravissimi nobis adsunt auctores⁸²⁾, Antheam Messeniam simili situ fuisse ideo iam non dubium est, quod alii eam postea Thuriam⁸³⁾, alii Asinen⁸⁴⁾ urbes mari vicinas dictam esse literis mandant. Non longo spatio a mari distabat tum Ἀνθήνη⁸⁵⁾ vel Ἀνθάνη⁸⁶⁾ Cynuriae urbs, quae etiam Ἀθήνη⁸⁷⁾ appellatur, tum Ἀνθεια Achaeorum, quae Patris urbi maritimae vicina esset⁸⁸⁾. Idem cadit in Antheam et Argeam⁸⁹⁾ et Troezeniam⁹⁰⁾, de quarum situ ob orae angustias iam nulla dubitatio exsistere potest.

De fertilitate autem agri locique amoenitate Anthedoni nomen inditum esse Stephanus Byz. et Eustathius docent⁸²⁾ et Homerus, qui Larissam ἐριβούλωνα praedicat⁹¹⁾, Antheae Messeniae virtutem adiectivo βαθύλειμος⁹²⁾ accuratius describit; de Achaeorum Anthea eundem sensum in ipsa fabula invenio esse Triptoleum eius conditorem⁸⁸⁾; de nostrae Antheae natura nemo dubitabit, qui templa in ea Cereri et Neptuno Phytalmio exstructa fuisse meminerit⁹³⁾.

De situ et natura urbium, quibus nomen Anthea vel simile est, haec hactenus; Ὑπέρειαν autem eodem sensu quo Ἀργος de locis editis atque

⁷⁹⁾ Hom. II. II, 508. ⁸⁰⁾ Ibid. IX, 151. ⁸¹⁾ Cfr. supra pag. 5 cum nota*. ⁸²⁾ Stephan. Byz. s. v. Ἀνθηδών. Eustath. ad II. II, 508. ⁸³⁾ Strabo VIII, 4, 5 (C. 360). Pausan. IV, 31, 1 (1). ⁸⁴⁾ Strabo I. c. ⁸⁵⁾ Thuc. V, 41. ⁸⁶⁾ Steph. Byz. s. h. v. ⁸⁷⁾ Paus. II, 38, 6 (6). ⁸⁸⁾ Paus. VII, 18, 3 (2). ⁸⁹⁾ Steph. Byz. s. v. Ἀνθεια. ⁹⁰⁾ Cfr. part. I, p. 4. ⁹¹⁾ Hom. II. II, 841. ⁹²⁾ Id. II. IX, 151. ⁹³⁾ Cfr. part. I, p. 4.

superioribus arcibusque in iis exstructis dici ex Stephani Byzantii verbis s. v. "Αργος conicio: ἐνδεκτῇ ("Αργος πόλις) ἢ Φαιάκων Ὑπέρεια.

Summae his verbis antiquitatis speciem non deesse puto ac fortasse multo rectius ex tanta stirpis consanguinitate linguaeque communione, quam cum populis Asiam incolentibus prisci illi Pelasgi habebant, ea nomina interpretanda sunt, quae quasi ruinae et rudera ex antiquissima aetate exstantia ad Indiam respicere aut peregrinum aliquid sonare videntur, quam ut postea demum ab extraneis populis una cum aliis rebus quasi merces illatas esse censeamus. Maiorem vero Graecis, ut ex Homeri carmine percipimus, cum Troianis et nominum et publicorum institutorum similitudinem remansisse non mirum est, quod his maiore vicinia quasi vinculo quodam adnectebantur, cum ab illis tot secula seiuncti, tot terrarum regionibus seclusi essent.

Alia res eaque longe fortasse gravior ad fabularum similitudinem spectat, quas iam attigimus, atque ante omnia quaeritur, num ex eodem fonte quasi communi quodam thesauro haustae a diversis gentibus eiusdem stirpis, simul atque hae ipsae in lucem prodierunt, in aliis regionibus satae, an posteriore demum tempore apud unam aliquam gentem ortae ab eaque cum aliis sint communicatae. Quod Atheni attinet, quem Pheras Thessaliae profectum et Boeotiae Anthedonis regem fuisse tradunt, quia modo meridiem versus migrationes suscipiuntur, modo ad septentrionem gentes recedunt, dubitari potest, num Pheris Troezena eius fabula translata sit, an, cum Alecyones, quae in Arcadia nata est ⁹⁴), filius nominetur ⁹⁵), fabula hic ficta et cum similibus nominibus coniuncta sit; sed narrationem de Hippucrenes origine non facile quisquam prius Troezena viguisse crediderit, quam Thraces agrum Heliconi adiacentem occupavissent. Thraces vero accolae ad Troezenios accessisse cum nulla omnino historiae monumenta testentur, nihil aliud superest nisi ut per aliam quandam gentem hanc similesque fabulas hic sparsas esse censeamus. Atque ante omnes Achaei, cum illis Dryopes et Athenienses nominandi sunt. E quibus cum Dryopes Atheniensesque uni tantum Boeotiae et ab altera quidem parte finitimi essent, Achaeorum antiquissima sedes, quae erat in Phthiotide, cum a Boeotis non longo spatio seiuncta, tum Pheris proxima erat. Artior autem amicitia, quam Achaei cum Boeotis exercebant, fabula indicari videtur dedisse Pelopem, qui ipse plures ex Boeotia uxores duxisse fertur, Nioben sororem Amphioni fabuloso Thebanorum regi in matrimonium ⁹⁶). Ipsos Achaeos ex hac terra Pelope duce in Peloponnesum migrasse et praecipue Lacedaemonem occupasse ⁹⁷), aut ipsius Achaei filiis Archandro et Architele Argos ad Danaum, qui iis, qui huic migrationi praeerant, duas filias in matrimonium collocasse dicitur, accessisse et, cum omnem agrum sibi subiecissent ⁹⁸), tantam mox eorum potestatem fuisse memoriae proditum invenimus, ut Lacedaemonii et Argivi Achaei dicerentur ⁹⁸) aut omnis Peloponnesus "Αργειδὸν "Αργος ⁸⁷). Iam igitur tum ex urbe Argivorum advenas Achaeorum a Troezeniis receptos

⁹⁴) Apollod. III, 10, 1, 3. ⁹⁵) Paus. II, 30, 8 [(7). ⁹⁶) Strabo VIII, 4, 4 (C. 360).
⁹⁷) Id. VIII, 5, 5 (C. 365). ⁹⁸) Paus. VII, 1, 6 et 7 (3).

esse non est quod in dubium vocemus,⁹⁹ quibus postea ex Elide profecti comitum turba stipati Pelopis filii Troezen et Pittheus⁹⁹) se adjunxerunt. Quos ego Achaeos clara illa nomina nobilesque fabulas huc attulisse puto et sevisse, quam sententiam aliqua ex parte (dicit enim de ipsorum oppido) Stephanus Byzantius sua auctoritate sancit, cuius verba haec sunt s. v. *Φορβας: πόλις τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Ἀχαιῶν. τὸ ἐθνικὸν Φορβάντιος, ἐπεὶ δὲ Φορβάντιον ὄρος Τροϊζήνος*, quo ex versiculo hoc quidem colligi potest nova eos nomina (Phorbas enim heros quidam! Achaeorum est¹⁰⁰), sparsisse et, quod artissime cum hac re cohaeret, novas fabulas pervulgasse. Sed cum de rerum mutatione, quae post priorem Pelopidarum adventum orta sit, nihil fere compertum habeamus, altera ex Elide migratio quantam vim habuerit, certa quaedam nobis argumenta supersunt. Ipsi Troezen et Pittheus Pelopis filii nominantur⁹⁹); novem prope Troezena insulae Pelopis dicuntur¹⁰¹); in Pelopis aurigae, qui Sphaerius nuncupatur, honorem insulam Sphaeriam dictam esse¹⁰²) fama obtinet; Altheplus antiquissimus Troezeniorum rex¹⁰³) Alpei, qui amnis est Elidis, filius appellatur¹⁰⁴); Alpei filia Melanthea Neptuno Irenen peperit, in cuius memoriam insula Calauria aliquando nomen gerebat¹⁰⁵).

Quantum Troezenii Dryopibus debeant, quos eosdem, cum antea Boeotis accolae fuissent¹⁰⁶), a Doriensibus pulsos in meridionalem Argolicae terrae oram profectos esse audimus, non patet.

Atheniensium vero hac de re vim auctoritatemque maximam fuisse vix est quod moneam. Nisaeam et Megara iam Pandion sub suam potestatem redegerat¹⁰⁷); Troezeniis autem cum Atheniensibus summa fabularum est similitudo et communio, quae fortasse in tanta Cretensium potestate, quam olim in utramque terram exercebant, causam ac fontem habet. Sic factum videtur, ut Orestes et Troezena a novem sacerdotum collegio purgatus et sanctissimo Areopagitarum iudicio absolutus esse diceretur¹⁰⁸), ut Theseus et quorum memoria cum eius nomine arte coniuncta apparet, Troezeniorum Atheniensiumque fabulis tantam gloriam adepti sint. Ad haec accedit intima amicitia, qua altera res publica in alteram usa est, sincera benevolentia, qua incolae invicem sese amplexi sunt. Athenarum urbis in Troezenios *οἰκειότης* et *εὐνοία*¹⁰⁹) laudatur; praedicatur Troezeniorum qua in Athenienses fuerint *εὐνοία*¹¹⁰), hospitium et liberalitas¹¹¹), incluta societatis Atticae fides¹¹²). Cuius antiquissimae amicitiae et familiaritatis vestigia iam in iis fabulis cernere mihi videor, in quibus Anaphlystus et Sphettus Troezenis filii pagorum, qui Athenis iis cognomines sunt, conditores appellantur; in diligenti earum fabularum cultu, quae Aegei atque Aethrae, Thesei atque Hippolyti laudem continent, de quibus, ubi in historia enarranda, cuius nunc partem edo, in eas inciderimus, accuratius disputabitur.

⁹⁹) Strabo VIII, 6, 14 (C. 374). ¹⁰⁰) Diod. Sic. IV, 58 sqq. V, 58 sqq. ¹⁰¹) Paus. II, 34, 3 (4). ¹⁰²) Id. II, 33, 1 (1). ¹⁰³) Id. II, 30, 5, (6). Cfr. Athenaeus I, p. 31. ¹⁰⁴) Athen. I. c. ¹⁰⁵) Plut. quaest. Gr. XIX (p. 295 e). ¹⁰⁶) Strabo VIII, 6, 13 (C. 373). ¹⁰⁷) Cfr. p. 6, n. 13). ¹⁰⁸) Paus. II, 31, 3 (4), 8 (11). I, 28, 5 (5). ¹⁰⁹) Boeckh C. I. Gr. I, Nr. 106. ¹¹⁰) Demosth. epist. II (p. 1471). ¹¹¹) Plutarchi Themist. 10. ¹¹²) Pompon. Mela de situ orbis II, 3.

Dicitur Orus (*Ὅρος*), a quo omnis ager Oraeae nomen accepisse fertur, primus terrae indigena et rex. Filia eius Leis (*Λῆις*) Neptuno Althepum (*Ἀλθηπος*) genuit¹¹³⁾, quem (nam alter non memoratur cognominis in Troezeniorum fabula et quae eius facinora esse feruntur, ea Althei personae optime respondent) Athenaeus *Ἀλθηφειον*¹¹⁴⁾ Alpei filium¹¹⁵⁾, alii, ut videtur, *Ἀλθηφρον* *) eiusque sororem Melantheam (*Μελανθεῖα*) appellant, a cuius ex Neptuno filia, Irene (*Εἰρήνη*) quae dicitur, insula Calauria prius illud nomen acceperat¹¹⁶⁾, ut ipse Althepus, cum in eius manus ab Oro regnum transisset, terram continentem Althepiam nominavit¹¹³⁾. Est autem is Althepus non solum primus vini cultor, a qua eius natura vitis *Ἀλθηφιάς* vel *Ἀλθηφιάς* **) dicebatur, sed regnum eius etiam lite inter Minervam et Neptunum de loci tutela orta est nobilitatum. Quae cum Jovis arbitrio ita diremta esset, ut certantibus imperii honor communis esset, factum est, ut Minervam Poliadem et Stheniadem venerarentur, Neptunum vero Regem¹¹⁷⁾ h. e. Plutarcho interprete Poliuchon¹¹⁸⁾ et hinc, ut Pausaniae quidem placet, causa repetenda est, quod in antiquissimis Troezeniorum numis Minervae effigies conspicitur et tridens¹¹⁶⁾, quem Plutarchus quoque iis tribuit Troezenios Neptunum Poliuchon prae ceteris diis summa religione colere frugumque ei primitias offerre¹¹⁷⁾ addens. Et profecto ad nostram ipsam aetatem numus pervenit, cuius in altera parte Minervae caput et nomen *ΠΟΛΙΑΣ* apparet, in altera tridens cum inscriptione *ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ*¹¹⁹⁾ et similis superest cum literis *ΙΡ*. ad Calauriam respiciens, cui nomen *Εἰρήνην* (*Ιρηνήν*) fuisse iam monuimus; longe vero plures exstant aut solo Tridente¹²⁰⁾ aut Neptuni capite et tridente ornati¹²¹⁾.

Alia fabula, quam cum priore arte cohaerere ex similium comparatione infra intellegemus, iratum Neptunum refert aqua marina in terram immissa quidquid plantarum et frugum in agro floreret perdidisse, donec numen ejus iratum sacrificiis, precibus votisque pie conceptis cesserit. Hinc Neptuno

*) Cum etiam aliorum virorum, qui ut *Ὑπέρος* et *Ἀνθης* Troezeniorum fabulis clari nobilesque sint, in indice Halicarnassensium sacerdotum (Halicarnassum vero Troezeniorum coloniam esse iam infra monstrabimus) apud Boeckh C. I. Gr. II, Nr. 2655 nomina inveniantur, non dubito equidem fragmentum nominis — *φος* (I, lin. 10, 14) praemisso *Ἀλθη*, unde nomen *Ἀλθηφός* existit, in integrum restituere. Quod si recte fecero, sinceritas patebit vocis *Ἀλθηφιάς* h. e. vitis, quae ab Althephio nomen accepisse traditur, quod Mueller Aeginet. p. 38, nota ^p) fretus l. c. Pausaniae in *Ἀλθηφιάς* mutandum censet. Quamquam res ne hoc quidem argumentum postulat. Ut enim *κόρυθος* (genit. verbi *κόρυς*) et *κορυθός* vel *κορυθαλλός* affinia sunt, ut *ἄλθω* et *ἄλθαίνω*, unde nomen, de quo agimus, ortum est, inter se artissime cohaerent, sic mutatio literarum *π* et *φ* in terminatione *πος* vel *φος* nihil miri habet.

**) *Ἀλθηφιάς*. Athen. I, p. 31. Said. s. h. v. *Ἀλθηφιάς* in Zonarae lexico (ed. Tittmann). De mutatione accentus in nominibus propriis cfr. quae part. I, p. 3. de nomine *Τροίζην* dixi.

¹¹³⁾ Paus. II, 30, 5 (6). ¹¹⁴⁾ Athen. I, p. 31. Suidas (ed. Bernhardt) et Zonaras s. v. *Ἀλθηφιάς*. ¹¹⁵⁾ Athen. I. c. ¹¹⁶⁾ Plut. quaest. Gr. XIX (pag. 295 e) Steph. Byz., Harpocrat., Zonaras s. v. *Καλαύρεια*. Cfr. part. I, p. 14 et 15. ¹¹⁷⁾ Paus. II, 30, 6 (6). ¹¹⁸⁾ Plut. Thes. 6. ¹¹⁹⁾ Eckhel, doct. num. II, 1, p. 292. ¹²⁰⁾ Eckhel I. c. p. 291. Mionnet, description de médailles antiques, t. II, Nr. 83—86. Supplém. IV, Nr. 191 et 192. ¹²¹⁾ Eckhel I. c. p. 291.

Phytalmio Althepus templum exstruxit, unde non longo spatio aedes Cereri Legiferae distabat eodem Althepo conditore sacrata ¹²²⁾.

Haec sunt, quibus Althepus apud posteros nominis gloriam adeptus est. Quod si eundem, cum Neptuno Phytalmio et Cereri Legiferae templa exstruxerit, primi vini cultorem nominavi, recte mihi fecisse videor, etsi huic sententiae id repugnare videtur, quod Alphei filius dicitur, Pittheum vero et Troezena, qui longe post illum summam Troezenae potestatem obtinebant, primos ex Elide accolae huc profectos esse audimus ¹²³⁾. Sed nihilo minus ne unguem quidem recedo. Ante omnia enim tenendum est ab Irene Melantheae Althei sororis filia Calauriam nomen accepisse tradi ¹²⁴⁾, priusquam Hyperes et Anthes eam occuparent ¹²⁵⁾. Althepo autem regno successit Saron; post hunc demum et, cum ordo hic regum interruptus esse feratur ¹²⁶⁾, longo quidem intervallo Hyperes et Anthes sequuntur. Cur vero in eorum numero, quorum nomina Troezenios fugiunt, alterum Althepum esse arbitrer, intellegere nequeo, cum ista difficultas ne sic quidem tollatur, quoniam quae fabula late viguisse videtur, Althepus is proprie non Alphei, sed Neptuni filius dicitur, quoniam naturae est ut hominum sic gentium res aetate longe posteriores in viros aetate longe priores cumulare, ad memoriam quam maxime fieri potest antiquissimam revocare.

Post Althepum regnum obtinuit Σάρων h. e. Pausania II, 30, 7 (7) (Θηρεῖον γὰρ δὴ μάλιστα ἦδετο) quasi interprete Θηρῶν ¹²⁷⁾ vel, quo nomine plerisque locis eius mentio fit, νονηγός ¹²⁸⁾, quae venatoris natura etiam rebus gestis eius declaratur. Condidit enim ad mare palustre, quod inde Phoebaea palus dictum esse fertur, in locis vadosis Dianae Saronidi ¹²⁹⁾ vel Saroniae ¹³⁰⁾ templum; persequitur in venatione cervam ¹²⁹⁾, quae Dianae sacra est ¹³¹⁾, quacum Diana coniuncta in tabulis apparet, unde Ἐλαφιαία ¹³²⁾ dicitur; ipsa hac venatione interit corpusque eius in sacro Dianae luco componitur ¹²⁹⁾. Saron igitur, cum reliquis rebus Dianae amicus appareat fidusque minister, cervae sacrae venatione odium eius sibi conciliavit invidiamque conflavit, unde triste vitae exitium ei natum est. Qua re, dum ipsam mortis rationem causamque, cur mare in eius honorem dicatur, cum Tiberino Albanorum rege confero, qui „in traiectu Albulae amnis submersus celebre ad posteros nomen flumini dedit“ ¹³³⁾, sic exitii eius causam in laesi numinis ira invenio, quod aequae atque Agamemnon cervae illi sacrae venatione infensum sibi reddidit. Quapropter ab utroque gravissimam poenam sumsit; illius enim filiam piaculum sibi postulavit; huic insaniae furorem immisit, qua interiit. Cum enim cervam *) illam ad mare persecutus esset, animo nimia praedae

*) Hudson lacunam in Eustathii verbis ad Dionys. Per. 420 inter ἐπιδιώκων et ἐκείθεν ortam verbo οὖν illato explet. Qua re quamquam alter quasi Meleager existit, qui, cum beluas

¹²²⁾ Paus. II, 32, 8 (7). ¹²³⁾ Cfr. supra 99) — 105). ¹²⁴⁾ Cfr. 114) — 116). ¹²⁵⁾ Plut. quaest. Gr. XIX (p. 295 e). ¹²⁶⁾ Cfr. 40). ¹²⁷⁾ Cfr. part. I, p. 9, ubi ut σιός pro θεός, sic pro Θηρῶν Σάρων dici monui. ¹²⁸⁾ Aristid. or. 46, p. 274 (ed. Dind.). Schol. Euripid. Hippol. 1195. Eustath. ad Dionys. Perieg. 420. Etymolog. Magn. (p. 708) s. v. Σαρωνίς. Zonarae lexic. p. 1629. s. v. Σαρωνίς. ¹²⁹⁾ Paus. II, 30, 7 (7). ¹³⁰⁾ Paus. II, 32, 10 (9). Hesych. et Photii lexic. s. v. Σαρωνία. ¹³¹⁾ Schol. ad Soph. El. 6. ¹³²⁾ Paus. VI, 22, 10 (5). ¹³³⁾ Liv. I, 3.

cupiditate obcoecato ¹²⁹⁾ aut insaniae furore divinitus, opinor, immisso captus ¹³⁴⁾ fugientem premens in mare sese deiecit atque semper semperque illi instans in altum delatus est, ubi fessus labore, viribus deficientibus aestu submersus est undisque obrutus ¹³⁵⁾. Corpus eiectione, qua re rursus favor deae significatur, in sacro luco Dianae ad Phoebeam paludem sito h. e., ut iam vidimus ¹²⁹⁾, Saronidis intra fani maceriem humi condiderunt ¹²⁹⁾; mare vero, cui antea nomen Phoebeum erat, in memoriam ejus Saronium ¹³⁶⁾ vel Σαρωνίς (θάλασσα) dicitur ¹³⁷⁾.

Iam de Saronis origine et stirpe nihil Pausanias habuisse videtur (rem enim plane silentio praeterit), quod in medium proferret; sed in quorum post illum manus summa deinceps potestas venerit, eorum nomina ne ipsi Troezenii quidem notitiam habebant. Ordo interruptus ab Hypere*) demum et Anthe incipit ¹³⁸⁾, quorum alter ab aliis Anthos aut Anthios aut Anthedon**) nominatur. Filii sunt Neptuni ex Alcyone Atlantis filia

agri culturae funestissimas e medio tollat, apte Althepo regno succedere videatur; tamen huic conjecturae non solum Pausaniae II, 30, 7 (7) et schol. ad Eurip. Hippol. 1195 auctoritas obstat, verum etiam, cum aper venatorem non fugiat, sed fortiter aggrediatur, ipsum nomen ἐπιδιώκων. Itaque hic quoque ἔλαφον scribendum esse videtur.

*) Ὑπέρης et Ἀνθας nomina etiam in tabula Halicarnassensium sacerdotum apud Boeckh. C. I. Gr. II, Nr. 2655 leguntur, verum enim vero Anthes, quidam, quem non omnes scriptores ab eo Anthe, de quo h. l. sermo est, strenue distinguere iam monui, Halicarnassi conditor nominatur. Addo igitur, praesertim cum nominis similitudo tanta sit, sed uncis [] inclusa in hac et sequente nota ea quoque, quae ad Halicarnassum spectant.

Ὑπέρης. Plut. quaest. Gr. XIX (p. 295 e). [Boekh C. I. Gr. Nr. 2655, lin. 14, 3]. Genitivi duplex forma est: Ὑπέρου apud Athenaeum I, p. 31, Suidam et Zonaram s. v. Ἀλθηφιδίης; contra ut de cognomine Lycaonis filio, de quo cfr. Steph. Byz. s. v. Ὑπερηόλα, formatum invenis Ὑπέρητος apud Paus. II, 30, 8 (7), quae forma apud Plut. l. c. in corruptis verbis Ὑπέρης ἀδελφὸν ὄντα τὸν Ἀνθον restituenda esse videtur, quippe quae prolatis Ὑπέρου et Ὑπέρω longe levior sit et re ipsa commendetur. Nam cum non nemo intelligat, quam facile fieri potuerit, ut scriba syllabam το inter η et σ praetervideret, tum auctoritate Cod. Venet. in ea re adiuvamur, qui integram istam lectionem servavit. Neque obstat accusativ. Ὑπέρην, quem ut nominat. et huius genitivi formam, quae etiam nunc corrupta exstat, ex Mnasegitonone quodam Plutarchus l. c. profert.

**) Ἀνθης [Strabo VIII, 6, 14 (C. 374). XIV, 2, 16 (C. 656). Steph. Byz. s. v. Ἀλικαρνασσός]. (Genit. -ου) Athen. I, p. 31. Quamquam hunc genitivum aequae atque Ὑπέρου ad nominat. Ἀνθος et Ὑπερος revocare potes. Sed cum Ὑπέρα, unde forma Ὑπερος conici licet, in versu, non in oratione soluta inveniat et Ἀνθος forma solus Mnasegiton (apud Plut. l. c.) usus esse videatur, cum nominativus Ἀνθης in dubium vocari non possit, accusativum vero Ἀνθην Plut. l. c. et Steph. Byz. s. v. Ἀνθία tueantur, ipsi Athenaeo nominativum Ἀνθης vindico. Quae forma quam late viguerit, docet etiam Doricum:

Ἀνθας. [Boeckh C. I. Gr. Nr. 2655, lin. 14, 7]. (Genit. -α) Pausan. II, 30, 8 (7). 31, 10 (14). [Boeckh l. c. lin. 17, 10]. (Acc. -αν) Paus. IX, 22, 5 (5).

Ἀνθος (et accus. -ον) Plut. quaest. Gr. XIX (p. 295 e).

Ἀνθος nominativum rectius quam Ἀνθίας ex genit. Ἀνθίου, qui est apud Eustath. ad II, II, 508, colliges, cum de nominativo Ἀνθίας genit. Ἀνθία potius out, qui appellativi est, Ἀνθίαντος formatum expectares.

¹³⁴⁾ Schol. ad Eurip. Hipp. 1195. ¹³⁵⁾ Paus. II, 30, 7 (7). Schol. ad Eurip. Hipp. l. c.

¹³⁶⁾ Cfr. supra 128). ¹³⁷⁾ Dion. Per. 420. Cfr. Etymol. Magn. l. c. ¹³⁸⁾ Paus. II, 30, 8 (7).

nati *) ¹³⁹⁾ primaque in agro Troezenio, ubi ut in Althepi Ἀλθηφιάς, sic in horum memoriam Ὑπεριάς et Ἀνθηδονιάς vitis **) dicitur ¹⁴⁴⁾, oppida condunt Ὑπέρειαν et Ἀνθειαν ¹³⁸⁾, quorum posteriori etiam Ἀνθανίς nomen fuit ¹⁴⁰⁾. Iidem postea agmine comitum circumfusi non solum in Calauriam transierunt, unde huic quoque insulae nomina Ὑτέρα vel Ὑπέρεια et Ἀνθηδών vel Ἀνθηδονία ***)) indita sunt ¹⁴¹⁾, sed etiam in regiones longe remotas migrant. Sic Anthes iam puer ad Adrastum vel Acastum Pheras venit. Cum enim aliquando subito evanisset, frater amissum ubique terrarum quaerens Pheras ad Adrastum vel Acastum erroribus delatus est, cui ille pincernae munus administrabat. Qui simulatque fratrem agnovit, verba ei insusurravit: Πῶν' οἶνον τραγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναιεῖς ¹⁴¹⁾.

Hyperis memoria iam in tenebris iacet; Anthen autem fabulā duarum praeterea coloniarum conditorem praedicat, Laconiae Anthanae ****)) ¹⁴²⁾ et Anthedonis Boeotiae. Pausanias enim huic urbi nomen ab Anthe rege Neptuni et Alcyones ¹⁴³⁾, et Stephanus Byzantius ab Anthedone Dii filio, Anthi huius, de quo agimus, nepote ¹⁴⁴⁾ inditum esse censet. In Stephani sententiam Eustathius ire videtur, certe quidem obscurius dicit hunc Anthedonem non filium (παῖδα), sed prolem (ἀπόγονον) Neptuni nominans ¹⁴⁵⁾. Hic

Ἀνθηδών nominativus ex genitivo Ἀνθηδόνος patet, quem Steph. Byz. s. v. Ἀνθηδών, Eustath. ad Il. II, 508, Suidas et Zonaras s. v. Ἀλθηφιάς praebent.

*) Steph. Byz. neque s. v. Ἀνθηδών neque alio loco Hyperis et Apollodorus III, 10, 1, 3 neutrius mentionem facit, sed Neptuni et Alcyones liberi ab hoc nominantur Αἰθουσα, Ὑριεύς, Ὑπερήνωρ, quorum postremum nomen quasi Ὑπέρης est. Levissima quidem mutatione nomen adesset Anthi simillimum Ἀνθουσα; sed summae temeritatis foret corrigere, ubi nihil emendandum est, mutare, ubi retinendum, non quin Ἀνθουσα Apollinis amica dici possit, sed quia Αἰθουσα numinis solaris naturae melius respondet atque ante omnia tenendum est nos Troezeniorum fabulas tractare quasi privatas ac domesticas.

**) Aristotele auctore Athenaeus I, p. 31 nomina Ἀλθηφιάς, Ὑπεριάς, Ἀνθηδονιάς soli Troezeniorum viti tribuit; contra si Suidam et Zonaram audimus, qui absque dubio hoc ex communi fonte hauserunt, verba haec in universum spectant, ut omnis vitis ita dicta esse videatur. Sed haud dissimile est fines horum verborum postea dilatatos esse atque minime tale quid in nomine Ἀνθηδονιάς offendit, cum ipsius Bacchi cognomen Ἀνθεύς sit et Ἀνθιος Paus. VII, 21, 6 (2). I, 31, 4 (2).

***)) Πῶν' οἶνον τραγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναιεῖς

Οὐδ' ἱερὰν Ὑπέραν, ὅθι γ' ἄτρυγον οἶνον ἔπινες

oraculum est, quod servaverunt Plut. quaest. Gr., Athenaeus, Suidas, Zonaras l. c. Nullo discrimine verba eius apud duos priores auctores scripta exstant; sed apud Zonaram in priore versu legitur: Πῶν' οἶνον τραγίας, in altero et apud hunc et apud Suidam: ὅθι τ' pro ὅθι γ'; sed Plutarchus et Athenaeus summam antiquitatis, ideo auctoritatis speciem prae se ferunt.

In oraculo igitur Ὑπέραν et Ἀνθηδόνα locum obtinent; Ὑπέρειαν vero et Ἀνθηδονίαν in verbis Plutarchi, qui haec nomina Calauriae insulae vindicat, cum Athenaeus memorato illo oraculo statim ita pergens: ἀνομάζετο δὲ παρὰ τοῖς Τροιζηνίοις — ἀμπελος in incerto relinquit, utrum ipsa urbs Troezen, an Calauria his nominibus ornata fuerit.

****)) Quae apud Stephanum Byz. s. v. Ἀνθάνα post verba: Ἀνθην τὸν Ποσειδῶνος sequuntur, Anthen a Cleomene Spartonorum rege interfectum et excoriatum esse, nihil ad hunc Anthen spectare, sed lacunam in verbis inesse recte iam Meineke ad h. l. monet.

¹³⁹⁾ Steph. Byz. s. v. Ἀνθηδών et Ἀνθάνα. ¹⁴⁰⁾ Steph. Byz. s. v. Τροιζήν. ¹⁴¹⁾ Plut. quaest. Gr. XIX, (p. 295 e). Cfr. part. I, p. 17. ¹⁴²⁾ Steph. Byz. s. v. Ἀνθάνα. ¹⁴³⁾ Pausan. IX, 22, 5 (5). Cfr. II, 30, 8 (7). ¹⁴⁴⁾ Steph. Byz. s. v. Ἀνθηδών. ¹⁴⁵⁾ Eusth. ad Il. II, 508.

vero Anthedon, Neptuni sive filius fuit sive nepos, cum aliis, tum ea fabula, qua in avem mutatus esse fertur, nominis celebritatem adeptus est ¹⁴⁶). Plane ab his, si quidem de Anthedonis conditore cogitat, Heraclides recedit Anthen Anthedone oriundum hymnorum poetam nominans ¹⁴⁷).

Ὑπεριος et Ἀνθας etiam inter Halicarnassensium sacerdotum nomina inveniri Anthemque urbis, in qua summus rerum scriptorum ac princeps natus est, conditorem non strenue ab hoc Anthē dinstingui cum iam supra [p. 15. nota *)] monitum sit, h. l. hoc unum addendum est dici illum Telamonis ¹⁴⁸), hunc Alcionei filium, Telamonis autem nepotem ¹⁴⁹).

Post Anthen filius eius Aetius (Ἀέτιος) rex Troezeniorum factus est ¹⁵⁰), quem Stephanus Byz. Ἀἰών *) nominat ¹⁵¹). Qui auctor nusquam, ubi de Anthē agit, res Troezeniorum attingit ¹⁵¹), unde opinio patet aliam eum aut regionem respicere, ubi huius fabulae mutata forma vigeat, aut alios fontes secutum esse. Invenimus quidem inter Halicarnassenses sacerdotes nomen Ἀντίδιος *), sed vix puto hoc nomen cum Ἀἰών illo cohaerere multumque vereor, ne errore aliquo syllaba ετ praetervisa et Α postea in Δ mutato ex Ἀ[ετ]ῖον profectum sit.

Ceterum is Aetius accepto a patre patruoque imperio illarum urbium ab Hypere et Anthē conditarum ¹⁵²) alteram h. e., ut infra ostendam, Antheam mutato nomine Neptuniam, quod nomen [Ποσειδωνιάς ¹⁵²) vel Ποσειδωνία ¹⁵³)] ab aliis quoque praeter Pausaniam scriptoribus inter antiquissima urbis memoratur, appellavit ¹⁵⁴) et Iovi Servatori templum condidit ¹⁵⁵). Nam cum novem per annos pluvia a deo terrae non immissa omnes praeter Chrysorrhoam, qui unus aquarum perennitatem servavit, et fontes et amnes solis ardore exsiccati essent, aut ut iratum dei numen placaretur aut, quia deus (id quod Pausaniae verbis significari videtur) incolas ab interitu servaturus malum tandem averterat, aedes illa exstructa est ¹⁵⁵).

Iam vero, si Pausaniam ¹⁵⁶) auctorem ducemque sequimur, nomine et persona Aetii antiquissimae historiae pars aliqua absolvitur novaque cum Pelopidarum ex Elide adventu ¹⁵⁶) incipit, in quorum manus summa deinceps potestas concessit. De hac autem rerum mutatione priusquam agamus,

*) De nominativo huius verbi, quod apud Stephanum Byzant. casu genit. Ἀἰών legitur, dubitari potest, utrum Ἀἰών sit an Ἀἰας. Reperitur in indice Halicarnassensium sacerdotum identidem iam memorato nomen Ἀντίδιος idque iam ante Anthen (I, lin. 9, 2). Quocum si hoc nomen forte quid commune habet, num nominativus in —os formatum fuerit, nemo iam quaeret. Est Ἀἰας Titanis nomen, alter Ἀἰας Pitthei et Troezenis frater, utriusque autem genitivus Ἀἰαντος apparet. (Cfr. schol. ad Pind. Ol. IV, 114, Mantissae provv. Cent. II, ap. Leutsch, Paroemiogr. Gr. II, p. 773). Quod si quis, id quod valde addubito, alterum genitivum huius verbi Ἀἰών esse exemplo comprobaret, non solum Pausaniae fabula II, 30, 8 (8) inde mirum in modum firmaretur venisse Pittheum et Troezena Aetio regnante, sed etiam Diantis et Anthis stirpem intima amicitia in unum coaluisse mihi persuasum foret.

¹⁴⁶) Athen. VII, p. 296 b. ¹⁴⁷) Plut. de Mus. 3 (p. 87 b) ¹⁴⁸) Boeckh. C. I. Gr. Nr. 2655. I, lin. 10, 3. ¹⁴⁹) Boeckh. l. c. lin. 14, 7 et lin. 11, 4. ¹⁵⁰) Paus. II, 30, 8 (7). Cfr. 31, 10 (14). ¹⁵¹) Cfr. p. 16 not. *) ¹⁵²) Steph. Byz. s. v. Τροίζην. Eustath. ad II, II, 561. ¹⁵³) Eustath. l. c. ¹⁵⁴) Paus. II, 30, 8 (7). ¹⁵⁵) Paus. II, 31, 10 (14). ¹⁵⁶) Paus. II, 30, 8 (8).

ad ordinem priorum regum revertamur et pulcerrimarum fabularum arvom perlustrantes, qualis nominum natura, qui in his narrationibus sensus in-
sit, respiciamus.

Ante omnia nomen Ἰνρος summam nobis calamitatem affert, de quo iam Pausanias non habebat, quid diceret; sed satis ei visum est ex Aegypto huc translatum esse suspicari ¹⁵⁷). Quae opinio aut Danaï Aegyptique fabulam istam respicit aut, quod numen apud Aegyptios Ἰνρος est, ipsum Appollinem. Legimus enim apud Herodotum II, 144: Ἰνρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες οὐκ ὀνόμαζονσι et cum in urbe Epidauro Pausanias Aegyptii Apollinis templum describat ¹⁵⁸), cum ipsi Epidaurii urbis suae conditorem, a quo nomen acceperit, Apollinis filium praedicent ¹⁵⁹), non multum sane abest, quin a Pausania primum Troezenii agri incolam, quem Orum nominat, Apollinem dici censeamus. Sic Ἰνραία terra foret Apollini sacra vel Ἀπολλωνιάς, quod nomen inter antiquissima Troezenis locum suum habet ¹⁶⁰). Scimus praeterea Calauriam, antequam sub Neptuni imperio erat, Apollinem incoluisse ¹⁶¹) nec non aliquid valet Pausaniae sententia Apollinis Thearii aedem, quae Troezene exstet, summae inter omnes, quibus Graecia et Asia, quam Graeci obtineant, nobilis sit, antiquitatis honorem obtinere ¹⁶²). Neque tamen desunt, quae huic nominis explicationi adversari videantur. Iam enim audivimus alios Troezeniorum reges longe ante eam, qua Pittheus illius templi conditor ¹⁶³) floruisse dicitur, aetatem aliis diis, Althepum Cereri Legiferae et Neptuno Phytalmio, Aetium Iovi Servatori templa aedificasse ¹⁶³) et ratio, qua Steph. Byz. et Eustathius ¹⁶⁰) priora Troezenis nomina recensent, ea est, ut primum locum Ἀφροδισιάς, secundum Σαρωνία, tertium Ποσειδωνιάς vel Ποσειδωνία, quartum demum Ἀπολλωνιάς obtineat, quibus prior auctor Ἀνθανίς addit. Ordo igitur hic nequaquam ad fabularum seriem redactus est, in quibus nec nomen Ἀφροδισιάς invenitur et Ἀνθεῖα (vel quod idem est Ἀνθανίς) ante Ποσειδωνιάς memoratum invenimus. Sed in utroque argumento non tanta vis inest, quanta primo adpectu esse videtur. Quam enim facile fieri potuerit, ut nominum ordo turbaretur, quemnam fugit? Nec minus studium patet, quo singulae gentes, ut rerum conditorum memoriam suamque ipsorum gloriam quam maxime ornarent et laudes diligentissime exaggerarent, priscorum et originum aetatem ad summam usque antiquitatem remove conarentur. Sic dum Pitheus antiquissimi templi auctoris laude clarus est, aliorum, quae posterioris aetatis vestigia produnt, conditores praedicantur, qui Pittheo aetate longe sunt superiores. Templi autem vetustatem, quam illi aedi esse e structurae genere et ratione Pausanias certe coniecit, hac de re gravissimum argumentum esse nemo negabit.

Quod si re vera Ori nomine h. l. Apollo significatur, quem ab ipsis Graecis sic appellatum esse Eustath. ad II, III, 2 nobis locupletissimus auctor existit nomen Ἰνραπόλλων ex duobus Phoebi nominibus Ἰνρος et Ἀπόλλων compositum esse docens, multo mihi, praesertim cum Troezenii Orum illum

¹⁵⁷) Cfr. 113. ¹⁵⁸) Paus. II, 27, 6 (7). ¹⁵⁹) Id. II, 26, 3 (3). ¹⁶⁰) Steph. Byz. s. v. Τροίζην. Eustath. ad II, II, 561. ¹⁶¹) Strabo VIII, 6, 14 (C. 373 et 374). Paus. II, 33, 2 (2) Cfr. part. I, p. 15. ¹⁶²) Paus. II, 31, 6 (9). ¹⁶³) Cfr.

indigenam fuisse contendant, cum haud facile quisquam illud nomen Ὠραπόλλων ex Aegypto aliquo verbo et Graeco compositum esse sibi persuadeat, minus placet originem ex peregrina terra repetere quam cum Graeca aliqua radice, quae sive in ὄραω sive in aliquo alio verbo cernitur, conferre. Aegyptium illud Apollinis nomen aut Hebraeo ὄρ, lux aut Arabio *harr*, gravis aestus vel calor, quorum utroque solis natura describitur, docti homines cognatum esse opinantur ¹⁶⁴) et Ὠρόλλων Ὠρος, si quidem hoc verbum cum ὄραω aliquid commune habet, quasi Ἡέλιος est, ὃς πάντ' ἐφορᾷ vel (nam in hoc quoque nomine, quod cum θεῖα, θεάομαι artissime cohaerere puto, eandem mihi notionem deprehendisse videor) Ἀπόλλων Θεάριος. Quo accedit, quod ipsa Apollinis soror non solum Lacedaemone ¹⁶⁵) et, ut videtur, a Troezeniis, qui sacros ei cantus οὐπίγγοις appellarent ¹⁶⁶), et ab Hyperboreis ¹⁶⁷), sed etiam aliis in regionibus (nam Callimachus quoque h. Del. 204 Dianam sic alloquitur) Οὐπίς vel Ὠπίς nomine h. e. oculus quasi noctis colebatur. Atque haec vox cum nomine Ὠρος non solum sensus, sed etiam rationis, qua formata est, similitudinem eamque haud parvam habet. Ut enim ab ὄψ vel ὄψις (ὈΠ) litera ο in ου aut ω producta Οὐπίς vel Ὠπίς, sic ab ὈΡ Οὐρος vel Ὠρος fingi poterat. Nec spiritus mutatio in Ὠρος aliena est. Iam enim supra vidimus Indii agri incolas et Ὠρίτας vel Ὠρείτας et Horitas ¹⁶⁸) dici; memoravimus Aegyptiorum Apollinem, quem alii ad unum omnes scriptores Ὠρον nominant, ab Herodoto Ὠρον dici; adde quod ipsum nomen Ὠραπόλλων etiam Ὠραπόλλων scriptum legitur ¹⁶⁹), ut fere cum Ὠρόθεος Argivi cuiusdam nomine ¹⁷⁰) comparare possis. Denique mutati spiritus exempla cum ex Homeri carminibus innumera proferre possim, monuisse sufficiat vestigia eius cum in multis verbis Atticae dialecti superesse, tum praecipue in nominibus propriis frequentissima exstare, ante omnia autem Ionum, quos Troezeniam oram antiquitus incoluisse constat, dialecti hanc esse proprietatem *).

Sed cum verbo ὄραω οὐρεῖς quoque nomen cohaerere videtur, ut οὐρεῖς quod Hesychius verbo φυλάξ circumscribit, is sit, qui rem inspiciat, provideat, accurate secum perponderet, mala avertat. Ὠρός quidem forma, quae huic οὐρος accuratissime responderet, non superest, sed affinia, ut ὥρα ¹⁷¹) h. e. cura, φροντίς ¹⁷²), proprie providentia; ὥρια (neutr. plur.) ¹⁷³); ὥρεῖν aliquid inspicere, curam alicuius rei gerere, ἐπιμελεῖσθαι ¹⁷⁴), ideo cum φυλάττειν coniunctum ¹⁷⁵); ὥρεῖν · φυλάττειν, ὅθεν καὶ ὁ θυρωρὸς λέγεται ¹⁷⁶); eadem notio φυλάσσειν

*) Sic apud Homerum invenitur Ἡώς pro Ἑως, Ἡέλιος pro Ἥλιος, Ἥμαρ pro ἡμέρα, ἦδος pro ἡδονή; — variatum spiritum in Ἑρση et Ἑρση videmus, cum ipsum verbum ἄρδω scribi soleat; pro ἀθρόος I. Bekker. in Atticorum scriptorum libris ἀθρόος passim praebet. Ἀνδάνη ab ἀνδάνω profectum est, legitur ἄλως, sed Ἀλωεύς, contra rursus et ἀλκωνών, et ἀλκωνών. Simili modo pro ὄρος Herodotus οὐρος dicit.

¹⁶⁴) Creuzer, Symbolik I, p. 277. ¹⁶⁵) Palaephat. de incred. 3. ¹⁶⁶) Schol. Apoll. Rhod. I, 972. ¹⁶⁷) Platonis Axioch. p. 371 A. Cfr. Serv. ad Virg. Aen. II, 858. Apollod. I, 4, 3. ¹⁶⁸) Cfr. n. 34) — 36). ¹⁶⁹) Passow, lex. Gr. ed. Rost et alii. ¹⁷⁰) Boeckh C. I. Gr. Nr. 1194. ¹⁷¹) Hesch. y s. v. ὥρα. Zonaras s. h. v., ubi ὥρα scriptum exstat. ¹⁷²) Schol. ad Theocr. VII, 62. ¹⁷³) Hes. Theog. 903. Hesych. s. h. v. ¹⁷⁴) Cornut. de nat. deor. 29. ¹⁷⁵) Hesych. s. h. v.

etiam verbo *ὠρήσω* tribuitur ¹⁷⁶⁾ et simili modo *ὠρήματα* per *φυλάγματα* circumscriptum invenimus ¹⁷⁷⁾. Qua ex re cum etiam *ᾠρος*, quod in *θυρωρός* certe inest, in usu fuisse veri simile sit, *Ἀπόλλων ᾠρος*, si re vera ad hunc illud nomen spectaret, deus foret Troezeniorum tutelar, de qua natura eius iam supra disputatum est.

Porro *Ἀπόλλων ᾠρος* Hermionensium Apollini *ᾠρίῳ* ¹⁷⁸⁾ h. e. quasi Terminatori respondere potest. Pro *ᾠρος* enim in Ionia dialecto identidem *ᾠδος* dicitur. Cui si formam *ᾠρος*, quacum *ὠρέω* h. e. *χρονίζω* cohaeret, oppositam cogitamus et ad Appollinis numen applicamus, Apollo deus est, qui certos quosdam fines agro praescripsit et praescriptos ipse sanxit, quod negotium numine tutelari non facile indignum apparebit; tamen tale quid ipsi fabulae, narrationis, rerum naturae repugnare videtur. Nam certi fines tum demum constituuntur, ubi homines aratro terrae impresso ad vitae societatem rerumque publicarum communionem convocantur; sed initio historiae hac de re sermo esse non potest.

Conatus sum, et quia Troezenius ager antiquitus Apollini carissima sedes fuisse praedicatur et quia *ᾠρος* nomen ad similem me sententiam impellebat, quidquid eam firmare videbatur quam accuratissime sub iudicium vocare et quam maxime fieri poterat diligentissime mecum perponderare. Et sane quaedam inter prolata argumenta exstant, quibus illi opinioni aliquam vim tribui arbitror. Sed cum neque Pausaniae auctoritas accedat, cuius et ex verbis [II, 30, 5 (6)]: *Φασι δὲ (Τροιζήνιοι) ᾠρον γενέσθαι σφίσιν ἐν τῇ γῇ πρῶτον* et de Ori progenie narratione multo rectius colligis in animo habuisse Troezenios mortalem, neque aliunde argumentum eius non solum non arripere possim, sed etiam similitum fabularum comparatio tali sententiae adversetur, nihil aliud restat, nisi ut in medio et incerto relinquens, utrum, id quod non est veri simile, re vera antiquissimi incolae Apollinem primum terrae dominum fuisse hac fabula tradiderint, hoc nomine significaverint, cuius ex natura posteriore aetate, quam memoria illa intermortua, quo sensu haec fabula accipienda, quo modo interpretanda sit, fugeret, mortalis aliquis prodierit; an, quae res probabilior apparet, iam inde ab initio homines non de divina aliqua natura, sed de homine cogitaverint, ut igitur rem ita instituam, ut, quonam ille sensu, qui primus fertur indigena, *ᾠρος* dictus sit, quaeram. Sed cum et in permultis aliis fabulis incolae persona nullius fere momenti, terrae vero nomina gravissima sint et Troezenii agri virtus omnibus, quae iam prolatae sunt, fabulis quasi continuo quodam praeconio summa cum laude efferatur, rem ita expediamus, ut, cur terrae ista nomina, unde hominum demum ficta esse videntur, indita sint, indagare studeamus.

(I.) Sic ipso situ et natura Troezenii agri, qui duabus ex partibus mari circumdatus est, *ὠρέω* verbum vel *ὠρέομαι* commendatur. Quo mugitus animalium et maxime eorum, quae fame vehementer premuntur, clamor hominum sive gaudio exsultantium sive dolore fractorum, denique, quia magnam cum mugitu procul sonante similitudinem habet, raucus strepitus et fragor

¹⁷⁶⁾ Hesych. s. v. *ὠρήσσοντα*. ¹⁷⁷⁾ Hesych. et Suid. s. h. v. ¹⁷⁸⁾ Paus. II, 35, 2 (2).

maris significatur. Hoc sensu scriptum invenis: ὠρένεται — οἶδμα θαλάσσης¹⁷⁹⁾, ὠρέον κῆμα¹⁸⁰⁾ et ὄρνγμα ἡόνων¹⁸¹⁾. Ὠραία igitur, si forte cum hoc nomine cohaeret, ipso illo ὄρνγμα ἡόνων eleganter dilucideque explanatur nec ulla re a voce Τροϊζήν differt¹⁸²⁾. Ad quam interpretationem nomen Ποσειδωνιάς vel Ποσειδωνία, quo eodem etiam de Attica scriptores utuntur¹⁸³⁾, quam proxime accedit, quamvis huius fines interdum latius pateant, ut, cum Neptunus non solum maris, sed etiam rivorum fontiumque dominus sit, regio hoc nomine ornatur mari vicina solique et ubertate et amoenitate florens.

(II.) Non magna sensus diversitas existet, si hoc nomen ad radicem Sanscr. *var* revocare licebit, quam in *vāri* (h. e. aqua) cernimus, ut nomen Ὠραία praemisso, ut fit, ο ex ὨΦαραία ortum esse putemus, quod idem tunc valebit atque ἐπιθαλάσσιον, quo verbo Thucydides II, 56 huius urbis mentionem facit¹⁸⁴⁾.

(III.) Cum verbo οἶρος (pro ὄρος) comparo οἶρά h. e. extrema pars alicuius rei, finis, margo, et fretus Latino *ōra* huic ὠρά formam oppono, quae nusquam quidem invenitur, sed forsitan in ὦα, quod cum ἄλος¹⁸⁵⁾ et ἄντρον¹⁸⁶⁾ coniunctum legitur, servata esse videatur*). Ὠραία igitur, si hanc originem suspicari conceditur, aut prioris notionem aequat (est enim *terra maritima*), aut extremam terrae continentis regionem significat, quo sane sensu et Troezenios agrum suum Ὠραίαν dixisse non plane dissimile apparet et Euripides hanc oram ἔσχατον γῆς Πελοπίας προνώπιον¹⁸⁷⁾ nominat.

In aliis nominis enodationibus, quas iam nunc addam, maior naturae bonitatis solique virtutis laus inest.

(IV.) Cum enim haud raro in Ionia dialecto diphtongus *av* simplici *o* suppleatur, qua re τρωῖμα scriptum invenis pro τραῦμα, θῶμα pro θαῦμα, ὦριον pro αὔριον¹⁸⁸⁾, nihil obstat, quominus Ὠραία ad αὔρα respicere opinemur. Est autem αὔρα gratus aeris flatus sole oriente vel e mari vel a fluviiis surgens coeli aestum, solis ardorem temperans, unde Calauriam (Καλαύρεια) insulam nomen accepisse¹⁸⁹⁾ eo mihi magis persuasum est, quod etiam de Cecropis filiabus una Ἀγλαυρος¹⁹⁰⁾ h. e. ἀγλαὴ αὔρα dicitur. Sane haec ab alio auctore¹⁹¹⁾ Ἀγρᾶνλος, quod quasi est *sulcus agri* (ductum enim esse videtur ab ἀγρός et αὔλαξ vel ὄλεξ), nominatur, ut dubius esse possis animo, utrum nomen *verius* sit et nonne loco literarum λ et ρ mutato alterum ab altero profectum sit; sed nisi opinione fallor, Ἀγλαυρος sororum Ἐρση et Πάνδροσος¹⁹²⁾ nominibus notione propinquius est quam Ἀγρᾶνλος.

*) Vix autem quis mihi persuadebit proprie hac voce clavum vestis, tum vero dilatatis finibus marginem terrae significatum esse. Contra nisi omnis similitudo harum vocum neganda est et clavum, qui lana comparatus sit, ὦα, ut re vera invenitur, scribere et ad verbum οἷς revocare praestat, multo fortasse rectius artiozem sensum ex generaliore illa notione profectam esse dicemus.

¹⁷⁹⁾ Dion. Per. v. 83. ¹⁸⁰⁾ (Iacobsii) Anthol. Palat. XI, 31, 2. ¹⁸¹⁾ Ibid. VI, 233, 7. ¹⁸²⁾ Cfr. part. I, p. 4. ¹⁸³⁾ Strabo IX, 1, 18 (C. 397). Schol. ad Dion. Per. 920. ¹⁸⁴⁾ Cfr. part. I, p. 3. ¹⁸⁵⁾ Moschi idyll. II, 123. ¹⁸⁶⁾ Longi Past. I, 4, p. 7. ¹⁸⁷⁾ Eurip. Hippol. 376. Cfr. part. I, p. 1. ¹⁸⁸⁾ Cfr. Passow, lexic. Graec. ed. Rost et socii s. v. αὔριον. ¹⁸⁹⁾ Cfr. part. I, p. 15. ¹⁹⁰⁾ Paus. I, 2, 6 (5). ¹⁹¹⁾ Apollod. III, 14, 2, 1. ¹⁹²⁾ Cfr. 190) et 191).

(V.) Maiore laude coeli beneficium munificentiaque effertur, ubi ὄρα, quo praecipue anni venustas praedicatur, unde ipsae Horae nomen acceperunt, stirpem esse ponere licebit. Ὠραία igitur, si quidem haec nominis enodatio iusta et sincera est, terra nuncupatur, quam, quia ubertas in ea floret amoenitasque viget, ipsae sibi Horae gratam aedem eligunt iucundamque sedem incolunt, quam ipse Apollo, cui sic non inepte nomen Ὠρος tribui potest, cum Musarum choro celebrat. Hunc verò, nisi artiore accuratio-remque sensum aliae Troezeniorum fabulae multaque iam memorata nomina non solum probant atque commendant, verum etiam postulare videntur. Nunc demum nomina Ἀγῆς, Ἀλθηπία, Ἀνθεα, Ἀνθανίς, Ἀνθηδών, Ἀνθηδονία recte intellegimus; nunc novimus, cur urbis qui praedicantur conditoribus Troezeni fabula filiam tribuat Εὐώπην, Ἀῖθραν Pittheo, quarum illa, nisi forte utroque nomine numinis lunaris memoria servata est, qua de re alias sermo erit, venustas agri est, haec benigni aeris serenitas. Atque ob hunc absque dubio regionis splendorem ager Ἀφροδισιάς, ob eam causam Ἀπολλωνιάς et, opinor, Ποσειδωνιάς vel Ποσειδωνία est dicta. Hic coeli favor, haec terrae benevolentia fabula illa ornatur possedis- antiquitus Apollinem hunc agrum, Neptunum postea ¹⁹³⁾, a qua non valde discrepat ea Neptunum cum Minerva de loci tutela certasse ¹⁹⁴⁾ similemque sensum in ea video Bellerophonem venisse, ut Aethram uxorem duceret eiusque Pegasus ungula ictu Hippu-crenen e terra excitasse ¹⁹⁵⁾.

(VI.) Alia nominis explicatio, si omnino aptum sensum praebere potest, cum priore arte cohaeret. Est enim verbum ὄρος, quod aut valet νύξ ¹⁹⁶⁾ aut ὕπνος ¹⁹⁷⁾. Primum incolam ideo Ὠρον dictum esse, quoniam terra antiquitus inculta iacuerit, cuius rei nox vel somnus imago sit, explanatio foret, qua nihil cogitari potest absurdius, certe non minus inepta quam si eum sic dictum esse contenderem, qua de re supra, ubi de Apolline verba feci, sermo erat, quod certis quibusdam finibus agrum circumscripserit aut, quod idem supra disputatum est, si nomen verbo φύλαξ circumscribendum esse putarem. Sed si hac de re notio ὕπνος quid valere potest, debet Pausanias nobis gravis interpretis esse II, 31, 3 (5): Ἐπὶ δὲ αὐτῶ (h. e. τῷ βομῶ) Μούσαις καὶ Ὑπνῷ θύονσαι λέγοντες τὸν Ὑπνον θεὸν μάλιστα εἶναι φίλον ταῖς Μούσαις. Etsi etiam Latino: *Somnus Musis amicus* quanta inter Musas et Somnum affinitas consistat, satis doceatur, tamen, in qua nos conditione versamur, talem explicationem ferri posse nego, qua sensus sequentium fabularum plane tollitur, omnis nexus turbatur.

(VII.) Contra si hoc cum Ἀγῆς et Ἀλθηπος nominibus angustis finibus coniungendum est, non dubito cum ὄρος *sulcus*, ἀρόω, *arare* componere, quae omnia ad radicem Sanscr. *dvrih* spectant ¹⁹⁸⁾. Quae cum ita sint, Ὠραία est ἄρουρα, *arvum* et Ὠρος ἀρωτήρ, *arator* *). Cui etymologiae non

*) Comparo quidem Ὠρος nomen cum ἀρόω, sed ω in hoc verbo pro α doricè scriptum esse non dico, imo nego. Illud enim ω semper α vocalis locum tenet. Exstat certe apud Hes-

¹⁹³⁾ Cfr. part. I, p. 15. ¹⁹⁴⁾ Cfr. supra p. 13. ¹⁹⁵⁾ Paus. II, 31, 9 (12). ¹⁹⁶⁾ Hesychius s. h. v. ¹⁹⁷⁾ Callimach. fragm. 150. Etymol. Magn. s. v. ὥροι (p. 117, 15). ¹⁹⁸⁾ Benfey, Griech. Wurzell. II, p. 296 seqq., 305 seqq.

solum in verbis iam memoratis commendatio inest, verum etiam in iis fabulis, quibus primos incolae aut pastores fuisse aut omne studium in agris colendis posuisse memoriae proditur.

(VIII.) Ut mea quidem opinione ea, quam postremo protuli, nominis explicandi ratio prae ceteris hac virtute excellit, ut, si ita dicere licet, totius familiae necessitas quaedam pateat, sic, ubi Anthen eiusque et originem et res, quas gessisse fertur, consideras, tanta similitudo apparet, ut alterum eum Althepum esse pro certo affirmes. Cui cum Atlas mons ille, cuius humeris coelum nititur, pater sit, non multum abest, quin Althepo quoque similem originem vindicandam esse opinemur. Verbi autem ὄρος, mons, quo similis natura indicatur, forma ὄρος Homerum, Pindarum, Herodotum usos esse vix necesse videtur ut moneam; gravius certe est Theocritum idyll. I, 75 et 123 ὄρος scripsisse, qua specie frequentior eius usus in compositis est ut Ὀρείδυια et, quae Dionysii attributa sunt, Ὀρείδουπος, Ὀρεοίτροφος vel Ὀρείτροφος¹⁹⁹). Eodem modo nonnulla nomina propria tractanda esse videntur. Iam enim Strabo Oreum Euboeae urbem de situ in loco edito et superiore nomen accepisse suspicatur, cuius verba X, 1, 4 (C. 446) sunt: κεῖται δ' (Ὀρέος) ἐπὶ τῷ Τελεθρίῳ ὄρει — ἐπὶ πέτρᾳ ὑψηλῇ, ὥστε τάχα καὶ διὰ τὸ τοὺς Ἑλλοπιεῖς ὀρέον εἶναι τοὺς προοικίζοντας ἐτέθη τὸν ὄνομα τοῦτο τῇ πόλει. Simili causae Epiroticum Ὀρικόν nomen debere e Semiteli regionis descriptione elucere si contendo²⁰⁰), non puto me a recto aberrare. Ad eandem nominis Ὀρητανία, quae regio est Hispaniae, eiusque urbis Ὀρία enodationem eiusdem Strabonis gravitas impellere videtur²⁰¹). Cuius de sententiae sinceritate vel levissima dubitatio Ptolemaei et Plinii auctoritate tollitur, quorum ille huius agri urbem Ὀρητον Γερμανῶν²⁰²) novit, hic ipsos Oretanos Germanos²⁰³) appellat, quo quidem nomine (nam quae doctorum hominum de significatione vocis Germani nunc sententia latissime vigeat, id docere supervacaneum et inane studium foret) illud Ὀρητανοί dilucide explanatur. Ὀραία igitur regio est montosa et saxosa, quem iam sensum in nominibus Ἀκτῇ²⁰⁴) et Σάρων²⁰⁵) invenimus. Sic Ὀρος quasi Ἀκταῖος quidam est primus Atticae incolae. At Troezeniorum fabula hac virtute prae Attica excellit, ut et Σάρων²⁰⁵) nomen et Ὀρος diversas explicandi rationes non solum permittat, sed etiam excitet.

Videamus nunc, quae nominum ratio, qui fabularum nexus inter Orum eiusque et filiam Leidem et nepotem Althepum intercedat.

Dicitur Ori filia Ἀηῆς, quod verbum ut cum λῆιον exteriorem, sic maiorem cum λεία notionis sensusque similitudinem habet. Ἀηῆς enim ut λεία vel ληῖν est non solum praeda et praecipue quidem capti pecoris*), verum

chium θωμεύσαι, quod per συμμιγῆαι, συνταγεῖν explanat, est etiam θωμός = σωρός. Sed num haec verba cum θάμειός quid commune habeant, ut videtur, quaestio est. Si ita esset, unum fortasse et singulare exemplum exstaret, ubi α breve et ω mutata essent.

*) Hoc sensu λεία est apud Pindar. Ol. X (XI), 52; ληῖν passim apud Herodotum; λῆῖς apud Homerum, Hesiod., Apollon. Rhod., Xenophont. de reb. Laced. XIII, 11.

¹⁹⁹) Anthol. Palat. IX, 524 et 525. ²⁰⁰) Semiteli Epirot. lib. I, p. 9. ²⁰¹) Strabo III, 3, 2 (C. 152). ²⁰²) Ptolem. Geogr. II, 6, 59. ²⁰³) Plin. nat. hist. III, 3, 4. ²⁰⁴) Cfr. part. I, p. 1. ²⁰⁵) Cfr. part. I, p. 8 et 9.

etiam praedandi notione sublata omnem rem pecuariam, gregum possessionem significat *); verbum autem *λήιον*, *λαῖον*, *λᾶον* aut *seges* valet aut *arvum* aut *fatx* **).

Quaestione modo instituta verbo *λής* segetem vel arvum indicari negavimus; sed hic, ubi de nomine proprio agimus, quod fabula tam arte cum aliis verbis, quae ad simile quid spectant, coniunctum apparet, quaeritur, praesertim cum eiusdem cum *λήιον* stirpis sit, nonne ei huius verbi notionem vindicare liceat. Quam mihi licentiam esse non dubito, quin concedatur. Hac autem difficultate remota non minor existit, si, quam de causa *Leis* *Ori* filia dicatur, perscrutamur. Nulla in calamitate, sive rem pecuariam sive segetem vel arvum nomine *λής* significari putas, de *Oro* versamur, ubi huius verbi explicandi rationes I — III respicimus; sin praestantiam amoenitatis (IV — VII) eo praedicari censendum est, in regione agri fertilitate donata cum et res pecuaria bene procedat et summa spes laetis segetibus excitetur, rebus adversis circumventi non sumus; sin *Ἦρος* arator et *λής* seges est, quid hac consanguinitate aptius cogitari potest? Quod si re vera *λής* ad rem pecuariam spectat, en, fabulam habes antiquissimos terrae incolas pastores vel agricolas fuisse vel utrumque munus honestissimum administrasse. Sic enim *Patrenses* primum *αὐτόχθονα* regemque *Εὐμήλον* (qui ovium vel caprarum gregibus abundat) urbium *Ἀρόης* (h. e. aratorum) et *Ἀρθείας* ²⁰⁶) et *Tanagrenses* *Ποίμανδρον* (h. e. pastorem) urbis suae conditorem ²⁰⁷) nominant.

Nec difficilior res nobis existit, ubi *Leidis* nomine rem pecuariam significari et *Ἦρος* montosam regionem esse opinaris. Nam si pastores non solum per arva prataque vagari, verum etiam per montes greges agere memineris; si *Troezenios* montes egregiis pascuis, valles herbarum florumque proventu nobiles, almis pratis ornatas fuisse cogitaveris, haec explicatio offensionis nihil nobis afferet; puto etiam eodem sensu *ὑπέρειαν* et *Ἀρθείαν* sibi opponi atque ut rem plane similem aliunde sumtam h. l. pertractem, non alia de causa *Κρανῶς*, quo nomine saxosa et montosa *Atticae* terrae natura exprimitur, *Πεδιάδα* h. e. Planitiem in matrimonium ducit ²⁰⁸). Nec alius fortasse sensus in illa fabula inest, quae *Atlantis* filiam *Alcyonen* esse nos edocet. Quod nomen quam vim habeat, etsi non certe enucleare possum, tamen, quod una de septem *Pleiadibus* (*Πληιάδες*) et mater eius *Πληϊόνη* *Oceani* filia dicitur ²⁰⁹), magni certe momenti est. Cohærerere enim

*) Sic *λεῖα* exstat apud *Xenoph. Hellen.* I, 3, 2. *Diod. Sic.* XIX, 21; *λής* apud *Hesiod. theog.* 444. *Aeschyl. Sept. c. Theb.* (ed. Wellauer) 313 (316). *Theocr.* XXV, 97. 116. *Apollon. Rhod.* I, 695.

**) Notione seges legitur apud *Hom. Il.* II, 147. XXIII, 599, *Hesiod.*, *Herodot.*, *Euseb. praep. ev.* V, 7.

Arvum intellegendum est apud *Theocrit. id.* X, 21, 42. Similiter apud *Hesychium* s. v. *Λαῖνος* verba exstant: ἡ αὐτόσπορος γῆ. Crf. *Bekker, Anecd. Gr.* I, p. 567, lin. 7. seqq.

Falx sic appellatur ab *Apollon. Rhod.* III, 1335. Et haec notio ad radicem *Sanscr. lū* nos advertit, quod est *secare*, qua de re *Benfey* audiendus est II, p. 1 et 2. Haec cum sit significatio, et agrum et segetem eodem nomine dici non miram apparebit.

²⁰⁶) *Paus.* VII, 18, 2 (2). ²⁰⁷) *Id.* IX, 20, 1 (2). ²⁰⁸) *Apollod.* III, 14, 5, 2. ²⁰⁹) *Id.* III, 10, 1, (1).

videtur utrumque cum *πλάδος* *) h. e. *humor*. Atque autem ut quisque mons altissimus vertice nubes tangit, quae pluviam frugum plantarumque salutem terrae immittunt. Qui sensus ingeniosissimi doctissimique poetae pulcris versibus, verbis ornatis atque dignis, quae huic loco adscribamus, eleganter illustratur:

Aus der Wolke quillt der Regen, strömt der Segen.

Hinc luce clarius est, cur ab Apollodoro III, 10, 1, 3 alter Neptuni et Alcyones filius (nam *Υπερήνωρ* idem esse videtur, quem Pausanias et alii *Υπέροην* nominant) non *Ἀνθης*, sed *Υριεύς* h. e. quasi *Υετιος* vel *Pluvius* appelletur **). Atque ob similem causam Neptunus, qui non solum in mare potestatem exercet, sed ad cuius nutum fontes et in terrae superficie apparent et in eius gremium recedunt, et Leidis et Alcyones maritus dicitur. Qua ipsa re quasi digito via nobis monstratur, quae de nomine *Ἀλκυόνη* explicando ingredienda sit, etsi, quae hac de re dicam, anxius sum animi, num doctorum hominum consensu sanciat. Scriptum autem invenimus et *Ἀλκυών* et *Ἀλκυών*, *Ἀλκυόνη* et *Ἀλκυόνη*, ut huic nomini aliqua cum verbo *ἄλς* stirpis communio esse videatur. Quod si, ut ipse Neptunus maris et fluviorum dominus est, nominis *ἄλς* fines olim latius patuisse concederetur, ut (qua tamen notione nusquam legitur) dulcem aquam significaret, *Ἀλκυόνη* terra foret fluviorum fontiumque succu gravida (*κύω*). Sin haec nominis explicandi ratio reiicienda, si *Ἀλκυόνη* simplex verbum est, esse fere videtur *ἄρουρα*, quae homines operam ei navantes ad summam virium immanitatem perducit. Sed, sive altera sive utraque sensum verbi interpretandi ratio inanis est, non dubito, quin in nostris fabulis et hoc et Leidis nomine planities, quae iure meritoque montis, ad cuius radices patet, filia dici potest, aquarum copia, frugum et plantarum flore decorata describatur. Quae ipsa sententia et nominis et rerum tanta similitudine, quae inter Althepum et Anthen intercedit, non solum sustentatur, sed et probatur et commendatur.

Verbis enim *Ἀλθηπος Ἀλθήπεια, Ἀλθήπιος, Ἀλθηπιάς, Ἀλφειός* stirps *ἈΑΘ* vel *ΑΑΑ* h. e. *alere* aut *crescere* ***) communis est.

*) Proprie igitur *πλαδιάδες* et *πλαδιόνη* scribendum est; sed nescio, an post longam vocalem (*η* h. l. pro *α*) damnum literae *δ* facile feratur. Certe non valde dissimilis ratio est verbum *λειμών* eiectione *β* explicandi, ut factum est a Benfey II, 123.

**) Ab *ὑει* enim *Υριεύς* sic formatum esse puto, ut *σ* in *ρ* mutato ex *Υ-σι-εύς* ortum sit, quam explicandi rationem Steph. Byz. s. v. *Υρία* firmare videtur, ubi dicit: *Ἠολόδος δ' ἐν Υρία τὴν Ἀντιόπην φησὶ γενέσθαι, Εὐριπίδης δ' ἐν Υιοαῖς*.

***) *ἀλδαίνω* (Hom. Od. XVIII, 70. XXIV, 367. Aeschyl. sept. c. Theb. 12. Prometh. 537 (539). Etymol. Magn. p. 58, l. 12) et *ἐναλδαίνω* (Nicandri, alexiph. 409) est e terra promittere; efficere, ut aliquid crescat et floreat; augere; roborare. Utriusque verbi passivum (*ἐναλδαινομαι* ap. Nicand. l. c. 532) est augeri, crescere, bene procedere, quas duas notiones in *ἀλδήσκω* coniunctas invenimus. (Il. XXIII, 599. Etymol. Magn. p. 58, l. 14 seqq.) Contra pro *ἀλδίνω* docti homines apud Qu. Smyrnaeum IX, 473, quod huic verbo notione plane respondet, *ἀλδαίνω* scribendum putant.

Sensu transitivo etiam accipienda sunt *ἀλδήεις, ἐνάλδης, ἀλδήμιος, ἄλδος*, quae omnia Latino *almus* respondent.

In aliis autem verbis idque in iis, quae *θ* retinent, priori quam maxime proxima sanandi notio inest. Sic *ἀλθεύς* is est, qui sanat, *ἄλθεξις* sanatio, *ἀνάλθης, ἀνάλθητος* insana-

Hoc igitur sensu legitur *λήιον ἀλδήσκον*²¹⁰⁾, *λήια ἐνάλδη*²¹¹⁾ et *ἄρουρα ἀλθομένη ἀνέμοισι*²¹²⁾, cuius cum sensu Homeri versum comparo: *Ζεφυρήν πνοή τὰ μὲν φέει, ἄλλα δὲ πέσσει*²¹³⁾. Neque alia causa est, cur Althaea Oeneo vel Baccho filiam sibi cognominem²¹⁴⁾, quam cur Leis Neptuno Althepum peperisse feratur. Iam ob originem, quam de nomine proposui, et quia tum Nili²¹⁵⁾ tum Pirenes²¹⁶⁾ *ἔδωρ ἀλφειοβοιον* *boves alens* h. e. arva fecundans dicitur, nomen *Ἀλφειός* *almus* est fluvius atque ob hanc certe notionem Althepus vel Althephius Alphei aut Neptuni, quem Troezenium *Φυτάλιον* h. e. *stirpibus prosperum* nominant, et Leidis in fabula filius apparet. Quae cum ita sint, altius ego progredior atque his personarum imaginibus nihil aliud nisi *λήιον ἀλδήσκον* circumscriptum esse contendo.

In verbo igitur *ἀλδαίνω* et affinibus eadem fere vis inest atque in *φέρβειν*, unde *Φόρβας*, *φορβαῖος* *almus*, *φορβάντιος* originem sumserunt. Iam in priorie parte huius dissertationis (p. 3) montem Troezenium *Φορβάντιον ὄρος* a Stephano Byz. s. v. *Φόρβας* dici monui. Quod si illud *φορβάντιος* non a nomine proprio, sed ab appellativo aliquo formatum, ut sit *almus*, cogitare licet et ad fabulam illam, qua Althepus Leidis et Neptuni filius, Ori autem nepos est, interpretandam et ad stemma Anthis, quem alterum Althepum esse iam ostendam, explicandum adhibemus; ecce, ubi *Ἦρος* illud recte per *ὄρος* explanandum esse contendendi, ecce, sensus inde prodit Troezeniam terram montosam esse et frugiferam, proinde ac si Callimachus, ut

ἰβίλις, ἀλθηστήριος vel *ἀλθεστήριος* salutaris. Uno tantum exemplo apud Qu. Smyrn. IX, 475 n verbis *ἄρουρα ἀλθομένη* primaria significatio servata est; sed h. l. Spitzner (Obs. p. 226) *ἀλδομένη* corrigit.

θ et δ hoc in verbo variare non magis offendet, quam si *κορυδός* vel *κορυδαλλός* iuxta *κορυθ* (*κόρυς*) invenimus. Porro ut *κορυθ* et *κορυφή*, ut *θῆρες* et *φῆρες*, sic *ἄλθω* et similia cum *ἀλφάνω* cohaerere opinor. In hoc sane verbo prior illa notio (alere — crescere) exstincta, sed servata est in *ἀλφή*, *ἄλφησις*, *ἄλφημα*, quaestus, lucrum et luce clarius in priorie patet; est enim manus pretium, merces operis, proprie igitur id, unde quis vitam sustentat, victum sibi parat vel, ut accuratius dicam, unde se suosque alit.

Superest *ἄλπος*, quod certe cum prioribus arte cohaeret, est enim haud saturatus, haud satiatus. At τ huius verbi non magis nos offendit, quam si *Αἶνα* cum *αἰθω*, *Ἦτος* cum *ὠθέω*, *Κανάκη* cum *Κανάχη* componimus. De Graeca radice *ΑΑ*, unde forsitan quis *ἄλπος* fictum esse opinetur, non cogitandum est, quia nusquam invenitur. Nam verba *φυτάλιος*, *φυτάλιμος*, *φυτάλιμος* a stirpe *φυτάλ* (*φύταλος*, *φυτάλια*) proficiscuntur et *ἀλῶα*, qui dies festi sunt, *ἀλωαῖος*, *ἀλωάς*, *Ἀλωίς*, quae Cereris naturam describunt, nihil hac de re nos vexant; nam ad *ἀλωά* vel *ἀλωά* spectant h. e. 1) area, 2) translate arvom vel vinetum, quod ipsum ob rotundam formam, quae areae antiquitus fuisse videtur, ab *ἄλως* nomen accepit.

Sed si forte de alia Graeca radice, quacum illud *ΑΑΘ* cohaereat, cogitandum est, ea (nam mutatarum liquidarum usus frequentissimus est) in *ἄρδω* (*ἈΡΑ*) nobis se praebet, quod 1) est humectare, 2) delectare, alere, augere. Profecto autem non video, cur ab auctoritate doctissimi viri Benfey recedam, qui (I, 70 seqq.) radicem *ΑΑΘ* cum Sanscrit. radice *ṛidh* comparat et componit.

²¹⁰⁾ Hom. II. XXIII, 599. ²¹¹⁾ Euseb. praep. ev. V, 7. ²¹²⁾ Qu. Smyrnaeus IX, 475.

²¹³⁾ Hom. Od. VII, 119. ²¹⁴⁾ Apollod. III, 7 et 8. ²¹⁵⁾ Aeschyl. Suppl. 835 (857). ²¹⁶⁾ Alex. Aetol. hymn. Apoll. v. 8 in Parthen. erot. 14.

huius nobis fabulae sensum recluderet, horum nominum, quae in iis insit, vim aperiret, versum composuisset:

"Ἡξεῖ φορβαίων Ἰναχος ἐξ ὀρέων²¹⁷⁾).

Porro ut *φέρβειν* cum *φέρειν*, ita *φόρβας* cum *φόρωνεύς*, quod antiquissimi et clarissimi Argivorum regis nomen est, si originem respicis, arte cohaeret nec, ubi sensum quaeris, valde ab eo differt. Graecos enim verbum *φέρω* aequae ac Romani *ferre* de terra Cereris donis ornata adhibuisse cuius est notum. Hinc non nimia audacia uti mihi videor, si Thraciam illam urbem, cui *Φέραι* nomen est, si Achaeorum, quae *φόρβας* dicitur, praesertim cum *φορβάς* ipsum Latino *almus* plane respondeat, nomen a fructuum proventu accepisse contendo. Neque in hoc conquiesco, sed et *Φέραι* et *φόρβας* urbium nomina cum verbo *Ἀλθηνία* et alterum illorum, ubi de viro accipiendum est, cum voce *Ἀλθηνος* prorsus congruere dico.

Verbo *Ἀλθηνος* et proximis simillima conditione *Ἀνθης*, *Ἀνθος*, *Ἀνθιος*, *Ἀνθάνα*, *Ἀνθανίς*, *Ἀνθεία*, *Ἀνθήλη*, *Ἀνθήνη*, *Ἀνθηδών*, *Ἀνθηδονία*, *Ἀνθηδονίας* utuntur, quae omnia stirpem *Ἄνω* cum verbo *ἄνθος* flos et *ἄνθειν* florere communem habent; significant igitur naturam loci egregiis pascuis, segetibus floribusque ornata. Quapropter iam gravissimi auctores Boeotiam Anthedonem *διὰ τὸ ἀντῆς ἀνθηρόν*²¹⁸⁾ vel *διὰ τὸ πασῶν ἀνθηροτάτην εἶναι*²¹⁹⁾ vel, quod idem est, a Nympha²²⁰⁾ hoc nomen accepisse memoriae prodiderunt. Maior igitur regionis venustas et amoenitas hoc verbo quam *Ἀλθηνία* et similibus describitur, quamvis non aliter atque illud praecipue de agri cultura in usu sit idque iure suo; nam propria eius et primaria vis ut verborum *ἀλδήσκω*, *ἀλδαίνομαι*, *ἐναλδαίνομαι* est *germinare*, *pullulare*, *promitti*, quae uno tantum loco, sed apud antiquissimum auctorem servata est. Dicit enim Homerus Od. XI, 319 et 320: *πρὶν σφῶν ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλος ἀνθῆσαι*.

Prorsus ut verbo *ἀλδήσκω* et similibus et pratorum pascuorumque et segetum virtus laudatur, sic non solum *ἀγροί* et *λειμῶνες* *εὐανθεῖς* praedicantur, sed haec vox ut illud in fabulis redit, quae et agri et vini culturam laude efferunt. Ostenditur in Eleusinio campo puteus, qui, quia super eo Ceres consedissee fertur, *Ἀνθιον* nomen in huius rei memoriam servat²²¹⁾. Triptolemus ad Eumelum venit, qui acceptis ab illo frugum seminibus *Ἀρόην* (h. e., ut p. 24 dixi, *aratorum*) urbem condidit. Filius eius *Ἀνθείας* dicitur, in cuius honorem, cum de curru Triptolemi miser delapsus interisset, pater cum ipso Triptolemo alterius urbis, cui nomen *Ἀνθειαν* dedit, moenia constituit²²²⁾. Sic floret regio re pecuaria et agri cultura, qua vitae communis humanaeque societatis quasi fundamenta aguntur. Neque alia de causa Anthes noster plurimum urbium, quibus simile nomen est conditor, non de alia Bacchus cognomine et *Ἀροεύς* et *Ἀνθεύς*²²³⁾ eiusque ex Ariadne²²⁴⁾ ut Oenopionis (h. e. *vinum bibentis*)²²⁵⁾ filius *Εὐάνθης* appellatur.

Hac ex re iam luce clarius patet, quanta nominum *Ἀλθηνος* et *Ἀνθης*, *Ἀλθηνία* et *Ἀνθεία* sit affinitas, quae ipso nomine *Μελάνθεια* firmatur. Est

²¹⁷⁾ Callimach. Iavaer. Min. 50. ²¹⁸⁾ Eustath. ad Il. II, 508. ²¹⁹⁾ Stephan. Byz. s. v. *Ἀνθηδών*. ²²⁰⁾ Paus. IX, 22, 5 (5). ²²¹⁾ Paus. I, 39, 1 (1). ²²²⁾ Id. VII, 18, 2 et 3 (2). ²²³⁾ Paus. VII, 21, 6 (2). ²²⁴⁾ Schol. ad Apoll. Rhod. III, 996. Hom. Od. IX, 197. ²²⁵⁾ Paus. VII, 4, 8 (6).

ea Alpei filia ²²⁶) et Altheptii illius, qui Alpei filius dicitur ²²⁷), soror. In tanta vero stirpis consanguinitate etiam ipsius nominis propinquitatem suspicari licebit. Cum vero in radice *ἈΑΘ* et *ἈΝΘ* tanta sensus similitudo insit, non dubium esse videtur, quin *Μελάνθεια* ex *Μελ* et *ἄνθεια* constet. Quod si *Μελ* illud ad *μέλας*, *μέλινος* respicit, hoc nomen est fere: *Caerulea terra frugifera*. Cui explicationi ex nonnullis argumentis veritatis species existit. Legimus enim *Μελανθῆς δ' ἐναλεῖτο πρότερον ἢ Ἑρέτρια καὶ Ἀρότρια* ²²⁸). In *Ἑρέτρια* autem et *Ἀρότρια* eadem notio inest ²²⁹), unde simile quid etiam in priore nomine latere iure colligis. *Μέλας* dicitur et Oenei h. e. *vini cultoris* frater ²³⁰) et Oenopionis filius ²³¹) et Hyperis eius, qui Pheris regnavit, pater, denique ipsa Ceres *Μέλαινα* ²³²) eodem absque dubio sensu, quo etiam *Χθονία* nominatur ²³³). Quae cum ita sint et Aeschylus simili sensu, atque illud nomen circumscripsi, adiectivum *μελανθῆς* adhibeat ²³⁴), nihil unquam me permovet, ut nomen a *θεῖσθαι* formatum esse censeam, ut sit: *atra ad spectu*. Firmius praeterea argumentum priori simillimum afferam, quo duarum illarum radicum affinitas firmetur et comprobetur. Ut enim modo *Ἀλθηπος* et *Μελάνθεια*, sic nunc *Ἀλθηπος* et *Ἀνθεια* fabula coniuncti apparent. *Ἀλθηπος* enim in pago *Ἀνθεια*, quam rem iam supra memoravimus, Neptuno Phytalmio et Cereri Legiferae aedes extruxit ²³⁵), qua una fabula mirum in modum omnia fere nomina, quae ad terrae florem et agri culturam spectant, coniuncta apparent. Quid multis? Etiam radicem *ἈΝΘ*, ut fecit de *ἈΑΘ* Benfey I, 77 Sanscr. radici *ṛidh* vindicat atque equidem duas has stirpes non diversas, sed ab una radice profectas, ab *ἈΝΘ* enim illud *ἈΑΘ*, ut *ἔνθον* et *ἔλθον* iuxta inveniuntur, formatum esse opinor.

Agamus statim h. l. de Aetio, quo nomine patri Anthae similem personam nobis produci iam per se invitatus quasi quisque conicit. Nomen igitur *Ἀέτιος* ipsum aut ab *ἄω* vel *ἀάω* *satiare* aut ab *ἄημι* *flare* ut *ύέτιος* ab *ύει* appellatum esse suspicor. Si prior origo sincera est, *Ἀέτιος* prorsus nomini *Ἀλφειός* respondet, est enim *Satians* vel *Almus*. Magis autem mihi placet in *ἄημι* stirpem cernere. Comparo tum cum IVta de nomine *Ἠραία* prolata coniectura, porro cum *Καλαύρεια* et *Ἀγλανρος*. Certe Anthen filium potius Aetii quam patrem dici exspectabis; ad sexcentiens in fabulis, postquam iam agriculturae munus praedicatum est, rursus nomina apparent, quae mitem coeli temperiem vel virtutem soli laude efferunt. Sic Cecropis et Agrauli liberi sunt Erse, Pandrosos, Aglauros atque, ut ex nostris fabulis simile quid afferam, Troezenis filia rursus *Εὐώπις*, *Αἰθήρα* vero est Pitthei. Sic haec nominis explicatio nihil habet, quod nos offendat; sed multo fortasse rectius in ea sensum inveniemus, quae Anthae naturae magis conveniat. Quod facile nobis contingit, si, ut flos cum flare, eodem sensu *Ἀέτιος* cum *ἄημι* conferre licet. Ita *Ἀέτιος* quasi Floreus vel Floridus, alter quasi *Ἀνθης* est et *Ἀέτια*, si terrae nomen inveniretur, *Ἀνθεια* vel *Ἀνθανίς* foret.

²²⁶) Plut. quaest. Gr. XIX (p. 295 e). Cfr. p. 13. ²²⁷) Athen. I, p. 31. Cfr. p. 13. ²²⁸) Strabo X, 1, 10 (C. 447). ²²⁹) Cfr. Benfey II, 305. ²³⁰) Apollod. I, 7, 10, 2. ²³¹) Paus. VII, 4, 8 (6). ²³²) Id. VIII, 5, 8 (5). 42, 1 (1). ²³³) Id. II, 35, 5 (4). III, 14, 5 (5). ²³⁴) Aeschyl. Suppl. 145 (151). ²³⁵) Cfr. p. 13 et 14, et part. I, p. 4.

Ut vero supra, si quidem ὄρος recte ad vocem ὄρος, *mons* retuli, ut hoc nomine regionem montosam, Leidis autem et Althepi declivem illustrari contendere ausus sum, sic in hac de Hypere, Anthe et Aetio fabula Ὑπέρεια nomine regiones altas et superiores describi, Anthis vero et Aetii personis gratarum vallium dominos nobis repraesentari mihi quidem est persuasum.

Sed liceat mihi, priusquam filum harum fabularum altius persequar, similes nonnullas ex alia regione fabulas repetere, quibus quae modo enodavi et interpretatione consecutus sum, firmentur. Eligamus prae ceteris eam, quae de primis terrae incolis ab ea gente ficta est, quam inter et Troezenios summa similitudo intercedit.

Primus Atticae terrae indigena et rex aut Ἀτταῖος est ²³⁶⁾ aut Κέκροψ ²³⁷⁾, qui illius filiam Ἀγραιλὸν ²³⁸⁾ (h. e., ut p. 21. monui, *agri sulcus*) matrimonio sibi adiunxit, unde praeter filium, cui nomen Ἐκκοίχθρον est, tres virgines Ἀγλαῖος ²³⁹⁾ h. e. Αἰθρία, Αἰθρα vel Ἀγραιλὸς ²³⁸⁾, Ἐρση, Πανδρόσος ²³⁹⁾ natae sunt, quarum utriusque nomine *humor* et *liquor* indicatur, sed hoc fortasse discrimine, ut illud liquor aquarum sit e terrae sinu promanans, hoc ros, qui ex aere decidens plantas frugesque delectat. Nomen autem Κέκροψ verbo θεριστής h. e. *messor* *) recte enodandum esse puto. Quae coniectura non solum coniugis et filiarum nominibus illustratur, verum etiam fabulis de eo fictis vehementer commendatur. Dicitur enim, quae omnia in agri cultura quasi fundamenta sua habent, duodecim deorum religiones docuisse, officia instituisse, matrimonii iura sanxisse ²⁴⁰⁾, arcem condidisse, lite inter Neptunum et Minervam de loci possessione composita ²⁴¹⁾ pagos agri antea dispersos iisdem moenibus ad unam rerum publicarum communionem coniunxisse ²⁴²⁾. Hoc quoque argumentum eius rei duco, quod formae eius exteriores species ex hominis et draconis natura constans describitur. Dracones enim quid significant, si quis quaerit, cogitato ipsum Triptoleum draconum iugo vectum terram pervolare. Κεκροπία igitur, ubi urbis nomen est, Ἀρόη; ubi terrae, Ἀρότρια est vel Ἀνθρία. Dicit porro Apollodorus III, 14, 2, 1 Cecropem Actaei filiam Agraulon uxorem habuisse. Qua fabula quid Troezeniorum similis fingi aut cogitari potest? Ἀττή enim, unde Ἀτταῖος nomen accepit, *montosam* et *saxosam regionem* esse iam in hac et priore part. p. I memoravi; Ἀτταῖος igitur alter est ὄρος, si re vera hoc nomen cum ὄρος cohaeret. Huius filia est Ἀηῖς *seges* vel *arvum*; illius Ἀγραιλὸς *sulcus agri*; illius maritus, huius filius terram in sui memoriam dicit.

*) Κέκροψ enim a ΚΕΡ (κείρω h. e. *secare*) reduplicationis auxilio, sed ε stirpis eiecto, cum fine οψ ductum esse opinor, ut ex Κέ-κερ-οψ ortum sit. Firmatur haec sententia nomine κρώπιον vel κρώβιον (Pollux. onomast. X, 29), quod pro κερόπιον dictum esse forma κρόπιον docere videtur, quam apud Hesych. s. h. v., certe in ea editione, quam I. Alberti curavit, invenis. Productio literae ο autem in κρώπιον, cum post syncopen plerumque longa vocalis appareat, nihil miri habet. Probant hanc originem ea quoque, quae p. 24 nota **) de radice verbi λήιον eiusque notione voci κείρω simillima (*seges* — *arvum* — *falx*) disputata sunt.

²³⁶⁾ Paus. I, 2, 6 (5). ²³⁷⁾ Apollod. III, 14, 1, 1. ²³⁸⁾ Apollod. III, 14, 2, 1. ²³⁹⁾ Apollod. III, 14, 2, 1. Paus. I. c. ²⁴⁰⁾ Suid. s. v. Κέκροψ. ²⁴¹⁾ Apollod. III, 14, 1. Paus. I, 24, 5 (5). 26, 5 (5). Hyg. fab. 164, 275. ²⁴²⁾ Strabo IX, 1, 20 (C. 397). Paus. et Suid. I. c.

Similis sensus, nisi me animus fallit, in Oenei²⁴³⁾ stirpe latere videtur.

Πορθάων enim, quem agri cultoris imaginem duco, qui dum terrae aratrum imprimit, hanc, cum antea intacta et inculta iaceret, quasi vulnerat et vastat, Eurytes coniux est, quod (Εὐρύτη) nomen ex εὖ et ΠΥ (ῥέω) compositum esse puto, quo sensu est: quae *pulcre fluens* per agros delabitur eosque, si ita dicere licet, fecundat. Nascuntur ei filii Οἶνός, Ἀγρίος, Ἀλκίδους, Μέλως, Λευκωπέως. De ipso Oeneo, qui vini cultor est, ut h. l. taceam, Ἀγρίος is est, qui in agris versatur Cereris amicus dilectusque minister. Cuius munus qui diligenter assidueque administrat, eius vires non solum roburque corporis mirum in modum augentur, qua de re Ἀλκίδους Agrii frater est, sed studium eius eo successu coronatur, ut mox caeruleam terram, quam nomine Μέλως indicari opinor, candidae segetes (sic enim nomen Λευκωπέως interpretandum esse videtur) ornent atque decorent, e quibus flava Ceres diligentiae et labori arridet.

Addamus huic fabulam de Aloidarum genere²⁴⁴⁾.

Κανάκη Aeoli filia Aloeī (Ἀλωεύς) ex Neptuno mater est. Prius nomen, cum eadem Κανόκη²⁴⁵⁾ dicatur, non obscurum est. Κανάκη enim *strepitus* et, cum Αἰόλος ventorum dominus nominetur, certe in nostra fabula *flatus ventorum* est. Quanta autem segetibus salus in benigno ventorum flatu insit, iam versus Homeri Od. VII, 119 et Qu. Smyrnaei IX, 475²⁴⁶⁾ dilucide docent et quo pacto ex Alcyone Anthes, eodem ex Canace Aloeus Neptuni filius habendus est, qui ab ἄλως (area — arum — vinetum) nomen accepit. Aloeus igitur et is est, qui frugum semina sevit fovetque et qui frumentum baculo excutit, et qui Bacchum diligenter colit eiusque donum prelo subicit. Rursus igitur Leis cum Althepo et Anthe adest, redit Cecrops cum Aglauro, denuo Oeneum cum fratribus intuemur. Et quam de causa (de eadem puto), quos Iphimedia peperit Aloeī uxor, quam de causa Ὠτός et Ἐφιάλης Neptuni filii dicuntur, quos agri cultura quasi nutrix quaedam (dicit enim Hom. Od. XI, 309 τρέφει ζεῖδιωρος ἄρουρα) ingenti et immani corporis robore et valetudine instruxit? Patris nomen cum Cereris Bacchique fidelis ministri proprium sit, etiam filiis si simile negotium vindico, recte me facere puto. Ὠτός igitur nisi abiecto vel devorato ἄ pro Ἄωτος h. e. *floccus*, ut eandem ei cum Ἀέτιος originem, similem cum illo sensum esse²⁴⁷⁾ persuasum tibi habeas, conicere licet, hoc unum restat, ut ab ὠθέω formatum esse putes, quod est *verberare*, vel manu vel pede *pulsare*. Unde sensus, quem in Ἐφιάλης deprehendimus, non valde discrepat, certe quidem ἄλλειν ἔχρος²⁴⁸⁾ est *pedem* vel *vestigium imprimere*. Utrumque autem verbum et de frumentum pinsendo et de uvis calcandis adhiberi potest, sed in nostra fabula hoc fortasse discrimine, ut illud ad frumentum, hoc, praesertim cum saltantium in modum nudo pede uvas pulsarent, ad torcularium spectare censeamus.

²⁴³⁾ Apollod. I. 7, 10. 8, 1. ²⁴⁴⁾ Hom. Od. XI, 305 seqq. II. V, 385 seqq. Apollod. I, 7, 3, 4. 4, 2. Diod. Sic. V, 50 et 51. ²⁴⁵⁾ Schol. ad Plat. de legg. VIII. p. 338 b. ²⁴⁶⁾ Cfr. p. 26, 212) et 213). ²⁴⁷⁾ Cfr. p. 28. ²⁴⁸⁾ Nicandri alexiph. 242.

Explanemus porro h.l., quia a prioribus non valde diversa, sed magna similitudine iis adnexa est, de ipso Oeneo fabulam eiusque liberis ²⁴⁹⁾, ex qua simul, quanta inter agri vinique culturam affinitas intersit, quippe quarum altera ab alterius flore pendeat, intellegemus.

Oīνεος, quem Bacchus primae vitis dono ornavit et honestavit ²⁵⁰⁾, vini cultor est, uxor autem eius Ἀλθαία agri culturae munus in se, opinor, recipit. Huius et Oenei filius Μελέαγρος est, Ἀλθαίαν vero Baccho peperit. Meleager igitur, quod ex μέλ (μέλας) et ἀγρός constare non aliter atque Oenei fratris Μέλας nomen interpretor, et Althaea parentum personas agunt et, quia ager iteratus et novatus summam frugum copiam mortalibus praebet, Meleagri filia est Πολυδώρα ²⁵¹⁾.

Uno autem hoc Meleagri nomine duas fabulas coniunctas esse *) arbitror, cum etiam Martis filius et Calydoniae venationis socius dicatur, quod utrumque (nam et belli furore segetes vastantur et beluarum, quae agros vexant, vastatione quantae spes decipiuntur!) eiusdem rei imaginem duco. Quem sensum illa quoque fabula illustratum invenio, in qua ipsa Agraulos Martis uxor nominatur, a quo eodem Halirrhothios Neptuni et Eurytes filius interficitur ²⁵²⁾.

Pax vero quem ad modum segetes foveat cultorumque salutem adaugeat, variis nobis et nominibus et fabulis traditur.

Ephialtes et Otus, quae res est notissima, Martem in vincula coniciunt. Εὐρύτην Neptuni et Melantheae filia ²⁵³⁾ dicitur aut Iovis et Eurythemidis ²⁵⁴⁾ et Thestii Eurythemidisque filia est Oenei coniux Althaea ²⁴⁹⁾. Thestii enim et Eurythemidis nomine, quorum utrumque a stirpe ΘΕ (τιθέναι ponere, disponere, ordinare) formatum est, rei publicae conditio bene compositae, nulla re turbata indicatur, cuius summus praeses tutorque ipse Iupiter est, unde Πολυεύς nomine honoratur, unde, cur Irines pariter atque Cereris caput corona spicea ornetur, intellegimus, cur ex pectore eius spicae proveniant, cur eas manu ferat, cur ab ea Calauria nomen aliquando gessisse tradatur ²⁵⁵⁾. Hinc fortasse rectius in numis Calauriae insulae, quorum in altera parte caput

*) Duplex haec fabulae ratio nescio, an in variatione literae ε et ι causam ac fontem habeat. Μελέαγρος enim aut ex μέλ (μελία, fraxinus, quae absque dubio hoc nomen ob caeruleum colorem accepit) et ἀγρός compositum aut cum μέλει cohaerere videbatur, ut eum significaret, cui ager curae cordique sit. Sic nomen Altheae sorori plane respondet nec quidquam offensionis habet. Contra alius sensus existit, ubi verbi partes μέλος (miser) et ἀγρός esse opinaris. Quibus autem causis agri, ut ita dicam, miseria excitatur damnumque frugibus infertur? Ferro aut ferarum furore. Atque talis explicatio ipso nomine μελία quasi provocatur et probatur. Hoc enim verbum ut Latinum fraxinus et arbor est et iaculum vel hasta, qua aut feras in venatione caedimus aut hostem a finibus repellimus. Hinc igitur Meleager in Calydonii apri, qui patris Oenei agros vastat, venatorum numero habetur primusque suam hasta vulnerat (Diod. Sic. IV, 34); hinc fabula de hasta (est enim λόγχη i. q. μελία) orta esse videtur, quam in sacro Suadellae (Πειθώ) templo, quae animos eloquentia conciliat et matrimonii iura tuetur, posuit (Paus. II, 7, 9 (8); hinc ipsius Martis est filius.

²⁴⁹⁾ Apollod. I, 7, 10. 8, 1 et 2. ²⁵⁰⁾ Apollod. I, 8, 1. ²⁵¹⁾ Paus. IV, 2, 7 (5). ²⁵²⁾ Apollod. III, 14, 2, 2. ²⁵³⁾ Cfr. p. 13. ²⁵⁴⁾ Tibull. I, 11, 68. Ovid. fast. VI, 407. ²⁵⁵⁾ Cfr. p. 13 et part. I, p. 14 et 15.

muliebre spicis coronatum, in altera fax ardens intra coronam cum inscriptione *IP* (*Ἰφίγη*, h. e. *Εἰρήνη*) apparet, Irinen cum Cerere, quae saepe facis specie indicatur, coniunctam cerni iudicabimus²⁵⁶).

Comparemus nunc Anthis eiusque fratris Hyperis filiique Aetii res gestas, quae feruntur, cum Althepo, unde, quanta harum quoque similitudo sit, appareat.

Simulatque homines aratro manum imponunt, inviti quasi certas sedes condere urbiumque moenia constituere coguntur. Quapropter prima urbs, cuius fundamenta Eumelus posuit, *Ἀρόνη* est et Triptolemus ipse cum illo alteri, Anthaeae originem dedit. Nec alia de causa urbium *Ἀνθεα* et *ὑπερεια* viri nobis notissimi conditores laude efferuntur, dum *Ἀλθηπία* totius agri nomen est. In hisce igitur (nam prior rex terrae Althepus urbis conditoris gloriam non consecutus est) altior gradus meliorque rerum conditio cernitur. At non solum planities verum etiam loca superiora hominibus fertilitatis thesaurum recludunt rerumque copiam praebent. Itaque duo fratres Hyperes et Anthes adsunt, quorum ille loca superiora colit et ita, quippe qui Atlantis nepos sit, avi naturam retinet et servat, Anthes vero eiusque filius Aetius in declivi regione domicilium suum sedemque habet. Atque dum Neptuni nutu et arbitrio fontes planitiem irrigant et flores plantasque et segetes alentes, unde Antheam alteram earum urbium esse, quam Aetius mutato nomine Posidoniadem (h. e. Neptuniam) dixerit, certius est quam veri similis; superiora loca pluvia delectantur et cum ager planus aratro praecipue exerceatur, in clivis et montibus vitis praesertim floret uvaque maturescit. Per se hinc lucidum est agri culturae munus ab Anthe, vitis vero ab Hypere administrari. Sed quia pampini in valle quoque seruntur et homo ab aratro statim Bacchi gratum servitium subit, quia eodem tempore et boves iungit et germinantem vitem falce purgat, qua cum re artissime cohaeret, cur *ἀλωά* non solum *area* vel *arvum* sit, sed etiam *vinetum*, cur Agrii frater Oeneus, Ephialtis Otus, Althaeae coniux aut Oeneus aut ipse Bacchus nominetur; hinc in nostra fabula Althepus et Anthes vel Aetius non solum aratores fuisse videntur diisque, quorum benignitas et benevolentia cultorum laborem et sudorem larga messe coronant, qui rebus publicis praesunt: Neptuno Phytalmio. Iovi Servatori, Cereri Legiferae aedes exstruunt, sed etiam pampinos serunt, quae in eorum memoriam *Ἀλθηπιάς*, *ὑπεριάς*, *Ἀνθηδονιάς* nomen acceperunt²⁵⁷). Cum natura beneficiis suis omne genus humanum frui delectarique, cum omnes vitae communis societatis participes fieri velit, agri vique cultura ex angusto angulo egressa fines regni sui longe profert et dilatat. Ipse Triptolemus alias regiones adiens dulcia grataque frugum semina cum mortalibus communicat, Hyperes et Anthes hac de causa Calauriam coloniam deducunt, Pheras proficiscuntur et Anthes solus Anthedonem et Anthenen condit. Quas migrationes fabula plerumque cum raptu cognatorum coniungit. Ipsa Ceres, ut carissimam filiam quaereret, totum orbem terrarum pererrat. Rapitur Aloeo coniux Iphimedia

²⁵⁶) Eckhel d. n. II, 1, 164. Mionnet, desc. de med., Suppl. II, 242. ²⁵⁷) Athen. I, 31. Cfr. p. 13 et 16 et part. I, p. 4 et 5.

et filia Pancratis a Thracibus. Quas ut indagarent Ephialtes et Otus a patre mittuntur. Longis erroribus Strongylen vel Naxon gratam Dionysio aedem delati matrem cum sorore offendunt firmasque ibi sedes condunt²⁵⁸). Anthes puer aliquando amissus est; frater sorte prioribus simili in amoenissimis Pheraeorum finibus Anthen rursus invenit.

Dum his similitudo, quam Hyperes et Anthes cum Althepo habent, continetur, in reliquis (nam ob quam causam Althepus Neptuno Phytalmio Cererique Legiferae, ob eandem hic Iovi aedem extruxit) Aetius Althepi partes agit. Viget enim fabula in Attica terra, quae plus minus variata et Corinthi et in Argolicis fabulis repetitur et in Troezeniorum ore versatur, iis terrae dominis, qui primi indigenae, reges, patres dicantur, inter Neptunum aliosque deos, quorum a benignitate largae messis munus pender, quorum benevolentia ab agricolis imploratur aut quorum sub patrocinio res publica floret, qui artibus praesides praesunt, litem de loci possessione tutelaeque ortam esse, qua disceptata Neptunus, qui victus abierit, terrae iratus gravissimas plagas inflixerit summamque calamitatem intulerit.

Sic iam Inacho regnante de Argolicae terrae imperio Neptunus et Minerva inter se discordabant. Certe Neptuni iussu Inachi sententia laesi, qua ager Minervae assignatus esset, siccitate orta fontes evanuisse traditum accepimus²⁵⁹).

Eadem res paulo aliter ab alio auctore narratur. Mycenis cum Phoroneus potestatem nactus esset, Neptunus et Iuno de terrae possessione et tutela litigant. Disputantibus iudices sedent Inachus, Phoroneus, qui idem rudes homines huius deae cultum edocet²⁶⁰), Cephisos, Asterion. Qui cum Iunoni fines addixissent, nutu Neptuni Inacho irascentis fontes in terrae sinum recedunt²⁶¹). Ira vero nondum sedata supra terrae litus aqua marina effusa plantarum frugumque semina perduntur, donec Iunonis precibus motus et fatigatus undam recedere iussit, quo facto Argivi, qua mare refluxerat, Neptuni templum *Προσηλαστόν* condunt²⁶²).

Corinthum cum et Neptunus et Sol sibi regnum deberi contenderet, Briareus, qui disceptator iis exstitit, litigantium animos eo videtur placasse (nam de numinum ira non est sermo), ut Neptuni, cui inde ab illo tempore sacer est, ipsum Isthmum, arcem Solis, qui mox Veneri possessionem concessit et condonavit²⁶³), adiudicaret²⁶⁴).

Cecrope in Atticam imperium exercente Neptunus et Minerva certabant, uter primam urbem in hac terra conderet²⁶⁵). Primus igitur Neptunus puteo marinae aquae in ipsa Acropoli tridentis ictu originem dedit²⁶⁶), tum podiit Minerva et Cecrope arbitro oleam sevit²⁶⁷). Quam litem Iupiter animis aversos disiungens aut ipse diremit²⁶⁸) aut Cecropi et Cranao aut soli Erechtheo aut duodecim deorum consilio, cui igitur ipse intererat, diiudicandam proponit²⁶⁹). Vicit Minerva Cecrope eam prius oleam sevisse

²⁵⁸) Diod. Sic. V, 50 et 51. ²⁵⁹) Apollod. II, 1, 4, 9. ²⁶⁰) Hygin (ed. Bunte) fab. 143.

²⁶¹) Paus. II, 15, 5 (5). ²⁶²) Paus. II, 22, 4 (5). ²⁶³) Id. II, 4, 6 (7). ²⁶⁴) Id. II, 1, 6 (6).

²⁶⁵) Apollod. III, 14, 1. Hygin. fab. 164. Cfr. Paus. I, 24, 5 (5). ²⁶⁶) Apollod. I. c. Paus. I, 26, 5 (6). 24, 3 (3). ²⁶⁷) Apollod. I. c. Paus. I, 24, 3 (3). Hyg. I. c. ²⁶⁸) Hygin. I. c.

²⁶⁹) Apollod. I. c. Paus. I, 24, 5 (5).

testante ²⁷⁰); at Neptunus hac sententia animo offensus aquam marinam in Thriasium campum inicit ²⁶⁹).

In hac quoque terra fama de soli siccitate aliquando orta, quam incolae non ut Argivi Neptuni irae, sed Iovis malignitati tribuunt, pervulgata est. Describit enim Pausanias I, 24, 3 (3) Terrae simulacrum brachia ad coelum tendentis Iovique, ut arida labra sua aquis delectet, supplicanti.

Iisdem fabulis Troezeniorum narrationes ornatae sunt, ita tamen, ut cultioris aetatis vestigia, quae iam ex Atticis et Corinthiis elucebant, pateant.

Certamen enim de agri tutela inter Neptunum et Minervam Althepo regnante ortum non mortalis aliquis dirimit neque Iupiter mortali aut deorum consilio discernendum committit, sed ipse summus deus edicit, ut is honor alteri cum altero numine communis esset, qua re Minerva a Troezeniis *Πολιάς* et *Σθενιάς* nomine colitur et Neptunus *Βασιλεύς* h. e., ut p. 13 vidimus, *Πολιοῦχος*.

Videbant certe, quamvis ne sic quidem summae antiquitatis species tollatur, ii qui posteriore aetate erant, parum decere terrigenas immortalibus diis ius dicere, minime convenire Iovis maiestati deorum dignitatem mortalium sententiae subicere. Qua de causa Apollodorus l. c. litem de Atticae possessione a Cecrope et Cranao aut ab Erechtheo diiudicatam esse negans a duodecim deorum ordine disceptatam esse confirmat. At non omnia prioris de natura deorum sententiae vestigia evanuerunt; nam, id quod ne Apollodorum quidem offendit, etsi de Attica terra sententia ipsorum duodecim deorum auctoritate nitebatur, tamen Neptunus agrum aqua marina inundat, quod Homeri de lite inter singulos deos orta narrationibus bene respondet, sed, liceat ita dicere, a posteriore res intuendi ratione longe abhorret. Praeterea Apollodoro l. c. auctore Cecrops contra fidem et veritatem Minervam ante Neptunum dono suo agrum beatum reddidisse testatus erat. Neptunus igitur huius perfidiae iniuriam ultus est. Tum vero deorum naturam nequaquam omni numero ac modo absoluta est, sed non aliter atque homines ad veritatem indagandam testes adhibent, a quibus cum turpissimum in modum decepti sint, iracundia inflantur.

Qua longe minus Argivorum et Corinthiorum fabula nos offendit, similique conditione Troezeniorum narrationes utuntur.

Althepo enim regnante Neptunum memoriae mandant sibi iratum spem bonae segetis frustratum esse, quapropter templum ei Phytalmii nomine erexerint; sed causae, cur sibi succensuerit, sive, id quod mirum sane foret, Pausanias addere oblitus est sive ipsos fugiebat, mentio non fit, ut haec fabula de Neptuni ira a lite, quam hic deus de loci tutela habuit, prorsus diremta et secreta esse videatur. At posteriore demum aetate, cum homines ex illis fabulis verum sensum non amplius perciperent facultate mythice, si ita dicere licet, intuendi et cogitandi plane abiecta, cum Neptunum solum in mare, non in fontes fluviosque potestatem exercere arbitrarentur, id eos egisse credo, ut fabulas de mari super litora effuso fingerent damnumque segetibus illatum ex iracundia laesi numinis repeterent. Et haec quidem sen-

²⁷⁰) Apollod., l. c.

tentia simili fabula, quae, cur Iupiter Σωτήρ dictus sit, enarrat, firmatur et comprobatur. Videmus enim Argivorum fabula soli siccitatem, qua terra aliquamdiu pressa est, in Neptuni ira causam ac fontem habere memoriae tradi; sed pro Atticae salute Terra Iovis auxilium implorat, cui Troezenii, quamquam novem iam per annos ager pluvia non gavisus est, non Perditori, sed, quia tandem aliquando iis succurrit, Servatori templum condunt atque dedicant.

Hac autem et prioribus fabulis, si, quid sentiam, quaeris, vis et potestas, quam clementia deorum naturaeque bonitas in agros exerceat, laude effertur. Floret agri cultura, si neque succus terrae deest, neque pluvia desideratur, si solis radii teneras plantas fovant mitisque luna cum rore delectat. Hinc Cecropis et Agraui filiae sunt Aglauros, Erse, Pandrosos; hinc favor Neptuni, cuius arbitrio omnis humor et liquor paret, et Iovis, qui in aethere habitans rorem in terram demittit, nubes cogit, salutarem pluviam, unde Ὑέτιος vel Ὀμβριος dicitur, arvis et segetibus praebet, hinc Apollinis et Dianae benevolentia imploratur. Haec omnium istarum fabularum res ipsa et quasi nucleus est, qui reliquis de deorum infensorum odio additamenti invoculo quodam vel putamine tegitur. Ut enim religiosi homines salutem agrorum e benevolentia deorum emanantem cogitabant, sic iram eorum fallacis causam esse suspicabantur. Itaque in fabula de Iove Servatore et, id quod ex hoc cognomine apparet, benevolentia favorque et, quamvis obscurius, cum novem per annos deus terrae pluviam non immisisse feratur, malevolentia atque odium, contra ea re, cur Neptunus Φντάλιμος dictus sit, irati numinis natura describitur. Cuius nominis de origine quae in Troezeniorum ore narratio versetur, ea de re Pausaniae auctoritate nitimur, cuius verba II, 32, 8 (7) haec sunt: ἔστι δὲ ἔξω τείχους καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸν Φντάλιμον. μνησάντα γὰρ σφισι τὸν Ποσειδῶνα ποιεῖν φασὶν ἀναρπὸν τὴν χώραν ἄλμης· ἐς τὰ σπέρματα καὶ τῶν φυτῶν τὰς ὀΐδας καθικνουμένης, ἐς δ' θνσίαις τε εἷζας καὶ εὐχαῖς οὐκ ἔτι ἄλμην ἀνῆκεν ἐς τὴν γῆν.

Sed etiamsi linguae leges, quae, ut *φντάλιμος* *) scriptum exstet, postulare videntur, talem originem non detrectarent, tamen rudis incultaeque plebis haec interpretatio foret, quae Cornuti auctoritate funditus tollitur, qui, quasi ea, quae (de nat. deor. c. 4) de Neptuno disseruit: Ποσειδῶν δὲ ἐστὶν ἡ ἀπεργαστικὴ τοῦ ἐν τῇ γῇ καὶ περὶ τὴν γῆν ὑγροῦ δύναμις, accuratioribus verbis illustret, c. 22 haec in medium profert: Πρῶτον μὲν οὖν φντάλιον αὐτὸν (h. e.

*) Scimus quidem spiritus mutatione, praesertim in Ionum dialecto nihil fere esse frequentius, unde suspicari licet praeter ἄλμη formam etiam ἄλμη inveniri, quae tamen, cum apud ipsum Herodotum VII, 35 aliis locis ἄλμυρός legatur, vix exemplo probari poterit. Ubi vero *φντόν* cum ἄλμη componis, *φντάλιμος* scribendum est, contra *φντάλιμος* ad ἄλμη respicit. Itaque de origine verbi sententiae, quam Pausanias l. c. ex ore Troezeniorum refert, fides non habenda esse videtur ac denique haec vox cum ἄλμη nequaquam cohaeret; nam ante omnia, cum ex aethere aqua salsa et marina non defluat, Iupiter *φντάλιμος* dici non poterat; deinde autem, quia idem deus etiam *φντάλιος* appellatur (cfr. Orphic. hymn. XV, 9 cum nota G. Hermannii), ad veritatem propensius esse videtur nomen illud per metathesin ex *φντάλιμος*, quod est in Etymol. Magn. (p. 103, l. 4) ortum et a *φνταλιά* vel simili ductum putare. Cfr. p. 26, nota.

τὸν Ποσειδῶνα) ἐπωνόμασαν, ἐπειδὴ τοῦ γίνεσθαι τὰ ἐκ γῆς γινόμενα ἢ ἐν αὐτῇ, δηλονότι ἱμάς παρατίος ἐστίν. Neque dissimili sensu nomen Προσκλήστιος, sub quo Argivi ei et eadem quidem de causa, ob quam Troezenii Phylalmio, templum erexisse feruntur ²⁷¹⁾, et verbum ἐπικλύζειν accipiendum puto, quo Apollodorus ²⁷²⁾ et Pausanias ²⁷³⁾ utuntur, quo loco de Atticae inundatione agunt. Sic videmus Neptunum dici *stirpibus plantarum prosperum*, quo aut ipse sensu aut ager γενέσιος, φουζοος, ξειδωρος appellatur. Quid? Iovis, cuius ob eandem causam Ὑέτιος vel Ὀμβριος vel Σωτήρ ²⁷⁴⁾ cognomina sunt, similis natura quam alia re nisi eodem attributo Φυτάλμιος clarius exprimitur? Auctore enim Hesychio s. h. v. Φυτάλμιος est Ζεὺς συγγενὴς ἢ ζυγογόνος, qua de re etiam Ἀλδήμιος vel Ἀλδος dicitur. Leguntur enim haec verba in Etymol. Magno (p. 58, 2): Ἀλδήμιος ἢ Ἀλδος ὁ Ζεὺς, ὃς ἐν Γάζῃ τῆς Συρίας τιμᾶται. παρὰ τὸ ἀλδαίνω, τὸ αὐξάνω · ὁ ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῶν καρπῶν. (Μεθόδιος). Cuius explicationis veritas etiam ex Plutarchi loco de carn. esu 3 (p. 994 b) elucet, quo loco, postquam γονίμον καὶ καρποφόρον ζεύματος Nili, cuius aquam ob similem causam ἀλφεοίβοιον dici p. 26 monui, mentionem fecit, τὸ φυτάλμιον καὶ εὐκαρπον eius laude effert.

His omnibus ex argumentis luce clarius patet, cur aedes Neptuni Phylalmii iuxta Cereris Legiferae in florentissima illa regione Anthea extructa fuerit ²⁷⁵⁾, unde, praesertim cum Aetius Iovi Servatori templum condidisse feratur, firmissimum validissimumque argumentum arripio esse Antheam urbem, quam ille mutato nomine Posidoniadem dixerit ²⁷⁶⁾, et constare videtur, cur locus his templis vicinus Γενέθλιον sit nuncupatus. Quod nomen fabula quidem agro inditum esse refert, quia in eo Theseus ipsius Neptuni filius natus sit, sed, verum si quaeris Γενέθλιον, id quod ex prioribus sequitur, nihil fere a verbis Ἀληθιπία, Ἀνθεια Ποσειδωνιάς vel Ποσειδωνία differre puto. Namque apud Lernam quoque ea regio, quae mari alluitur, Γενέσιον appellabatur inque ea templum erat Neptuni Γενέσιον ²⁷⁷⁾. Videmus igitur nomina Ἀληθιπία, Ἀνθεια, Ποσειδωνιάς vel Ποσειδωνία, Γενέσιον, vel Γενέθλιον ad fabulas illas, in quibus de natura Neptuni (Phylalmii) agitur, spectare et quasi communi quodam, sed rerum inscitia posterioris aetatis interdum obruto et abscondito filo adnecti.

Quae cum ita se res habeat, gravis h. l. quaestio proponitur, quinam in iis de agri possessione inter Neptunum et alios deos ortis certaminibus sensus insit, quibus fabulis ea quoque addenda esse videtur Calauriam, priusquam sub Neptuni imperium caderet, Apollinem in sua potestate ditioneque tenuisse ²⁷⁸⁾. Quo nomine in hac fabula almi Solis vim ac naturam praedicari, qua plantarum frugumque incrementum prosperatur, ex simili Corinthiorum narratione perspicimus, in qua ipse Sol appellatur. Cur igitur ab Apolline illius insulae regnum in Neptuni manum transiit? Quia, puto, homines, dum iis contenti vitam degebant, quae terra sponte ferebat, omnia solis se favori debere arbitrabantur; sed ubi ad agri colendi munus studium contulerunt, tum, quanti cum Iovis pluvii, tum almi Neptuni virtus et

²⁷¹⁾ Cfr. p. 13. ²⁷²⁾ Apollod. III, 14, 1, 7. ²⁷³⁾ Paus. II, 22, 4 (5). ²⁷⁴⁾ Cfr. p. 35. ²⁷⁵⁾ Cfr. part. I. p. 4. ²⁷⁶⁾ Cfr. p. 17. ²⁷⁷⁾ Paus. II, 38, 4 (4). ²⁷⁸⁾ Cfr. part. I, p. 17.

benignitas aestimanda sit, intellexerunt. Inde ab illo tempore Apollinis cultus non supprimebatur quidem, sed praevalebat Neptuni gravitas atque auctoritas. Cui similis sensus iam narratis fabulis continetur Neptuno cum Minervā aut Venere aut Iunone de loci vel tutela vel regno certamen fuisse, ex quo Neptunus, si quidem a Troezeniis recesseris, victus offensoque animo abit, cum Apollo bona pace, nulla inimicitia orta fines suos Neptuno concessit. Cum agri cultura, id quod iam identidem monui, res publicae in ordinem quendam adducuntur: incipit vitae communio, primae leges feruntur, matrimonii iura sanciantur; mox artes florent omniumque salus viget. Haec causa est, cur Althepus, cuius sub regno lis inter Neptunum et Minervam orta est, illi et Cereri Legiferae aedes sacras extruxisse conditasque dedicasse feratur; hinc Neptunus a Troezeniis *Φντάλμιος, Βασιλεύς, Πολιοῦχος* et Minerva artium praeses *Σθενιάς* vel *Πολιάς* colitur ²⁷⁹), ob quam absque dubio naturam huius deae pater, qui summa rei publicae bene temperatae atque compositae imago est, ipse a Troezeniis *Σθέλιος* nominatur ²⁸⁰) et *Πολιεύς* ab Atheniensibus, qui in eius ara, ut a Troezeniis Neptuno Phytalmio frugum primitiae offerebantur, hordeum cum tritico mixtum sacrare solebant ²⁸¹). Iupiter igitur hac in fabula numen apparet Neptuno simillimum et, nisi me animus fallit, *Υέλιος* est, quem dicunt, vel *Όμβριος* vel *Σωτήρ*. Qui qua de causa *Πολιεύς* nominatur, ob eandem Apollo ab Aeginetis ²⁸²), a Lacedaemoniis Neptunus ²⁸³) *Δωματίτης* h. e. *οἰκιστής* ²⁸²) vel *domorum conditor* colitur. Quid, quod Neptuno cum Iove ²⁸⁴), qui ob similem causam *Τέλειος* appellatur ²⁸⁵), nomen *Ζύγιος* h. e. *coniugalis* commune est ²⁸⁶), quod ab Eleusiniis *πατήρ* nuncupatur ²⁸⁷), qui templum ei prope Triptolemi et Minervae Propylaeae extruxerant ²⁸⁷) eique et Minervae cum Zephyro, Cerere, Proserpina communes honores habebant ²⁸⁸)?

Atque haec naturae consensio, qua Neptunus et Minerva sunt, haec urbes tuendi muneris similitudo est, quae fabula ista celebratur. Neptunus enim, ne a simili illo recedamus, homines invitat, in amoena regione et frugifera ut urbem condant; mox Minerva in ea omnium artium atque fortunarum suarum sedem collocare studet atque sic, dum ille retinere, haec occupare, ille defendere, haec intrare conatur, illi cum hac lis et causa existit. In quam quae deae praeter Minervam descendunt, earum munus et natura a Minervae negotio non valde discrepat. Iuno enim Iovis Poliei coniux, quae hinc *Νυμφευμένη* ²⁸⁹), *Ζυγία* ²⁹⁰), *Τελεία* ²⁹¹) appellatur, matrimonii foedus iungit eiusque sanctitatem tuetur. Venus autem amore animos allicit atque conciliat, omnes coniungit et ad vitae societatem cogit, unde *Νύμφα* ²⁹²) idque Troezene, *Πάνδημος* ²⁹³) et *Ἀπάτωρος* ²⁹⁴), ut ipsa Minerva *Ἀπατωρία* ²⁹⁵) dicitur. E quibus quod nomen postremo protuli posterior aetas

²⁷⁹) Cfr. p. 13. ²⁸⁰) Paus. II, 32, 7 (7). 34, 6 (6). ²⁸¹) Paus. I, 24, 4 (4). ²⁸²) Schol. ad Pind. Nem. V, 82. ²⁸³) Paus. III, 14, 7 (7). ²⁸⁴) Hesych. s. v. *Ζύγιος*. ²⁸⁵) Plut. quaest. Rom. 2 (p. 264 b). ²⁸⁶) Hesych. s. v. *Ἰμψιος*. ²⁸⁷) Paus. I, 38, 6 (6). ²⁸⁸) Id. I, 37, 2 (1). ²⁸⁹) Paus. IX, 2, 7 (5). ²⁹⁰) Apollon. Rhod. IV, 96. Hesych. s. v. *Ζυγία*. ²⁹¹) Plut. l. c. Paus. IX, 2, 7 (5). ²⁹²) Paus. II, 32, 7 (7). ²⁹³) Id. I, 22, 3 (3). IX, 16, 3 (2). ²⁹⁴) Strabo XI, 2, 1 (C. 495). Cfr. Steph. Byz. s. v. *Ἀπάτωρον*. ²⁹⁵) Paus. II, 31, 1 (1).

veri sensus ignara ad verbum ἀπάνη revocavit*); sed vera eius vis et notio ex diebus illis festis patet, quae Athenis certo quodam temporis intervallo redibant, quorum altero Iovi Φραγρίω et Minervae Ἀπαρονρίω sacra fiebant, tertio liberorum nomina in gentium tabulas referebantur. Ne pluribus disseram, omnes illas deas, quae cum Neptuno in certamen singulare prodeunt, Minervam, Iunonem, Venerem, quibus praeter Iovem Τέλειον Suadam addit, esse Plutarchus narrat, quarum benevolentiam ii implorent, qui matrimonium sint contracturi ²⁸⁵).

Quod si, ut est in Corinthiorum et Troezeniorum fabula, Neptunus lite illa composita summa iuris aequitate cum dea adversaria urbem communi imperio regit, hoc inde explicandum esse puto, quod homines cum primo sulco, qui aratro impresso ducitur, fundamentum rei publicae positum esse arbitrabantur; postea vero, cum urbium originem non iam tam arte cum agri cultura cohaerere suspicarentur, alteri numini alterum munus curae cordique esse rati Neptuni benevolentiae quidquid terra fert commendabant, Minervam vero vel quaecunque dea in illis fabulis eius personam agit, urbis praesidem venerabantur. Hoc enim modo fabulae illae explicandae esse videntur, quibus Neptunus victus abisse nunciatur.

Iam vero, cum de magna similitudine nominis, generis, rerum gestarum, quae inter Althepum et Anthen huiusque filium Aetium intercedit, dixerim, ad Saronem redeundum atque ante omnia de ea re disputandum est, unde factum sit, ut ordo hic interposito nomine Saronis, cuius natura a prioribus longe abhorreat, turbatus appareat. At fabula sexcentiens eodem, unde digressa est, redit, nullo aut certe exiguo personae et rei discrimine eadem argumenta denuo tractat. Sic primus Atticae incola Ἀτταῖος dicitur h. e., ut iam monui, *incola regionis saxosae*, quo sensu Ori nomen accipi potest. Illius filia Agraulos Leidi est simillima, prioris post filias Aglaurum, Hersen, Pandrosam, quae Althepo nostro respondent, Κρῆναός ²⁹⁶) memoratur h. e. alter Actaeus. Verus enim nominis Κρῆναός sensus iam intellegitur, ubi quis Homeri verba Ἰθάκης κρῆναῖς ²⁹⁷) et Virgilii *scopulos Ithacae* ²⁹⁸) inter se componit. In nostra autem fabula, si seriem, qua singulorum nomina sese excipiunt, respicis, Saron eundem locum, quem in illa Cranaus obtinet. Quod si magnam similitudinem, quae inter superiora nomina et Atticae fabulae et Troezeniae intercedit, respicimus, tantum abest, ut istam Hesychii sententiam (Σαρωνίδες · πέτραι) ²⁹⁹) reprobemus, ut utramque fabulam ex uno fonte fluxisse censeamus. Sane quidem haec natura iam Atlantis nomine, Anthi, qui post Saronem imperium suscepit, avi describitur. Sed agimus de Troezeniorum fabulis, quorum res Atlas nihil omnino attingit atque adeo Alcyone non in Troezenio agro, sed in Arcadia Anthen genuit. Saron igitur apud Troezenios Atlantis quasi personam agit. Si nihil eo secius haec explicatio forte quid habet, quod nos offendet (quamquam me quidem nihil

*) Cfr. Strabo XI, 2, 1 (C. 495). Elucere videtur etiam e Pausaniae narratione II, 33, 1 (1) dolus quidam, unde dea nomen acceperit.

²⁹⁶) Paus. I, 2, 6 et 7 (5). Apollod. III, 14, 1, 2. ²⁹⁷) Hom. II. III, 201. ²⁹⁸) Virg. Aeo. III, 270. ²⁹⁹) Cfr. part. I, p. 8.

prorsus offendit), in aliam nos sententiam verbum *σαίρω* *findere* inducit. Quae origo ubi probabilis apparet, *Σάρων* terra est fissura vel scissura, si ita dicere licet, curvata vel sinuata. Quam autem alte inter Epidaurum et Methonen mare in terram intret, quam profundum sibi sinum aperiat, part. I, p. 8 seqq. memoravi, ubi huic regioni proprie Saronii sinus nomen adscriptum fuisse monstrare conatus sum, quae sententia hac ipsa explicatione, quando quidem iusta et germana est, sustentari videtur. De veritate igitur originis cum in utramque partem disputare liceat, vix tamen quisquam dubitabit, quin nomen ad loci naturam respiciat. Quia vero Troezeniorum fabulis linguae favor magis arridet quam Atticis, ut nomen *Ῥορος*, quod quidem ad explicandi rationem spectat, longe prosperiore conditione utitur quam *Ἀκταῖος*, ita *Σάρων*, dum *Κραναῖος* nequaquam alteram interpretationem permittit, *venator* est, cuius natura ipsis rebus eius gestis illustratur³⁰⁰⁾. Sic, cum prioribus fabulis agri cultura et quae ei beneficia genus mortale debet, laudari videantur, Saronis nomine novum aliquod studium cultusque genus describitur. Certe antiquissimi incolae piscatores sunt vel re pecuaria victum sibi quaerunt vel carne ferina vescuntur; paulatim vero venator abiecto iaculo, postquam bubus aratro iunctis terrae gremium aperuit, Cereris dona in horreo condere solet. Saron igitur rectius ante Althepum locum suum haberet quam inter hunc et Anthen. Sed hanc nominis notionem non primariam esse iam vidimus. Quod nisi sciremus, si nomen Saron proprie ad loci naturam spectare nos fugeret, tamen haec res, quia ut in arvo diversa frugum genera denuo nascuntur, sic in fabulis eadem iterum atque iterum redeunt, nihil miri haberet. Hanc quoque calamitatem Hudson vir doctissimus coniectura³⁰¹⁾ tollit, quae Saronem, cum aprum et hominum saluti periculosum et agris funestissimum persequeretur, interisse fingit. Qua re Saron non minus quam Althepus rerum publicarum conditor significatur Meleagro simillimus, qui quo iure Meleager Oenei filius appellatur, eodem in regum ordine post Althepum rei publicae gubernaculum tenet nec ulla fere re ab iis differt, qui, quod immanes et homines et beluas domuerunt, tantam sui memoriam posteris reliquerunt. Nonne Herculis, nonne Thesei haec virtus praedicatur? Nonne Oeneus cunctos suae aetatis viros clarissimos, qui agri, qui vini cultorum nomine gaudebant, qui alijs rebus de genere humano optime meriti erant, ad societatem Calydoniae venationis invitat; nonne ad unum omnes apparuerunt? Sed cum gravissimus de causis supra³⁰¹⁾ expositis fieri nequeat, ut hanc docti hominis opinionem probemus et in usum nostrum convertamus, nihil aliud superest, praesertim cum ille Saron assiduus Dianae minister dicatur, nisi ut inter ipsam agri culturam, ut est re vera, studium venatorium florere censeamus. Nam quominus ad eam sententiam fugiamus, ut propriam fabularum seriem non servatam esse pro certo affirmemus, ea res obstat, quod in Halicarnassensium sacerdotum indice, qui nomina *Ῥέλης*, *Ἀνθης* et, si recte conieci, *Ἀλθηνος*³⁰²⁾ continet, nominis *Σάρων* mentio non fit, quod ideo mirum est, quia in Troezeniorum regum ordine Saron inter Althepum et Anthen re-

³⁰⁰⁾ Cfr. p. 14 et part. I, p. 9. ³⁰¹⁾ Cfr. p. 14, nota *) ³⁰²⁾ Cfr. p. 17.

censetur. Porro, cum Troezeniorum colonia Halicarnassum, postquam Dorienses in Peloponneso iam adessent, deducta sit, hinc tum, cum illi huc descenderent, fabulam de *venatore* Sarone nondum viguisse, sed, id quod iam part. I, p. 9 monui, ab advenis illis venatoris notionem in hoc nomen illatam esse contendo, quod antea, quam sententiam aliqua ex parte Steph. Byz. s. v. *Σάρων* verbis *τόπος Τροϊζήνης* tuetur, loci naturam respiceret. In illo Halicarnassensium sacerdotum indice quoniam neque *Ἄρως* nomen invenitur, vix dubito, quin hoc quoque nomen ab illis Doriensium advenis fictum et huic Troezeniorum regum ordini praemisum sit.

Aliter autem de nomine *Ἄρδαλος* sentio. Quod, qua de re eius conditio a duobus prioribus nihil discrepat, quamvis in Halicarnassensium sacerdotum indice non insit neque, in quo ab illis plane diversum est, in Troezeniorum regum numero habeatur, tamen stirpi et generi isti vindicare non alienum videtur, quia cum magna singificationis similitudine atque eadem fere vi prioribus adnectitur, tum rebus, quae Ardali esse feruntur, priorum fabularum sensus ad eertum quendam finem perducitur atque orbis earum quasi absolvitur.

Est enim is Ardalus, quem Troezenium nominant³⁰³), Vulcani filius³⁰⁴), qui non solum tibiae inventor³⁰⁵) laudatur et, tibia canendi peritissimus cum esset, hanc et eius sonum cantu prosequendi artem³⁰⁷) ad certas quasdam regulas revocavit publicamque disciplinam instituit, sed etiam Musarum, quae ab eo *Ἀρδάλῃαι*³⁰⁸) vel *Ἀρδαλίδες*³⁰⁹) vel *Ἀρδαλιώτιδες* *)³¹⁰) nomen acceperunt, cultum et divinos honores condidit³¹⁰), sacrarium aedificavit³⁰⁵) aramque erexit, in qua, quia Somnus Musis amicus est, his numinibus communia sacra faciebant³¹¹).

Paulo aliter hac de re Plutarchus disputat duos viros cognomines distinguens, quorum maiorem aequales ad Musarum cultum erudivisse³¹²), minorem, qui ante Clonam, sed paulo post Terpandrum, post Olympiadem igitur XXV vel post annum ante Chr. n. 777 floruerit et tibicen et Musarum sacerdos fuerit³¹³), tibicinum musicam instituisse³⁰⁶) literis mandat.

Si Plutarchi verbis gravitas et auctoritas non abiudicanda est, vix locus est dubitandi, quin certa quaedam familia Troezeze fuerit, quae Musarum cultui praeesset earumque munus et negotia administraret. Sed nobis h. l. de priore Ardalo agendum est, qui, cum Museum araque Musis et Somno eius manu erecta iam Pitthei aetate exstarent³¹⁴), aut huius aequalis

*) Recte monet Steph. Byz. s. v. *Ἀρδαλίδες* ab *Ἀρδαλιώτης* *Ἀρδαλιώτιδες* repetitum esse. Ut enim *Πάρος* [Paus. IX, 29, 3 (2)] et *Πιέριος* [Plut. de mus. 3 (p. 1132 a)], a quo Musae nomen accepisse feruntur, ut *Ἀθήνιος* et *Ἀλθίγριος* inveniantur, sic et *Ἄρδαλος* et *Ἀρδάλιος* exstitisse et a posteriore forma, quae in *Ἀρδάλῃαι* servata est, *Ἀρδαλιώτης* ductum videtur.

³⁰³) Paus. II, 31, 3 (4). Plutarchi conviv. sept. sap. 4 (p. 150 a). de mus. 5 (p. 1133 a). Plinii nat. hist. VII, 57. Steph. Byz. s. v. *Ἀρδαλίδες*. ³⁰⁴) Paus. I. c. ³⁰⁵) Paus. I. c. ³⁰⁶) Plut. de mus. I. c. ³⁰⁷) Plin. n. h. I. c. ³⁰⁸) Plut. conviv. sept. sap. I. c. ³⁰⁹) Paus. et Steph. Byz. I. c. ³¹⁰) Plut. conviv. sept. sap. et Paus. I. c. ³¹¹) Paus. II, 31, 3 (5). ³¹²) Plut. conviv. sept. sap. I. c. ³¹³) Plut. conviv. sept. sap. I. c. ³¹⁴) Paus. I. c.

erat aut, quia ex Pausaniae verbis nequaquam elucet illorum eum Pitthei iussu conditorem exstitisse, rectius fortasse Pittheo maior habebitur. Nihil vero ad eam me sententiam impellet, ut Ardalum cum Pittheo ex Elide Troezena profectum esse contendam; sed, id quod iam supra monui, et nomine et rebus prioribus Troezeniorum regibus propinquum et consanguineum esse pro certo affirmare audeo.

Iam enim urbs in Minervae fide et clientela est, quae sedem ibi publicae mentis posuit, iam homines altioribus et nobilioribus studiis incumbunt; iam honestissimae artes vigent. Rebus publicis sic florentissimis Musae apparent suaeque praesentia locum ornant et decorant. Ideo Otos et Ephialtes, quorum quanta cum Althepo, cum Anthe, cum Aetio affinitas sit, supra vidimus, ante omnes in Helicone monte Musis res divinas fecisse, hunc in eorum honorem consecrasset, ipsis antiquissima illa nomina *Μελέτην*, *Μνήμην*, *Ἀοιδήν* impossuisse dicuntur³¹⁵). Atque ut similis fama eas a Pierio, qui inter antiquissimos lyricae poesis conditores nominatur, qui haec numina versibus celebrasse dicitur³¹⁶), *Πιερίδας* dictas esse³¹⁷) nuntiat, sic Troezene non solum primus minister earum et sacerdos Ardalus est, a quo nomen acceperunt, sed etiam tibiae, quod iis non minus gratum instrumentum quam lyra vel cithara est³¹⁸), inventor praedicatur. Cum Minerva autem, *Ἐργάνη* quae dicitur, recte Vulcanum, qui quasi altera pars eius est, *κλυτοτέγγην* comparabimus, unde, cur Ardalus Musarum religionis cultusque conditor illius filius appelletur, per se patet. Cur autem ipsae Musae *Ἀρδαλῖαι*, *Ἀρδαλίδες*, *Ἀρδαλιώτιδες* *) dictae sint, si quaeris, quoniam ab Ardalo nomen accepisse feruntur, qua de causa hic ita nuncupatus sit, indagare studeamus. Cuius vocis, radicem in *ἄρδεν* habemus, quod, id quod p. 26 in nota monui, valet 1) *humectare*, 2) *delectare*, *alere*. Musae igitur hoc nomine describuntur *numina Fontana*, quae in amoeni loco sedem collocant. Antiquitus enim inter Musas Nymphasque nullum prosus dicrimen intercedebat atque ideo utrisque eadem sedes sacra erat: habitant in lucis, fana possident in montibus, versantur in gratis specubus, sedem habent ad ripas fluviorum, ager plantis et segetibus ornatus earum praesentia honestatur, ducunt choros in amoenis pratis, vox earum in murmure fontium resonat, qui iis praecipue grati sacrique sunt. Hinc Nympha Arethusae, qui prope Syracusas est fons, bucolicae poesis personam postea suscepit, hinc in fabulis, quae ad haec numina spectant, totiens fontis iis sacri mentio fit, hinc Pegasus et in Helicone³¹⁹) et Troezene³²⁰) Hippucrenen ungulae ictu e solo elexisse fertur. Ne logior in his sim, ipsum nomen *Λειβηθρίδες*, quod a stirpe *ΛΙΒ* formatum puto, quae servata est in *λίψ* *humidus*, in *λείβεν* *humectare*, *irrigare*, eundem, quem *Ἀρδαλίδες*, sensum praebet nec

*) Ab *Ἀρδαλος* *Ἀρδαλίδες* et *Ἀρδαλῖαι* formata videntur; posterius tamen rectius fortasse ut *Ἀρδαλιώτιδες* ad *Ἀρδαλῖος* revocandum est, nisi de verbo *Ἀρδαλιώτιδες* 1) Stephano Byz. s. v. *Ἀρδαλίδες* assentiendum est cum *Ἀρδαλιώτης* comparanti. Cfr. p. 40 nota *).

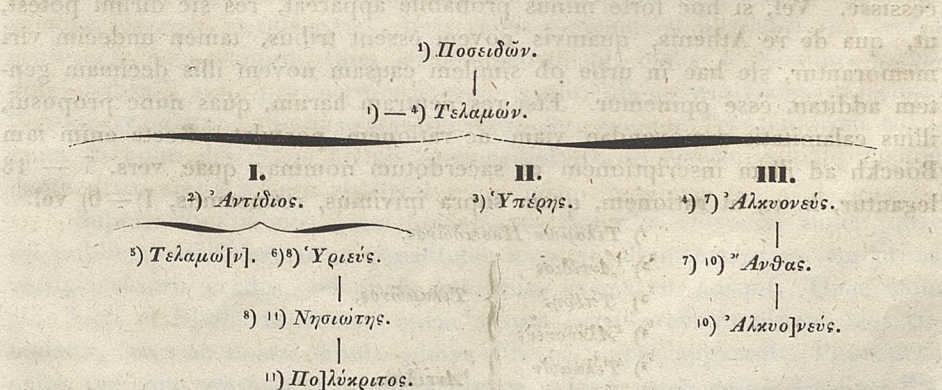
³¹⁵) Paus. IX, 29, 1 et 2 (1 et 2). ³¹⁶) Plut. de mus. 3 (p. 1132 a). ³¹⁷) Cfr. p. 40, nota *) ³¹⁸) Horatii od. I, 1, 32. ³¹⁹) Cfr. p. 9, 61). ³²⁰) Cfr. p. 9, 62).

valde notione differt *Πιερίδες*, quo ut *Λειβηθριδες* nomine summa antiquitate Musae colebantur. *Πιερίδες* enim, cum hoc nomen ad *πιαρός* respiciat, numina sunt, quae *pingue*, h. e. *frugiferum gratumque agrum* incolunt, ut *Πιερία* idem fere, quod *Ἀνθεια*, valere recte iudices. *Ἀρδαλος* autem, si iure cum Stephano Byz. s. v. *Ἀρδαλίδες* hoc nomine locum indicari censendum est, nihil fere a *Λειμών* differt, quam vocem eiusdem cum *Λειβηθριδες* stirpis esse patet³²¹⁾. Num, ut ex Hesychii verbis *Ἀρδαλίδες · αἱ Μοῦσαι* elucet, re vera aliis locis praeter Troezena Musae hoc nomine notae fuerint, argumentis comprobare non possum; constare autem ex iis, quae modo pertractata sunt, videtur summae ei antiquitatis speciem non deesse et, si notionem respicis, haud parvam similitudinem cum *Ἀλθης*, *Ἀλθης*, *Ἀέτιος* nominibus apparere. Priori vero de antiquitate eius sententiae si forte repugnare videtur, quod hoc nomen inter Halicarnassensium sacerdotes non memoratur³²²⁾, nescio, an iure hoc sit contra dicendum. Colonia illa in Apollinis et Neptuni honorem condita est et qui in illo indice sacerdotes recensentur, Neptuni sunt³²²⁾, non Musarum. Facile autem h. l. opinio existit fuisse Troezena stirpem aliquam, cuius singulae gentes deorum aliis res divinas facerent. Sic, si quidem a Plutarchi auctoritate non recedendum est, qui alterum ab altero Ardalum strenue distinguit, Ardalidarum gentem fuisse, quae Musarum religioni et cultui praeesset, vix negari poterit. Alia Neptuni res divinas administrabat, ex qua ii profecti sunt, qui eius coloniae, quae Halicarnassum deducta est, in societatem venerunt. Qua in urbe qui diu in reliquos summam potestatem exercuisse videntur, *Ἀνθεάδαι*³²³⁾ dicuntur. Cum vero is Troezenius, quem auctores huius coloniae conditorem praedicant, *Ἀνθης*³²⁴⁾ nominetur, vix dubium est, quin huius ordinis auctor exstiterit. Hac de causa et quia in indice illo nomina offendimus, quae aut in ipsis Troezeniorum vel vicinarum urbium fabulis memorantur aut quae hisce simillima sunt, ut 11) (*) *Ἀλθη[φος]*, 12) *Ἰπέρης*, 13) *Ἀνθας*, 14) *Ἀλκωνεύς*, 15) *Υριεύς*, 16) *Αἰθαλεύς*, 17) *Φυλεύς*, 18) *Ποσειδώνιος*, 19) *Δημήτριος*, 20) *Πολέιτης*, non aliena videtur esse opinio praeter Saronem eos ipsos viros, quos e Troezeniorum historia novimus, Althepum, Anthen, Aetium e sacerdotum aliquo genere ortos esse, qui non aliter atque Halicarnassensis familia *Ἀνθεάδαι* vel, cum incolarum nomen saepe varietur [sic enim Argivi *Ἀργεῖωνες*, *Φορωνεῖδαι*, *Δαναῖδαι*, *Λυγχεῖδαι*, *Περσεῖδαι*, *Ἡρακλεῖδαι* ad tempus dicebantur³²⁵⁾], antea *Ἀλθηπιδαι* aliquamdiu dicti sint. Nomina illa fabulasque quo saepius considero, eo mihi magis certum quam veri simile est nos agere de stirpe aliqua satorum, quibus haud parva cum Phyalidis illo Atheniensium ordine muneris sit similitudo. Quam enim angustis finibus nomina *Ἀλθης* et *Φυτάλιος*, quocum illud *Φυτάλιδαι* eiusdem stirpis est, contineantur, p. 36 in lucem proferre

*) Numerus singulis nominibus praepositus est ad rationem, quam Boeckh in indice illo init, redactus.

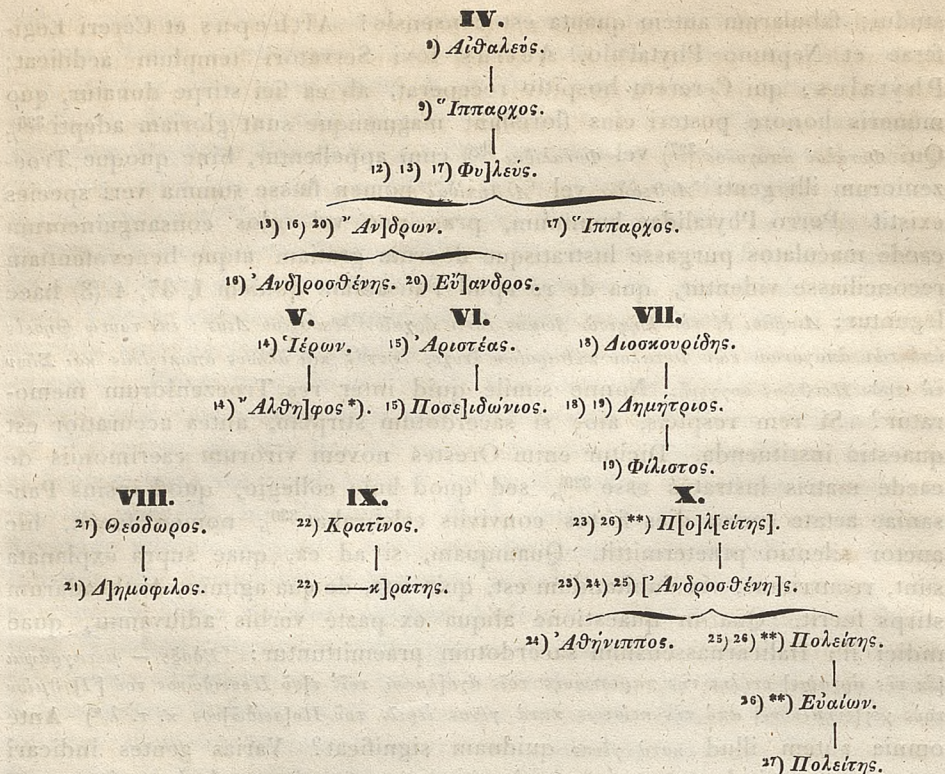
³²¹⁾ Cfr. p. 23, nota *) ³²²⁾ Boeckh C. I. Gr. II, 2655. ³²³⁾ Steph. Byz. s. v. *Ἀθήναι*. ³²⁴⁾ Strabo VIII, 6, 14 (C. 374). XIV, 2, 16 (C. 656). Steph. Byz. s. v. *Ἀλκωνασός*. ³²⁵⁾ Steph. Byz. s. v. *Ἀργός*.

studui; fabularum autem quanta est consensio! Althepus et Cereri Legiferae et Neptuno Phytalmio, Aetius Iovi Servatori templum aedificat; Phytalus, qui Cererem hospitio receperat, ab ea fici stirpe donatur, quo muneris honore posterius eius florebant magnamque sunt gloriam adepti³²⁶⁾. Qui *Φυτάλου απόγονοι*³²⁷⁾ vel *Φυταλίδαι*³²⁸⁾ cum appellentur, hinc quoque Troezeniorum illi genti *Ἀνθεάδαι* vel *Ἀλθηνίδαι* nomen fuisse summa veri species existit. Porro Phytalidae hominum, praecipue vel solos consanguineorum caede maculatos purgasse lustrisque deorum gratiam atque benevolentiam reconciliasse videntur, qua de re apud Pausaniam quidem I, 37, 4 (3) haec leguntur: *Διαβᾶσι δὲ τὸν Κηφισὸν βωμός ἐστιν ἀρχαῖος Μελιχρίον Διὸς · ἐπὶ τούτῳ Θησεὺς ἐπὶ τῶν ἀπογόνων τῶν Φυτάλου καθαρῶν ἔτυχε, ληστὰς καὶ ἄλλους ἀποκτείνας καὶ Σίνν τὰ πρός Πιπθίως συγγενῇ. Nonne simile quid inter res Troezeniorum memoratur? Si rem respicis, aio; si sacerdotum stirpem, antea accuratior est quaestio instituenda. Dicitur enim Orestes novem virorum caerimoniis de caede matris lustratus esse³²⁹⁾, sed quod huic collegio, quod ipsius Pausaniae aetate certos dies festos convivii celebrabat³³⁰⁾, nomen fuerit, hic auctor silentio praetermittit. Quamquam, si ad ea, quae supra explanata sunt, recurrimus, vix dubitandum est, quin ista, de qua agimus, Anthedarum stirps fuerit. Qua in quaestione aliqua ex parte verbis adiuvamur, quae indici illi Halicarnassensium sacerdotum praemittuntur: *Ἔδοξε — μεταγράψαι [ἐκ τῆς ἀρχαίας] στήλης τῆς παρεστῶσης τοῖς ἀγά[λμασι τοῖς τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ [Ἰ]σθμίου τοὺς γε[γεννημένους] ἀπὸ τῆς κτίσεως κατὰ γένος ἱερεῖς τοῦ Πο[σειδῶ]νος κ. τ. λ.**) Ante omnia autem illud *κατὰ γένος* quidnam significat? Varias gentes indicari puto, quas ut indagemus, rem ita instituamus, ut cui sacerdoti patris nomen additum sit, quod inter priora non invenitur, eius nomine novam gentem incipere ponamus. Sic ratio et ordo singularum hic est, quo eas memoramus numeris Romanis additis, quibus gentes indicantur, Germanis ad rationem viri doctissimi Boeckh redactis.*

*) Uncis, qui hic et in sequentibus sacerdotum nominibus apparent, viri doctissimi Boeckh supplementa continentur.

³²⁶⁾ Paus. I, 37, 2 (2). ³²⁷⁾ Paus. I. c. 4 (3). ³²⁸⁾ Plut. Thes. 12. ³²⁹⁾ Paus. II, 31, 3 (4). ³³⁰⁾ Id. II, 31, 8 (11).

Sic autem ea difficultate circumventi sumus, ut decem gentes Halicarnassi fuisse videantur, cum illud Troezeniorum sacerdotum collegium novem viros amplexum esse feratur. Sed cum Hyperis posterius nulli memorentur, opinio patet illo intermortuo in eius locum novam aliquam stirpem successisse. Vel, si hoc forte minus probabile appareat, res sic dirimi potest, ut, qua de re Athenis, quamvis novem essent tribus, tamen undecim viri memorantur, sic hac in urbe ob similem causam novem illis decimam gentem additam esse opinemur. Etsi res neutram harum, quas nunc proposui, illius calamitatis removendae viam ac rationem postulat. Recte enim iam Boeckh ad illam inscriptionem ea sacerdotum nomina, quae vers. 7 — 13 legantur, h. e., ut rationem, quam supra inivimus, retineamus, 1) — 6) vel

1) Τελαμῶν Ποσειδῶνος,		
2) Ἀντίδιος	}	Τελαμῶνος,
3) Τπέρης		
4) Ἀλκωνεύς		
5) Τελαμῶν	}	Ἀντιδίου.
6) Ὑριεύς		

*) Cfr. p. 13, nota *).

**) Euaeon alter, cui apud Boeckh l. c. num. 26) praemissus est, utrum Politae eius, qui num. 45), an eius, qui num. 23) memoratur, filius habendus sit, in incerto versatur; sed hoc, quoniam is novae stirpis non existit auctor, perinde est. Quia vero sub 26) genitivus Πολσίτου invenitur, sub 23) quoque haec, non in α desinens forma legenda videtur.

quia ad Troezeniorum coloniam nihil spectent, sed ficta verisque praemissa sint, negligenda et tollenda esse. Quam rationem si probamus (quid autem, cum Anthes huius urbis conditor dicatur, verius est?), prima gens (I.) a Nesiote, tertia (III.) ab Anthē incipit, secunda vero (II.) cum uno nomine Hyperis est plane sublata.

Sic igitur novem gentes apparent. Per quas si re vera Halicarnassensium sacerdotes descripti erant, illud etiam Troezenium collegium, e quo prodierunt, novem gentibus constituisse vero propius est, quas illorum posteriores fuisse, a quibus Orestes purgatus sit, non est quod dubitemus. Demigrationis porro, quae Halicarnassum petit, cum Anthes dux et caput, cum idem urbis conditor et sacerdos habendus sit, cum gens Halicarnassensium nobilissima Anthēadarum nomine floruerit, cui sive a conditore hoc impositum est sive iam erat, cum Troezene proficiscerentur, his omnibus ex argumentis recte quis colliget Troezeniam stirpem eodem cum his nomine usam esse, cuius fortasse conditor ille Anthes est, qui inter antiquissimos Troezeniorum reges locum suum obtinet. Neque huic sententiae Pausaniae verba adversantur, qui ante Apollinis Thearii templum cellam esse scriptum reliquit, quae Orestis dicatur, quia, priusquam purgaretur, huius domicilium fuerit. In ea illorum novem virorum posteriores certis quibusdam diebus festis solemnibus dapibus delectari solent³³²). Eodem auctore matris ille caede maculatus ante Dianae Lyceae templum lustratus est³³¹). E quibus omnibus facile quis illos Apollinis et Dianae sacerdotes fuisse suspicatur, cum Halicarnassenses Neptuni nominentur. At cum Pausanias nihil de numine, cuius rebus divinis praefecti sint, in lucem proferat, cum ob similem causam [aquam enim lustralem ex Hippucrene hauserunt³³³] Neptuni eos sacerdotes esse facile quis sibi persuadeat, talis a me longe est aliena sententia. Iure vero in lustratione Apollo et Diana, quippe quae numina omnia intueantur, quae puritatis imagines sint, quibus necati commenduntur, et aqua fontana, in qua prae ceteris rebus purgandi et lustrandi vim inesse censerent, memorantur. Cum igitur nullo pacto, cuius hi numinis sacerdotes habendi sint, pro certo affirmari possit, illi autem Halicarnassenses Neptuni res divinas administrasse dicantur, hoc quoque Troezeniorum collegium si huius dei rebus divinis praepositum fuisse dixerō, nihil puto me contendisse, quod a vero abhoret.

Superioribus fabulis quasi fundamenta describi videmus, super quae rei publicae aedificium bene constitutae mox in altum agatur et iam prima vestigia altioris gradus, ad quem humanitas evecta sit, adsunt. Quae enim aliis locis et fabulis in unum, quem rerum conditorem nominant, laus cumulatur, eius in nostra fabula plures viri participes apparent. Phoroneus enim, qui, quo sensu Orus primus indigena, eodem *πατὴρ θνητῶν ἀνθρώπων*³³⁴), eodem ut ille iure rex³³⁵) dicitur, ut Althepus, cui etiam lite inter Neptunum et Minervam sive Iunonem de loci tutela orta similis est³³⁶), Neptuno

³³²) Paus. II, 31, 3 (4). ³³³) Id. II, 31, 8 (11). ³³⁴) Clem. Alex. strom. I, p. 321.
³³⁵) Acusilai fragm. 232. Paus. II, 15, 5 (5). Hyg. fab. 143. 274. ³³⁶) Cfr. p. 33.

Phytalmio, ut Aetius Iovi Servatori, ipse Neptuno *Προσκληστίω* ³³⁶⁾ templum condit atque, cum, ut Althepus Cereri Legiferae aedem sacravit, filius eius Car primum huic deae apud Megarenses templum dedicasse feratur ³³⁷⁾, ipse non aliter atque Triptolemus primas leges mortalibus praescripsit ³³⁸⁾. Anthes porro et Hyperes oppidorum conditores praedicantur, Phoroneus autem Iunoni cur res divinas instituerit ³³⁹⁾, cur fanum sacraverit ³⁴⁰⁾, ex iis, quae pag. 37 de huius deae natura disputata sunt, elucet. Idem ille Phoroneus ut Prometheus hac quoque virtute de hominibus optime meritus est, quod ignem cum iis communicavit ³⁴¹⁾, cuius homines ad diversa vitae negotia agenda variasque artes exercendas vehementissime egent. Qua de re cum Ardalo aliquam similitudinem habet, non quod Phoroneus Musarum studiis deditus fuerit, sed quia ille Vulcani *κλυτοτέγνου* est filius. Porro antiquissimus ille Argivorum rex homines antea dispersos et sciunctos in unius civitatis communionem compulit ³⁴²⁾, qua re non alienum videtur cum Anthes eum et Hyperes comparare; sed, cum Pittheus, de quo iam agere mihi in animo est, urbes Hypeream et Antheam in unum coniunxisse feratur ³⁴³⁾, fortasse cum hoc eum conferre praestat. Is enim, qui operi, si ita dicere licet, quod Althepus incepit, cui qui post hunc fuerunt Troezeniorum reges favebant, ultimam quasi manum imponat, Pitthei nomine et persona nobis producitur, quem, quia Pelops prima humanioris vitae, mitioris cultus, morum lenitatis semina per omnem Peloponnesum sparsisse putatur, huius filius dicitur. Qua laude cum Pelops floreret, permultos ei liberos fabula fuisse tradit, quorum filios singulis civitatibus rectores atque moderatores praefecerit, filias nobilissimis principibus et regibus in matrimonium collocaverit ³⁴⁴⁾. Tanta denique Pelopis et qui ab illo genus repetebant, gloria erat, ut quaevis fere civitas Pelopis filium sibi conditorem esse contenderet, ut singulae de hoc honore inter se certarent. Atque ut Elei Epidaurum a Pelopis filio nomen accepisse gloriabantur ³⁴⁵⁾, sic Troezenii ipsum urbis nomen ad Pelopis filium revocantes Pitthei de re publica merita in coelum tollebant. Gravissimorum enim scriptorum auctoritate Strabonis ³⁴⁶⁾ et Pausaniae ³⁴⁷⁾ *Τροιζήν* et *Πιττεύς*, quos cum aliis scriptoribus consentientes Pelopis filios ³⁴⁸⁾ dicunt, ex Elide ³⁴⁹⁾ vel eius agro Pisatide ³⁴⁶⁾ profecti Troezeniis accolae admixti sunt. Contra Plutarchus ³⁵⁰⁾ et schol. ad Pind. Ol. I, 144 nulla Troezenis mentione facta Pittheum et rursus Stephanus Byz. de hoc summum silentium observans Troezena Pelopis filium ³⁵¹⁾ nominat. Maxime autem ab antiquissima illa fabula Hyginus recedit, qui Troezenis nullam memoriam conservat et, quo loco de Pittheo agit, stirpem et genus eius ne verbo quidem attingit. Sed, si Parthenius ³⁵²⁾ audiendus erit, *Διμοιότης* quoque, qui idem Pelopis filius habendus est, accolarum gregem

³³⁷⁾ Paus. I, 39, 5 (4). ³³⁸⁾ Eusebii chron. 210. ³³⁹⁾ Hygini fab. 143 et 274. ³⁴⁰⁾ Hyg. fab. 225. ³⁴¹⁾ Paus. II, 19, 5 (5). ³⁴²⁾ Id. II, 15, 5 (5). ³⁴³⁾ Id. II, 30, 9 (8). ³⁴⁴⁾ Plut. Thes. 3. Paus. V, 8, 2 (1). ³⁴⁵⁾ Paus. II, 26, 2 (3). ³⁴⁶⁾ Strabo VIII, 6, 14 (C. 374). ³⁴⁷⁾ Paus. II, 30, 8 et 9 (8). ³⁴⁸⁾ Cfr. Mantissae prov. cent. II, apud Leutsch, paroemiogr. Gr. II, p. 772 et 773. ³⁴⁹⁾ Paus. V, 8, 2 (1). ³⁵⁰⁾ Plut. Thes. 3. ³⁵¹⁾ Steph. Byz. s. v. *Τροιζήν*, ³⁵²⁾ Parthenii narrat. amat. 31.

Troezena comitatus esse videtur. Dicitur enim ab illo auctore Troezenis frater, cuius filiae amore captus tenetur. Sane quidem de loco, in quo fabulae, de qua paulo post accuratius disputabo, spectaculum versetur, nihil nobis refert; sed cum nomen illud nusquam fere nisi hac in urbe et hoc in agro viguisse videatur, cum Hesychius s. v. *Εὑώπιον*, quae me vox nescio qui ad illud semper *Εὑώπις* advertit, verbis, quae nunc corrupta exstant, addat: *ἐν Τροιζήνι*, recte inde quis argumentum quaeret, quo urbem, de qua nos agimus, indicari contendat.

Iam igitur hac de re inter scriptores ambigitur, maior vero de eo dissensio est, quo illi fere tempore advenerint, uter urbis moenia constituerit, Pittheus an Troezen.

Nam si Pausaniam ³⁵³) auctorem ducemque sequimur, Aetio regnante aderant; contra Strabo, postquam eos ad Troezenios accessisse memoravit, statim sic pergit: *Ἀνθῆς δ' ὁ προκατέχων* (scil. *τὴν βασιλείαν*) *πλείστας Ἀλικαρνασσοῦ ἐκτίσεν* ³⁵⁴) et similiter idem dicit: *οἰκίσται δ' αὐτῆς (τῆς Ἀλικαρνασσοῦ) ἐγένοντο ἄλλοι τε καὶ Ἀνθῆς μετὰ Τροιζηρίων* ³⁵⁵), quo modo recta via Pausaniae auctoritatem impugnat Aetii posteriores longo temporis intervallo interposito idque iure (hanc enim coloniam post Doriensium demum adventum deductam esse suo loco monstrabimus) Halicarnassum profectos esse monentis. Quid igitur faciendum, ut has angustias feliciter superemus? Aut re vera illa Eleorum colonia longe post bellum Troianum huc deducta Pittheique memoria ad longe posteriorem aetatem revocanda aut a Pausaniae fide nihil recedendum est, ut Strabonem Pelopidarum profectionem cum Troezeniorum Halicarnassi adventu confudisse censeamus. Strabonis autem sententiam si accipimus et probamus, omnis aetatis fabularumque ratio fracta corrui neque tamen quidquam inde proficimus. Ante omnia enim haec colonia, quod Anthes cum Dorica tribu, cui *Διμωα* nomen est, profectus esse dicitur ³⁵⁶), post Doriensium in Peloponneso adventum deducta est; Anthes autem et Aetius, ut est in fabula, ante Pittheum iam floruerunt; de cuius aetate, qui Thesei avus praedicetur, aliquid monere inane studium appareret. Error autem ille, in quem Strabonem incidisse arbitror, eo potuit facilius oriri, quod, id quod veri quidem est simillimum, Troezeae quoque Anthedarum stirps floruit, in qua nomen illud *Ἀνθῆς* identidem redisse iure conicies. Certe quidem Stephanus Byzantius Anthi huius nepotem Anthedonem eumque Anthedonis Boeotiae conditorem nominat, quem alii auctores priorem illum Anthen fuisse contendunt ³⁵⁷), Halicarnassi autem conditorem Stephanus Byz. quoque Anthen dicit, sed ex verbis eius non patet, utrum illum, quem nos novimus, an posteriorem respiciat. Itaque Pausaniae eatenus ego assentiendum puto, ut Pittheum longe ante bellum Troianum advenisse putem, sive Anthes sive Aetius illi nomen fuit, qui tum summam Troezeniorum potestatem obtinebat. Mox vero Pelopidarum potestas viguit, ut, si Pausaniae fidem habemus, tres iam reges essent, maius vero imperium penes advenas, dum omnis potestas in eorum manus transit, qua re Aetii

³⁵³) Paus. II, 30. 8 (8). ³⁵⁴) Strabo VIII, 6, 14 (C. 374). ³⁵⁵) Id. XIV, 2, 16 (C. 656). ³⁵⁶) Steph. Byz. s. v. *Ἀλικαρνασσοῦ*. ³⁵⁷) Cfr. p. 16.

posteriores novas sibi sedes in peregrina terra, sub alio coelo quaesiverunt³⁵⁸⁾ et sic, si quidem Anthis nomen aetatis vel generis, non unius hominis esse censes, Strabonis verba cum praecedentibus arte coniuncta sunt et cohaerent.

Nec minus, ut iam monui, ea res in incerto versatur, utri sit laus conditae urbis vindicanda. Strabone enim³⁵⁴⁾ et Stephano Byzantio³⁵⁹⁾ auctoribus Troezenis virtuti urbs nomen et originem debet, a quo in Pitthei manum omnem regiam potestatem transisse prior scriptor memoriae prodit³⁵⁴⁾. Contra Pausanias³⁶⁰⁾ fratre mortuo Pittheum pagos antea dispersos Hypeream et Antheam *) in unum coniunxisse novaeque huic urbi in fratris honorem Troezenis nomen imposuisse docet. Sane si Pittheus in alteram partem agri, in alteram Troezen potestatem exercuit, hunc de suo nomine urbem dixisse et illum pagis coniunctis, ut fratris memoriam honestaret, retinuisse nequaquam alienum esse, non miri quid habere videtur et hoc modo iure uterque conditoris laudem obtinet, maior tamen, cum aliae eius multae virtutes et de re publica merita laude efferantur, Pitthei est gloria. Sed cum frustra apud Plutarchum in Theseo Troezenis nomen requiras, qui urbis conditae laudem cap. 3 Pittheo tribuit, cum apud schol. ad Pindari Ol. I, 144, ubi tria Pelopidarum stirpis stemmata proponuntur, in nullo eorum Troezenis mentio fiat, valde verendum est, ne longe post, quam Pitthei fabula iam vigeat, e loci nomine (*Τροϊζήν* enim agrum vel urbem esse, quam mare circumstrepit, part. I, p. 3 pro vero posui) viri conditorisque exstiterit.

Sed iam tum, cum Pittheus regnum susciperet, urbs incolarum multitudine abundasse videtur. Troezenis enim filii *Ἀνάφλωστος* et *Σφῆττος*³⁶¹⁾ Athenas migrant, ubi pagi *Ἀνάφλωστος*³⁶²⁾ Antiochidis³⁶³⁾ et *Σφηττός*³⁶¹⁾ Acamantidis³⁶⁴⁾ tribus ab iis conditoribus nomina accepisse feruntur. Neque hoc solum; sed si qua vis in illis nominibus inest, dissidiis civitate turbata rem ad arma venisse gladioque multos caesos esse inde elucet. *Ἀναφλῶ* enim vel *ἀναφλύω* est *bulliō*, *effervesco* vel, quod de animi motu dictum invenimus apud Plutarchum, sympos. VII, 4 (p. 728 b), *ἀναξέω*, quo sensu est apud Herodotum VII, 23 *ἐπιξέω*; *Σφῆττος* autem ad *σφάττω* *trucido*, *neco* revoco. Quod si re vera Pelopidarum adventu discordia inter cives et seditio orta erat, priores incolas, non, praesertim cum sensim ac paulatim summa potestas in advenarum manus transiret, Troezenis filios cessisse suspicaberis. Sed hac una fabula non solum Troezena iam tum urbem validissimam atque opulentissimam fuisse tradi videtur, sed etiam ex hominum memoria hanc et Athenas intimo firmoque amicitiae vinculo coniunctas fuisse. Quam ob causam non qui suppressi sunt, sed novarum rerum conditoris, si Troe-

*) Pausanias, quamquam II, 30, 8 (7) Aetium alteram earum urbium Neptuniam nominasse monuerat (Cfr. p. 17), tamen II, 30, 9 (8), quia, putō, eum fugit, utri, Hypereae ac Anthaeae novum hoc nomentribuendum sit, prioribus nominibus rursus utitur.

³⁵⁸⁾ Paus. II, 30, 8 (8). ³⁵⁹⁾ Steph. Byz. s. v. *Τροϊζήν* et *Αἰμονία*. ³⁶⁰⁾ Paus. II, 30, 9 (8). ³⁶¹⁾ Paus. I. c. Steph. Byz. s. v. *Ἀνάφλ.* et *Σφῆττος*. ³⁶²⁾ Paus. I. c. Steph. Byz. s. h. v. ³⁶³⁾ Steph. Byz. et Suid. s. h. v. ³⁶⁴⁾ Steph. Byz., Suid., Hesych., Etymol. Magn. s. h. v.

zena respicis, filii, si Pittheum, propinqui et consanguinei Athenas se conferunt eorumque memoria pagorum nominibus servatur et quasi sancitur. Quae res quo est fabuliosior, eo magis Athenienses pagi, cui *Πιθος* vel *Πιθίς* nomen est, cum incolae *Πιθεύς* et tum in inscriptionibus tum in Codd. Mscr. sexcentiens *Πιθεύς* *) scriptum inveniatur, Pittheum Troezenium auctorem non praedicare miror. Sane minus decet eum e terra decedere, cuius rerum publicarum conditor appellatur, in quibus ordinandis omnem curam diligentiamque collocat; at haec difficultas eo facile removeri poterat, ut simili de causa, ob quam Aegeus Troezena, eum aliquando Athenas adisse et deinde redisse fingerent vel ut Aegeum, a quo *φίλτατος δορυξέων* nuncupatur, reviseret vel ut Aethram, quam postea Athenis apud filium Theseum fuisse audimus, in nova patria saluaret vel quacunque alia de causa.

Antiquissima illa amicitia, quam duae hae civitates inter se exercebant, si quidem omnes has fabulas aliquo vinculo inter se contineri censendum est, mira illa Parthenii³⁵²⁾ narratione laude efferri videtur, quam non licet silentio praeterire. Erat enim Troezeni filia *Ευώπις* **), quam Dimoetes ille Troezenis frater in matrimonium duxerat. Qui cum fratris eam amore captam teneri nimiumque eius libidini indulgere videret, rem fratri Troezeni aperit, quo illa facto pudore mota, metu perculsa laqueo vitam finivit. Non ita multo post Dimoetes pulcherrimae huius mulieris cadaver invenit mari eiectum, cuius amore etiam tum adeo captus tenebatur, ut a parte eius non decederet; sed putrescente iam corpore terra eam condidit et, cum ardentissima illa cupidinis flamma non exstingueretur, sibi ipse super eius tumulo mortem conscivit. Nomen *Ευώπις*, ubi Troezenii agri ambe-

*) Cfr. Lobeck, paral. p. 33, 33. Schneidewin de Pittheo Troezenio (in indice scholarum in Academia Georg. - Aug. per sem. aest. MDCCCXLI habendarum) p. 11. nota *).

**) Nescio equidem, an *Ευώπιον* ad nomen *Ευώπις* respiciat (cfr. p. 47); certe nominis aliqua similitudo negari nequit. Explanat autem hanc vocem Hesychius in lexico suo his verbis: *πυρά παρθενική ἐν Τροιζήνι*. At quid h. l. *πυρά* sibi vult? Quod corruptum esse iam Reiske vidit itaque ex Herodoti libro I, cap. 196 *ἀγορά* restituendum putat. Sed hoc ipsum minus aptum, imo alienum esse videtur. Cum vero, qua re pulcritudo quaedam et venustas significatur, *παρεία* a Sophocle (Ant. 530) *εὐώψ* et *κόραι* a Lycophrone (Alex. 23) *εὐώπις* et plane similiter *κούρη* ab Homero (Od. VI, 113. 142. h. Cer. 334) et a Sophocle (Trach. 523) *εὐώπις* dicatur, vix dubium est, quin in hoc vocabulo similis notio insit. Iam ubi primum haec verba legi, mihi illud *πυρά* damno paucarum literarum syllabae *πυρ* simillarum ortum esse in mentem venit itaque *πορφύρα παρθενική* h. e. vestis purpurea, quasi clavus purpureus, quo Troezeniorum virgines usae sint, scribendum esse mea stat sententia. Purpurae porro ubi colorem respicis, non alienum videtur corrigere *πυρά παρθενική*, praesertim cum similiter Simonides VII, 44, 12 (ed. Bergk) *χλαῖς πορφύρεα* dicat, sed hoc ubi scribis, praetermissum illud *χλαῖς* vel *ἑσθῆς* nos offendit, qua re mihi quidem *πορφύρεα* retinere placet idque eo magis, quod Graeci scriptores clavum Romanorum purpureum *πορφύρεα* nomine dicunt, quod haec ipsa vox aliqua ex parte Euripidis versu (Hippol. 125) probari atque firmari videtur. Dicit enim is vs. 124 — 127:

Ὅθι μοι τις ἦν φίλα

Φάρεα πορφύρεα

Παταμῖα δρόσῳ

Τέγγουσα κ. τ. λ.

Vestis autem purpureae naturae et virtuti, quā formositas et venustas vultus augeatur, sane haud male nomen *Ευώπιον* respondet.

nitatem venustatemque eo praedicari putas, priorum nominum, quibus soli virtutem laude efferri dixi, seriei recte beneque adiungi iam non est quod moneam. Illa vero fabula, quae eam mari eiectam esse memoriae mandat, si ita interpretari licet, ut terram Troezeniam identidem maris fluctibus obrutam esse contendamus, simillima illi est, quae, cur Althepus Neptuno Phytalmio templum condiderit ³⁶⁵), enarrat. Amor autem ille, qui sororem ad fratrem ducit, si Troezenis agrum Euopidis nomine significari recte monui, tum aptum sensum praebabit, ubi fratris nomine Attica intellegenda erit, in quam Anaphlystum et Sphettum profectos esse iam audivimus, quacum Troezenii consanguinitate, quacum antiquitus amicitiae vinculo coniungebantur.

De Trozene igitur eiusque posteris haec hactenus, iam vero ad Pittheum transeundum eiusque facinora quae feruntur accuratissime illustranda sunt.

Pitthei vero persona, licet eam aetatem, qua fabula et mythus viget, nondum superaverimus, tamen, quo ille fuisse dicitur tempore, eius nobis perfecta ac singularis est imago. Res enim publica Pittheo rege atque domino, si ita dicere licet, omnibus numeris ac modis absolvitur. Hinc ut alii humanioris civilisque cultus auctores vitaeque communionis et societatis conditores sapiens praedicatur, magna eius rerum et divinarum et humanarum scientia est, floret summa pietatis laude, denique eius instituta et de publica salute merita tanta fuerunt apud posteros gloria, tantam ei nominis non dicam celebritatem, sed immortalitatem comparaverunt, quanta neuter unquam est decoratus.

Pittheus igitur, cum tanta in eo virtus insit, non solum cum iis, quos civitates egregie administrasse antiquitas pervulgat, magnam quandam, sive ea, quae publice instituit sive egregie dicta eius spectas, similitudinem habet, verum etiam iis, qui eius aetate longe lateque fama incluti atque nobilitati erant, aut amicitia et familiaritate adnexus tenetur aut cum iis necessitate penitus est coniunctus. Hercules, qui, cum Pelopis pronepos dicatur ³⁶⁶), eius est consanguineus, singulari eius hospitio gaudet ³⁶⁷); nominat eum πάντων φίλων δορυξένον ³⁶⁸) Aegëus; Theseus huius ex Aethra Pitthei filia est filius, cuius in educatione ille non solum ipse omnem diligentiam ponit, verum etiam per alios animum eius et ingenium quovis ingenuarum artium genere erudiendum curat. Praefecit enim ei Conidam iuventutis rectorem ac moderatorem ³⁶⁹). Rursus Theseus avo filium mittit Hypolytum uno cum multis filiis quos habebat educandum ³⁷⁰), unde eum Euripides ³⁷¹) ἀγροῦ Πιτθέως παιδεύματα nominat. Optimus igitur collega vel potius quasi altera pars Chironis est, cuius nomen non solum eorum, qui remotiores Graeciae partes incolebant, multos discipulos illexit, qui postea inter Graecos summam sapientiae, modestiae, iustitiae, omnis denique virtutis gloriam consecuti sunt, sed etiam ad peregrinas gentes pervenerat, ut ipse pius Aeneas Ida relictam quasi literarum quidam studiosus per altum mare vectus adveniret

³⁶⁵) Cfr. p. 13 et 14. ³⁶⁶) Paus. V, 13, 2 (1). 14, 1 (1) et 9 (7). ³⁶⁷) Id. I, 27, 7 (8).

³⁶⁸) Euripid. Med. 685. ³⁶⁹) Plut. Thes. 4. ³⁷⁰) Diod. Sic. IV, 62. Plut. Thes. 3. Paus. I, 22, 2 (2). ³⁷¹) Eurip. Hipp. 11.

almam, quae in Pelio monte erat, Chironis academiam aditurus. Erat autem haec gravissimi huius sapientiae praeceptoris ratio et natura, ut corporis vires strenuo labore exercebantur et auferentur, mores emollientur, ingenia artibus erudirentur et excolerentur³⁷²). Atque haec muneris similitudo, haec doctrinae aequalitas, de qua paulo accuratius in vita Thesei agam, quamquam alia re graviore, quoniam maiore argumento comprobari potest, quam quod et Theseus et Hippolytus ut Pitthei, sic Chironis³⁷³) discipuli dicuntur?

Sed cum Hercules et, quamquam e Pitthei disciplina prodiit, Theseus, quorum uterque humanioris vitae cultus rerumque publicarum conditoris laude floret, rerum gestarum praecipue audacia nobiles sint, Pittheus tranquillitatis et otii amicus rebus intestinis sapienter moderatur omnemque animum ac mentem in salute civium, quae e pacis beneficio et dulcedine prodit, condenda defixam tenet. Hercules enim uno fere studio rudem et agrestem vim et naturam removendi ducitur: venationes in immania animalia suscipit, latrones e medio tollit, tutas vias aperit. Contra Pittheus, qui eam quasi partem, quam Hercules non agit, suscipit, pagos antea dispersos *Ἀνθεῖαν* et *Υπέρεϊαν* iisdem moenibus, summa iuris aequitate, sacrorum communione in unum coniungit³⁷⁴). Theseus vero utraque hac natura et virtute est clarus. Neque enim solum omnes illos latrones, qui viatores vexabant, interemit, non solum funestas feras trucidavit, verum etiam antiquos pagos, per quos aliquando Attica descripta erat, in unam urbem coegit³⁷⁵). Armis igitur Theseus Herculi est similior, in pace alter est Pittheus, quem, quas virtutes legis latorum civitatisque conditorum proprias esse oportet, sapientia maxime, iustitia, pietas ornant.

Appellatur Chiron *σοφώτατος*³⁷⁶), laudatur eius *δικαιοτής*³⁷⁷), praedicatur Aeaci³⁷⁸) et Rhadamanti *σωφροσύνη*³⁷⁹), Palamedi hoc praeconium Xenophon impertit: *πολὸν τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ σοφίας*³⁸⁰), Aegeum Medea alloquitur: *Παῖ σοφῶν Πανδίωνος*³⁸¹). Atque Pittheus ob singularem mentis ingenique praestantiam merito *σοφός*³⁸²) et *σοφώτατος*³⁸³) dicitur et sic quasi alter quidam *Σίονφος* est, quocum egregie illa dicta *Μηδὲν ἄγαν*, cuius auctorem Aristophanes³⁸⁴) *σοφόν* praedicat, et *Μηδὲ δίκην δικάσης*³⁸⁵) ei sunt communia. At non solum in vera oraculorum interpretatione haec tanta eius sapientia cernitur, sed maxime in egregiis illis, quae eius esse feruntur, dictis praeclarisque sententiis nec minus ex iis elucet, quae in communem omnium salutem publice instituit. In quibus omnibus non alter Chironis est similior. Namque ut ille Argonautis³⁸⁶), Apollini Cyrenam in Lybiam ablaturus³⁸⁷), Achilli Troiam proficiscenti³⁸⁸) vaticinatur, sic de nostro Pittheo apud Eurip. Med. 681—684 haec laus exstat:

³⁷²) Xenoph. de venat. I, 1. Statii Achill. II, 439 seqq. ³⁷³) Xenoph. de venat. I. c. ³⁷⁴) Paus. II, 30, 9 (8). ³⁷⁵) Strabo IX, 1, 20 (C. 397). ³⁷⁶) Plut. de mus. 40 (p. 1145 e). ³⁷⁷) Xenoph. de venat. I. c. ³⁷⁸) Demosth. erot. (ed. Reiske) p. 1410. Cfr. Theognidis eleg. 701. ³⁷⁹) Demosth. I. c. ³⁸⁰) Xenoph. de venat. I. c. ³⁸¹) Eurip. Med. 663. ³⁸²) Schol. ad Eurip. Hippol. 11. Med. 689. ³⁸³) Plut. Thes. 3. ³⁸⁴) Aristoph. (ed. Bergk) vesp. 725. ³⁸⁵) Schol. ad Eurip. Hippol. 264. ³⁸⁶) Schol. ad Apollon. Rhod. I, 23. ³⁸⁷) Pind. Pyth. IX, 50. ³⁸⁸) Horatii epod. XIII, 9 seqq.

ΑΙ. Πιθεύς τις ἔστι γῆς ἀναξ Τροίζηνίας.

ΜΗ. Παῖς, ὡς λέγονσι Πέλοπος εὐσεβέστατος.

ΑΙ. Τοῦτω θεοῦ μάντευμα κοινῶσαι θέλω.

ΜΗ. Σοφὸς γὰρ ἀνὴρ καὶ τρίβων τὰ τοιάδε.

Quam ob singularem oraculorum sensus interpretandi facultatem *χρησιμολόγος* ³⁸⁹) et *χρησιμολύτης* ³⁹⁰) dicitur et hac gloria ipse Aegeus ductus, ut de obscuro eum et incerto oraculo consuleret, Troezena venit, cuius sensu Pittheus fretus ea qua erat sapientia percepto ³⁹¹) cum, qualis ex eo filius foret, intellexisset, effecit, ut is Aethram amore sibi conciliaret ³⁹²).

Porro ut Chironis sapienter dicta antiquitas vehementer iactabat, quibus puerilem animum Achillis crudivisse dicitur, quorum tanta erat auctoritas, ut iam Hesiodus totum ex iis carmen composuerit, quod vel *Χείρωνος ὑποθήκαι* ³⁹³) vel *παρανέσεις Χείρωνος* ³⁹⁴) nomine circumfertur, ut Pindarus poeta doctissimus iterum atque iterum ad hunc sapientiae thesaurum recurrat ³⁹⁵); sic etiam Pittheo sapientiae quaedam praecepta tribuuntur, quorum tria tantum haec ad nos pervenerunt:

Μηδὲν ἄγαν ³⁹⁶).

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω ³⁹⁷).

Μηδὲ δίκην δικάσης, πρὶν ἔμφω *) *μῦθον ἀκούσης* ³⁹⁸).

Quorum primum in multorum praeter Pittheum virorum ore singulari sapientia nobilium ut Chilonis, Sodami, Sisyphei ³⁹⁸) versatum et tertium quoque a multis iactatum esse dicitur ³⁹⁶), alterum autem ab uno auctore, qui de eo agit, soli Pittheo tribuitur ³⁹⁷). Ex his vero ipsis versibus Pithei sapientiam plane iis regulis proximam esse, quae in Hesiodi operibus et diebus et apud Theognidem patent, cum eluceat, quid mirum iam Aristotelem monere, quanta inter didacticae poesis principem Pittheumque dictorum similitudo intercedat ³⁹⁷)? Verum enim vero versus, quem secundo loco protuli, in libro illo Hesiodi memorato, 370 servatus est, tertium autem, ne h. l. omnium eorum mentionem faciam, qui auctoris nomine non prolato ad illud *Μηδὲ δίκην κ. τ. λ.* respiciunt ³⁹⁹), ipse Cicero carmini alicui Hesiodico spurio (*ψευδοησιοδείῳ*) vindicat ⁴⁰⁰). Non autem exigua veri speciem prae se fert versum hunc in Chironis illis *ὑποθήκαις*, quem librum Ciceronis forsitan aequales Hesiodo abiudicarent, sedem suam habuisse. Illud vero *Μηδὲν ἄγαν* unde fluxerit, si quidem e carmine aliquo desumptum ad Pitthēi personam translatum esse cogitamus, constitui nequit; sed vix dubium est,

*) *ἀμφοῖν* in Plutarchi libro de Stoicor. repugnant. 8 (p. 1034 e) legitur, quod interdum apud Epicos non motum inveniri Schneidewin l. c. p. 7 *) monet. Sed hac in sententia duplicem illum accusativum rectius fortasse ex illa verba componendi ratione interpretaberis, quae appellatur *σχήμα καθ' ὅλον καὶ μέρος*.

³⁸⁹) Schol. ad Eurip. Hippol. 11. ³⁹⁰) Tzetzes ad Lycophr. Alex. 494. ³⁹¹) Plut. Thes. 3. Apollod. III, 15, 7 (2). Schol. ad Eurip. Hippol. 11. ³⁹²) Schol. ad Eurip. Hippol. l. c. ³⁹³) Phrynichus (ed. Lobeck) p. 91. Schol. ad Pind. Pyth. VI, 16. ³⁹⁴) Paus. IX, 31, 5 (4). ³⁹⁵) Cfr. Pind. Pyth. VI, 19 seqq. ³⁹⁶) Platonis Demod. p. 283 b. ³⁹⁷) Plut. Thes. 3. ³⁹⁸) Schol. ad Eurip. Hippol. 623. ³⁹⁹) Platonis Demodoc. l. c. Plut. de Stoicor. repugnant. VIII (p. 1134 e). Lucian. de non temere cred. calumn. 8. Schol. ad Thucyd. I, 41. ⁴⁰⁰) Cic. epist. ad Att. VII, 18, 4.

quin hoc quoque dictum poetae alicuius antiquissimi versu illustratum sit, sive hexameter fuit sive pentameter dactylicus cum hexametro coniunctus. Certe quidem apud schol. ad Eurip. Hippol. 623 cum iis verbis, quae sensus explicandi gratia addita sunt, ad pentametri formam est redactum:

Μηδὲν ἄγαν · καιρῷ πάντα πρόσθεσι καλὰ.

Sed quaeritur, num haec antiquior et vera, an recentior species sit, quae res nullo pacto certis quibusdam argumentis dirimi potest, sed aequae atque artificis nomen, cuius ingenio ad pentametri numeros hoc dictum redactum est, tenebris est obruta.

Pitthei igitur dicta quae feruntur ad certum aliquem fontem reducere conatus sum, qua tamen re nihil aliud effecisse mihi videor nisi ut antiquissima vestigia, quae literis mandata sunt, legerimus; ea vero causa, num dicta illa profecto ex locis illis desumta et ad Pittheum translata sint, an, id quod nisi unum probabile, at certe est probabilius, sapientia totius aetatis et antiquissimorum maiorum, inter quos ille quoque referendus est, in libris illis quasi in thesauro quodam cumulata sit, quaerenti non minores difficultates praebet quam quaestio, num Pitthei persona talis tantaque fuerit, qualem Troezeniorum laudes praedicant. At non dubito, quin multi sint, qui haud pauca esse censeant, quae cultioris aetatis speciem prae se ferant. Quid, quod Pittheus, qui, cum Thesei avus praedicetur, longe ante Troiani belli seculum nominis gloria floruit, iam librum composuisse fertur, quem Pausanias a se lectum profitetur, quod Troezenii Pittheum in fano Musarum dicendi artem tradidisse gloriabantur ⁴⁰¹⁾? Sane huius agri incolae, ut Pausaniae verbis utar, *σεμνόνοντες εἶπερ τινὲς ἄλλοι τὰ ἐγχώρια* ⁴⁰²⁾, sane, ut eius, ad quem urbis conditorem omnium salutem referebant, gloriam in coelum tollerent, cum quia iam Ardalus Musarum templum extruxerat ⁴⁰³⁾ tum quia Pitthei nomen ad talem explicationem invitos quasi trahebat, parum ea, quae praeae aetatis simplicitati conveniunt, quae inter se repugnant, curaverunt Pittheumque talem ac tantum finxerunt, ut non solum aequales ⁴⁰⁴⁾, verum etiam multos, qui post eum fuerunt, sapientiae doctrinaeque laude superaret. Itaque *ἀνὴρ λόγιος* ⁴⁰⁴⁾ dicitur et in modum rhetorum, qui longe posteriore aetate artem suam profitebantur, iam publice eloquentiae disciplinam instituisse librumque scripsisse dicitur, quo aut huius artis leges aut praecepta de vita sapienter instituenda continebantur. Ex Pausaniae enim verbis nihil elucet, quo quid pro certo affirmare possimus, nisi forte, quod hic auctor, postquam eloquentiae laudem Pittheo tribuit, statim illius libri mentionem facit, inde eius argumenti similitudinem iure colligi debere censes. Quod si ita est, non habeo quod addam; sin secus, si sapientia vitae praecepta in eo inerant, hoc unum adiungere liceat versibus fortasse compositum et inscriptum fuisse *Πιτθέως ὑποθήκαι*.

His vero de causis iure ei meritoque nomen *Πιτθέως* est datum, quo rerum conditoris gravitas et dignitas aptissime describitur et illustratur. Recte enim hoc, quam interpretationem et linguae leges tuentur et similium

⁴⁰¹⁾ Paus. II, 31, 3 (4). ⁴⁰²⁾ Id. II, 30, 5 (6). ⁴⁰³⁾ Cfr. p. 40. ⁴⁰⁴⁾ Plut. Thes. 3.

fabularum comparatio confirmat atque commendat, cum stirpe *ΠΙΘ* *) confereamus, quae est in *πειθω* *suadeo, persuadeo*, in *πειθῶ* *suada, suadela*. Proprie igitur voce *Πειθῶ*, ubi ad numen aliquod divinum refers, quod Romani simili nomine *Suada* vel *Suadela* significant, vis est eloquentiae, quae omnes ad se trahit, quae quidquid aliis salubre est, hoc iis suadet. Quae facultas et praestantia in eo praecipue splendeat oportet, qui de rei publicae ordine optime meritis esse dicitur. Atque hinc puto causam repetendam esse, quod sapientissimi illius Sisyphi coniux *Μερόπη* ⁴⁰⁵) h. e. *dicendi facultate donata* *), quod Triptolemi, quem non solum agri culturae primum quasi praeceptorem et antiquissimarum legum auctorem, sed ut Sisyphum omnis humnitas conditorem praedicant, frater *Εὐβουλὲς* ⁴⁰⁶) dicitur. Praecipuam autem vim numen illud divinum in animos hominum amore conciliandos exercet, quos firmo validoque matrimonii iugo, unde publicae vitae societas et communio incipit, sancto eius foedere congregat. Haec causa est, cur a Plutarcho inter deos matrimonii tutelares recenseatur ⁴⁰⁷), cur a Nonno *θαλαμηπόλος* ⁴⁰⁸) et *γαμοστόλος* ⁴⁰⁹) appelletur, denique *quod ipsa conciliatio Suada sit* ⁴¹⁰). Nunc intellegimus, qui in ea fabula sensus insit, quae Theseum cum Atticae pagos antea dispersos in unum coegisset, Veneri, quam animos amoris vinculo *conciliare* p. 37 monui, *Suadae* nomine templum extruxerit ⁴¹¹). Videmus igitur, quam arte *Suadae* natura cum rei publicae prospera atque fausta conditione cohaereat. Floret autem civitas non, dum inter arma leges silent, dum Martis ferocia agros vastat urbesque diruit, sed in pace. Hinc Meleagrum, qui idem Martis filius nominatur, cruentam hastam, qua aprum illum Calydonium percussisse fertur, in sacro *Suadae* templo deposuisse tradunt.

Addamus praeterea nomina quaedam, in quibus similis notio inest et ante omnia illud proferamus, in quo eadem stirps *πειθ* apparet. Aeoli enim illius, cuius filios antiquiore aetate ut posteriore Pelopis permultae regiones terrarum dominos receperunt, filia ⁴¹²) *Πεισιδικη*, h. e. *quae, quod aequum, iustum est, suadet*, nuncupatur. Ob similem causam filia sapientissimi illius senis, cuius de labris dulcior melle sermo fluebat, quo praeter Chironem vix alterum aptius cum Pittheo comparabimus, nomine *Πεισιδικη* gaudet neque alia de re Peliae Nestoris fratris filia ⁴¹³) eodem nomine ornatur atque certe non fortunae temeritatitribuendum est, quod ipsius Chironis uxor ⁴¹⁴) *Πεισιδικη* nomen gerit. Iustam autem, quam huius vocis supra protuli, veramque interpretationem esse e nomine *Λοδίκη*, h. e. *quae gentibus ius dicit*,

*) Fit enim haud raro, ut aspirata eiusdem generis tenui praemissa firmetur et corroboretur. Qua ratione *τιτθῆ* vel *τιτθῆ* et *τιτθῆνῃ* a *ΘΑΩ* formata sunt. Similiter Pausanias II, 26, 4 (4) vocem *Τιτθιον* cum verbo *ἐκτιθῆμι* comparat. Porro non aliter *Βάκχος* ab *ἰάχω*, *Σαπφώ* a *σαφῆς* ducta puto. Quid, quod nomen Attici illius pagi, qui proprie *Πίθος* dicitur, *Πιτθίς*, quod incolae *Πιθεύς* et *Πιτθεύς* scriptum invenimus? Cfr. p. 49.

**) *Μερόπη* enim ut *Μέροψ* e *ΜΕΡ* (*μέρος, μέτρομαι*) et ὄψ vox ortum esse opinor.

⁴⁰⁵) Apollod. III, 10, 1, 2. ⁴⁰⁶) Paus. I, 14, 3 (2). ⁴⁰⁷) Cfr. p. 38. ⁴⁰⁸) Nonni Dionys. III, 84. ⁴⁰⁹) Ibid. XLII, 530. ⁴¹⁰) Serv. ad Virg. Aen. I, 720. ⁴¹¹) Paus. I, 22, 2 (3). ⁴¹²) Apollod. I, 7, 3, 5. ⁴¹³) Id. I, 9, 9, 3. ⁴¹⁴) Id. I, 9, 10, 1. Hyg. fab. 24. ⁴¹⁵) Com. Nat. IV, 2.

luce clarius patet, quo Phoronei primi illius summique Argivarum rerum conditoris coniux nobilitatur ⁴¹⁶). Huic vero Laodices nomini illud proximum est *Ανοδίκη*, h. e. quae lites causasque luit vel dirimit, quo ipsius est Pitthei soror clara ⁴¹⁷).

Pittheus vero, qui pagis coactis efficit, ut cives cotidie magis magisque in unum coalescant, qui sic quasi matrimonii sancti auctor, qui rei publicae conditor, qui tranquillae vitae patronus est, qui, quidquid civibus salubre esse videtur, hoc iis suadet, qui in tot egregie dictis et singularibus sententiis tantam sapientiae vim condit, qui tanta eloquentia prae omnibus excellit, nonne quasi primus Suadae minister iure dicetur, nonne nomine *Πιτθεύς* est dignissimus? Quod ei nomen etiam aliis de causis iure meritoque debetur. Nam cum egregie illa dicta, quibus summa iuris aequitas traditur et docetur, bene cum legibus comparare possis, munus illud legumlatoris honestissimum, quod cum rerum conditoris negotio officiisque semper coniunctum apparet, Pitthei est proprium, quod porro ipse litigantibus et in foro certantibus ius dicit litesque dirimit, merito eum *Πισιδίκον*, *Λαοδίκον*, *Ανοδίκον*, quae omnia uno nomine *Πιτθεύς* contineri videntur, appellari decere quisnam negabit? Uno igitur hoc nomine gravissima urbis rerumque et divinarum et humanarum conditoris munera comprehenduntur. Idque iure suo. Namque praeter ea, quae iam absolvimus, haec eius natura iis maxime describitur, quae iam addenda sunt.

Pittheus enim non solum Themidum, quae eum publicorum institutorum praesides, tum legum iustitiaeque sanctitatis patronae sunt, aram erexit atque in earum honorem dedicavit ⁴¹⁸), sed ipse in foro iudex sedens certantium causas dirimit litesque componit. Quid, quod locum illum iudicii et tribunal, quod Pitthei monumentum pia posteritas appellabat, ipse Pausanias visum nobis describit ⁴¹⁹)? Erat iuxta Dianae Sospitae templum et tria ex eo solia eminebant, in quibus ut Minos, Aeacus, Rhadamanthus coniuncti inferis, quibus ob morum innocentiam vitaeque integritatem iudices impositi erant, ius dicebant, sic cum duobus arbitris ipse Pittheus causas disceptabat. Qua ipsa re gravitas muneris, cui praeerat, et summa iuris aequitas animique sanctissima fides ac religio significatur. Si enim sunt, qui aut consilio nos adiuvent aut sententiae nostrae adversentur, quaevis causa accuratius perponderatur, quid ius fasque sit, maiore cum sinceritate discerni potest et ubi trium, qui faciunt collegium, arbitrorum iudicio res aliqua nititur, maior graviorque rebus dignitas accedit atque auctoritas. Erant porro solia illa albo lapide comparata, quia, scilicet, morum innocentia animique integritas atque aequitas quasi candor solis splendet. Quam virtutem in quonam magis admiremur quam in Pittheo, quem antiquitas dicentem nobis producit:

Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἄμφω μῦθον ἀκούσῃς et

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω.

Quarum sententiarum illa simili dicto egregie explicatur:

Eins mans rede ist keine rede,

Man sol sie billich hoeren bede;

⁴¹⁶) Apollod. II, 1, 2 (5). ⁴¹⁷) Plut. Thes. 7. ⁴¹⁸) Paus. I, 31, 5 (8). ⁴¹⁹) Id. II, 31, 3 (3).

hanc vero ut recte interpretemur, paulo nos altius repetere eo magis opus esse videtur, quod vel doctissimi homines sententia, quae in eo lateat, satis vexati sunt. Quo enim loco hoc dictum apud Hesiodum [oper. et dier. vsu 370 (368)] legitur, statim duo alii hexametri sequuntur, quos priori aliquo sensus vinculo adnecti sunt qui putent. Cui sententiae, cum ille noster versus apud Plutarchum⁴²⁰⁾ quoque a reliquis seiunctus appareat, cum sensui eius, qui l. c. subsequitur, potius adversari quam cum eo cohaerere videatur, ipsa veri species deest. Qua de re accuratius disputandi labore nunc quidem supersedebo et hoc unum agam, ut, quaeram, si versus ille per se constet atque in Pithei ore versetur, qualis tum in eo sensus insit. Certe ingeniosa interpretatio, quam Lehrs⁴²¹⁾ protulit:

Der mit einem Freunde bedungene Lohn sei anstaendig

nobis probabitur. Vult enim aequissimus eius quicumque est auctor dicere: Noli amici familiaritate eo abuti, ut pretium ei pro labore et opera tenuius solvas, sed quantum sufficiat, h. e. quantum labori conveniat et respondeat, quantum res postulet, tantum ei solvas. Quam explicationem si accipimus, ipsa verba ἀνδρὶ φίλῳ vim suam retinent, cum, si ei sensus enodandi rationi assentiemus, quam G. Hermann⁴²²⁾ iniit:

Der ausgemachte Lohn werde sicher ausbezahlt,

recte quis quaeret: cur ἀνδρὶ φίλῳ neque etiam ἀνδρὶ οὐ φίλῳ, h. e. ἐχθρῷ? Iam enim ipsa prudentia inimico alicui vel hosti pactum pretium negare vetat, quia is facile nobis iurgia, iniuriam, lites inferet, ne talem sententiam ipsius aequitatis et iustitiae legibus adversari et repugnare moneam. Neque tamen, quamquam sapienter illud dictum sic, ut explanandum esse censemus, aptum singularemque sensum praebet, h. l. viri doctissimi Schneidewin⁴²³⁾ ingeniosa coniectura silentio praetereunda est, qui antiquiorem fortasse aliquem poetam quam sit Hesiodus (nam in Hesiodi carmine l. c. non sic, ut vult ille vir doctissimus, scribendum esse, ipse monet et locus Plutarchi Thes. 2 docet, ubi nulla varietate Hesiodi versus legitur, si quidem re vera Hesiodi habendus nec potius illo loco removendus est) scripsisse opinatur:

Μῦθος δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ὄρκιος ἔστω, quod est:

Simplex verbum inter amicos sufficiat et quasi ὄρκιος ἔστω vel iuris iurandi vim obtineat, quocum conferri quodam modo potest: *Ein Wort, ein Mann.* Cui sensui nequaquam verba ἀνδρὶ φίλῳ obsunt. Neque enim, id quod nequaquam iustissimi legum latoris, sed perditissimorum hominum est, hoc praeecepto, si quis cum amico rem paciscatur, promissis non standum esse docetur, sed qua tum quis ratione sibi caveat, ne ipse decipiatur, quantam prudentiam adhibeat, hoc, dum monetur apud Hesiodum [371 et 372 (369 et 370)], silentio praeteritur et hoc unum tantum praescribitur, ut inter amicos summa fides ac religio animique integritas vigeat.

Sed sive Μισθός sive Μῦθος legis, sensus, qui in illo dicto inest, sapientia legum latoris non solum dignus, sed gravitate eius atque auctoritate dignissimus est eiusque personam non minus ornat quam illud Μηδὲ δίκην κ. τ. λ.

⁴²⁰⁾ Plut. de vitioso pudore 10 (p. 533 b). ⁴²¹⁾ Lehrs, quaest. ep. p. 248. ⁴²²⁾ G. Hermann, Opusc. VI. 233. ⁴²³⁾ Schneidewin l. c. p. 12 *).

Iure igitur eum ob hunc iustitiae splendorem cum Minoe, cum Aeaco, cum Rhadamantho componemus, recte hac quoque de re Chironis, quem ob hanc virtutem ab ipso Apolline et Diana cultum, apud haec numina in honore fuisse audimus ⁴²⁴), simillimum collegam appellabimus.

Nec minore in consanguineos deosque pietate instructus est, et decoratus. In fratris vita defuncti honorem sempiternamque memoriam urbi, quam ipse condit, Troezena nomen imponit ⁴²⁵). Benigno hospitio Hercules ab eo recipitur ⁴²⁶), cuius nomen diversae Troezeniorum fabulae illustrant, quas omnes quamvis cum Doriensium demum profectione huc translatas, hic satas esse arbitrer, tamen, quia Hercules Pitthei aequalis et hospes praedicatur, h. l. silentio praeterire non licet. Non igitur solum aliquando, cum forte ad eum devertisset, convivii deliciis delectatum esse fama obtinet ⁴²⁷), sed clayam eum ab oleastro, quem ad Saronidem paludem invenisset, abscidisse, hanc vero, cum, ut huic deo sacraret, ad Mercurii Polygii signum apposuisset, radicibus actis regerminasse tradunt ⁴²⁸). Porro prope Hippolyti simulacrum fons est, qui, quoniam eius aquam ab eo inventam esse Troezenii memorant, Herculis dicitur ⁴²⁹), denique in fano Minervae Sospitae, quo loco inferorum deorum arae sunt, Herculis manu Plutonis canem in lucem extractum esse narratio viget ⁴³⁰). Inter Aegeum vero et Pittheum quae conditio intercedat, iam p. 52 monui neque memorare praetermisi, quanto amore tum Thesei, tum Hippolyti educationi Pittheus praefuerit. Hac qua in eos erat pietate motus, illa qua utebatur prudentia ductus, cum Theseus Athenas profecturus esset, eum monet, ne terrestre iter per multos latrones infestatum susciperet ⁴³¹).

Pauca hisce de studio eius addenda sunt, quod ad deorum cultum contulisse, quo in rebus divinis versatus esse dicitur, quo quae spectant, ea supra quidem iam narrata, h. l. autem paucis sunt in memoriam revocanda. Themidum ara, id quod modo dixi, eius manu surrexit et consecrata est et iam p. 18 Apollinis eum Thearii aedis, quae inter omnes Graecas summae antiquitatis honorem obtineat, conditorem praedicari atque iactari monui.

Propter singularem huius praestantiae splendorem, quo Pitthei nomen inter illos viros floret, quos antiquissima aetas laude effert, ob has ingenii, animi, mentis virtutes, quas unum fere nomen σοφία amplectitur, ut Aeacus κενότατος επιχθονίων ⁴³²) et δαιώτατος Ἑλλήνων ⁴³³), sic Pittheus ἀγνός ⁴³⁴) et παῖς Πέλοπος εὐσεβέστατος ⁴³⁵) appellatur et quoniam, ut poetae verbis utar, cura pii dis sunt et qui coluere coluntur ⁴³⁶), ut Aeacus et Rhadamanthus διὰ σωφροσύνην a diis amantur ⁴³⁷), ut Chiron διὰ δικαιοσύνην ab Apolline et Diana diligitur ⁴³⁸), sic sapientissimus, iustissimus, piissimus Troezenis urbis conditor ἱερός (h. e. φίλος) θεοῖς ⁴³⁹) nuncupatur, quo nomine per omnem antiquitatis aeternitatem ad nostra usque tempora floruit tantamque celebritatem gloriae consecutus est atque immortalitatem.

⁴²⁴) Xenoph. de venat. I, 1. ⁴²⁵) Cfr. p. 48. ⁴²⁶) Cfr. p. 50. ⁴²⁷) Paus. I, 27, 7 (8). Cfr. p. 50. ⁴²⁸) Paus. II, 31, 10 (13). ⁴²⁹) Id. II, 32, 4 (3). ⁴³⁰) Id. II, 31, 1 (1). ⁴³¹) Plut. Thes. 6. ⁴³²) Pind. Isthm. VII, 23 seqq. ⁴³³) Plut. Thes. 10. ⁴³⁴) Eurip. Hippol. 11. ⁴³⁵) Eurip. Med. 682. ⁴³⁶) Ovid. metam. VIII, 724. ⁴³⁷) Demosth. erot. I. c. ⁴³⁸) Xenoph. de venat. I, 1. ⁴³⁹) Schol. ad Eurip. Hippol. 11.

Pitthei filiorum, quorum ei haud exiguum numerum fuisse fabula nuntiat ⁴²⁶), et nomina et rerum memoria in tenebris iacent, nisi, quae sententia non omni veritatis specie privata est, Lelex ille, qui ab Ovidio Troezenius heros appellatur ⁴⁴⁰) et ab illo distinguendus esse videtur, quem idem poeta Narycium nominat ⁴⁴¹), inter eos est referendus. Mittitur is a Pittheo in Phrygiam ⁴⁴²), unde postquam revertit, cum Pirithoo coniunctum Thesei aliquando comitem magnas res molitum esse, graves labores suscepisse non alienum est opinari. Certe quidem cum duobus his viris singulari virtute instructis, summa amicitiae fide sanctissimoque foedere consociatis aliquando Acheloum convenit, cuius hospitio familiariter recipitur ⁴⁴³). Qua ex re non multum abest ut elucere atque constare arbitreris fuisse eum fortissimi huius et clarissimi viri, quem heroica aetas vidit, amicum et laborum collegam et, praesertim cum Thesei mater Aethra Pitthei filia nominetur ⁴⁴⁴), fortasse consanguineum. Haec vero non solum hac de causa fabulosa est, sed in Troezeniorum ore aliae praeterea narrationes versantur. Monita enim aliquando somniis a Minerva, ut Sphaerio Pelopis aurigae inferias mitteret, cum in illam insulam prope Troezena sitam, cui, quia in ea Sphaerius sepultus sit eiusque monumentum exstet, Sphaeria nomen datum esse Troezenii narrant, transisset, Neptunus cum ea est congressus. Hanc ob causam insulam, ut quidem est in fabula, Hieram appellavit, Minervae Apaturiae templum in ea condidit atque instituit, ut virgines, priusquam matrimonium inirent, cingulum huic deae dicarent ⁴⁴⁵). Qua cum narratione alia mirum quantum cohaerere videtur Aethram eadem nocte ⁴⁴⁶) et in Minervae quidem fano ⁴⁴⁷) et Aegei, quem Thesei patrem nominant, et Neptuni amoris indulsisse nec valde ea differt, quae Bellerophontem Troezena venisse memoriae mandat, ut Aethram sibi a Pittheo in matrimonium posceret, quod ideo non contractum sit, quod is, priusquam cum ea vitae societatem iniret, Corintho pulsus fugere sit coactus ⁴⁴⁸). Tum vero solum Pegasi ungula effossum fontem promississe, cui hinc nomen sit Hippucrene ⁴⁴⁹).

Sed longe ego aliter sentio, ubi, quae de Pittheo et Lelege memoriae produntur, considero, longe aliter, ubi fabulas, quibus Aethrae nomen praedicatur. Illorum enim utriusque in rebus, quae esse feruntur, fabula non plane suppressa quidem est, at non iam tantum valet, quantum in pulcris illis, quae de Aethra pervulgatae sunt, narrationibus, in quibus una fere dominatur. Aethra igitur maiorem cum antiquissimis Troezeniorum regibus similitudinem habet, cum Pittheus et Lelex relictæ iam fabulae obscuritate atque tenebris ipsum historiae quamvis extremum marginem attingant et in limine primoque gradu lucidioris aetatis sint constituti.

Liceat h. l., quod, quia res postulat, operae pretium est, duas gentes, quae a duobus illis viris de re publica optime meritis, a Troezena et Pittheo

⁴²⁶) Ovidii metam. VIII, 566 et 567. ⁴⁴¹) Ibid. 312. ⁴⁴²) Ibid. 617, 622 et 623. ⁴⁴³) Ibid. 567 et 617. ⁴⁴⁴) Paus. V, 19, 3 (1). ⁴⁴⁵) Paus. II, 33, 1 (1). Cfr. part. I, p. 14. ⁴⁴⁶) Apollod. III, 15, 7, 2. Tzetzes ad Lycophr. Alex. 494. ⁴⁴⁷) Hyg. fab. 37. ⁴⁴⁸) Paus. II, 31, 9 (12). ⁴⁴⁹) Cfr. p. 9 et 22.

originem repetunt, inter se comparare *), unde quantam inter Althepum et Anthen eiusque filium Aetium ⁴⁵⁰⁾, tantam inter has similitudinem interesse intellegemus. Quanto opere ipsius Troezenis res cum Pitthei indole congruant, de ea re iam p. 47 et 48 disserui, restat igitur, ut de horum liberis disputemus. Ut Troezenis filii Anaphlystus et Sphettus Athenas profisciscuntur, ubi memoria eorum pagis, qui eiusdem cum iis nominis sunt, servata est ⁴⁵¹⁾, sic Lelex a Pittheo in Phrygiam mittitur ⁴⁵²⁾, ut, quae opinio nequaquam aliena esse, sed re ipsa confirmari videtur, cultioris et aetatis et generis semina illic spargeret. Iam hinc et quia ab Ovidio *animo maturus* h. e. prudens, sapiens appellatur ⁴⁵³⁾, Pittheo non indignus, si quidem re vera est, filius dicitur, denique quod praecipuum Pitthei a Troezenis meritum summa laude effertur pagis eum collectis homines dissipatos in unum coegisse et cotidianae vitae societate quasi conglutinasse, hoc honestissimum rei publicae conditoris munus atque negotium ipso nomine Lelex, h. e. *is, qui* (homines) *colligit* atque *congregat*, indicatur **). Idem porro, cum Thesei laborum socius fuisse tradatur, alter quasi est Hercules vel, ut accuratius disputem, cum in Theseo et Herculis fortitudinem et Pitthei sapientiam coniunctas miremur ⁴⁵⁴⁾, Thesei est aliqua imago. Et his quidem de causis quo iure Anaphlystus et Sphettus Troezenis, eodem hic Pitthei filius, et cum Anaphlysti Sphettique, tum Thesei consanguineus nominari potest. Porro ut Anaphlysto et Sphetto soror Euopis opponitur ⁴⁵⁵⁾, sic Lelegis et Aethrae aptissime Pittheus pater dicitur. Neque, quod ipsa harum virginum nomina attinet, magna est diversitas. *Εὐώπης* enim nomine soli venustatem illustrari iam p. 22 et 49, *Αἰθρα* vero vocem simili conditione uti p. 22 monui, quam sententiam eae ipsae fabulae, quas paulo ante de Aethra enarravi, tum huius nominis origo firmat. *Αἰθρα* enim *αἰθήρ* voci, quam ab *αἰθω* *splendere, lucere* ductam puto, quam maxime affine et propinquum est, *Αἰθρα* igitur idem fere, quod *Αἰθρία*, valet, est enim *aer splendens et serenus*. Et sane, ea regio florentissima dicenda est, quae prospero situ utitur, quam fontes et fluvii irrigant fertilemque reddunt, quam gratus aeris flatus permeat, quam pluviae non deficiunt, quam luna gelido rore delectat, cui benigni solis radii arrident coelique mitis temperies laetas segetes excitat atque alit, denique quam Iupiter et Neptunus, Apollo cum Diana foveant. Quae naturae vis et benignitas tum permultis aliis fabulis ac nominibus, tum

*)			Πέλω.	
Τροιζήν.		Αιμοίτης.	Παθούς.	
Ἀνάφλυστος. Σφῆττος. Εὐώπης.			Πολλοὶ υἱοὶ [Ἀλέξ (?)].	Αἰθρα. Ποσειδῶν.
				[Ἀργεὺς].
				Θησέως.

**) Graecum enim *Ἀλέξ* per reduplicationem a stirpe *ΑΕΓ* (*λέγω, lego, colligo*) est ductum.

⁴⁵⁰⁾ Cfr. pag. 25 seqq. ⁴⁵¹⁾ Cfr. p. 48. ⁴⁵²⁾ Ovidii metam. VIII, 622 et 623. ⁴⁵³⁾ Ibid. 617. ⁴⁵⁴⁾ Cfr. p. 51. ⁴⁵⁵⁾ Cfr. p. 47 et 49.

Euopidis et Aethrae personis describitur⁴⁵⁶). Nescio quidem, quia nominis *Αιουτρη* origo et notio plane obscura et abscondita est, an aliqua similitudo in ea quoque fabula insit, quae Euopin Dimoetae uxorem fratris desiderio incensam fuisse refert⁴⁵⁷), cum Aethra et Aegei et Neptuni amoris indulgeat⁴⁵⁸), sed non dubito hanc Neptuni et Aethrae conditionem ac consuetudinem sic interpretari, ut coeli serenitas solique fertilitas, quam eandem Euopidis nomine significari paulo ante monui, intellegendae sint, quae in unum coniunctae omni hunc agrum virtutis praestantiaeque splendore ornent atque decorent, quem sensum iam in ea fabula invenimus, quae Solem et Neptunum de Corinthi possessione certasse⁴⁵⁹), quae Apollinem ante Neptunum vicinam Calauriam incoluisse⁴⁶⁰) nos edocet. Quia vero in tali regione mox urbium moenia constituuntur, humanioris vitae cultusque societas incipit, artes paulo post florent, hinc Aethra ipsius rei publicae conditoris filia nominatur, hinc Minervae Apaturiae templum aedificavit primaque quasi quaedam eius sacerdos prodit, hinc Neptuni amica dici potest et iure dicitur. Neque alia de causa Theseum Aegei filium vocant, qui antiquissimus quidem Atheniensium rex appellatur, sed proprie *Αίγέως* Neptuni nomen habendum esse puto, *qui ferentem maris aestum excitat* *), ad quam interpretationem et nomen *Ἐρεχθεύς* nos advertit, quo Aegei avus et Neptunus significatur, **), et auctoritas tum Pausaniae in eadem ara Athenienses Neptuno et Erechtheo res divinas facere narrantis⁴⁶¹), tum Plutarchi Theseum mensis Hecatombaeonis octavo die, qui dies sit Neptuno sacer⁴⁶²), Athenas venisse memoriae mandantis. Quibus omnibus ex argumentis facile quisque intellet et *Ἐρεχθεύς* et *Αίγέως* ipsius Neptuni cognomina esse. Neptunus vero ut Minerva cum in aliis regionibus, tum praecipue Troezene numina coluntur, quorum fidei salus publica commendatur, quorum sub patrociniis et communi imperio artes vigent atque florent⁴⁶³). Iure igitur Theseus, qui ipse Atheniensium civitatem condit, Neptuni filius Pittheique ex Aethra nepos est, recte, ubi quis, qualis horum natura sit, considerabit, ubi fabularum rationem atque nexum respiciet, nomen eius cum stirpe *ΘΕ*, quae in *τιθημι* aliisque verbis apparet, comparabit, ut *Θησεύς* is sit, *qui ratione res disponit, in certum aliquem ordinem redigit*. De Theseo autem nunc quidem haec hactenus; reliquum est, ut, unde digressus sum, rediens ante omnia quaeram, cur Aethra Minervae Apaturiae templum aedificaverit, cur edixerit, ut virgines ante nuptias huic deae cingulum dedicarent. Qua res cum notione

*) *Αίγέως* enim ductum esse videtur ab *αἰσσω*.

**) Nominis *Ἐρεχθεύς* radix in verbo *ῥοχθέω* inest, strepere, aestuare, fervere, quod praecipue de strepitu maris et fragore dicitur. Cfr. Hom. Od. V. 402. XII, 60. Achill. Tat. erot. III, 2. Apollon. Rhod. IV, 924. Respicere autem videtur hoc *ῥοχθέω* ad simplicem formam *ῥεχθέω*, quae servata est in *ἔρεχθω*, huc illuc vertere, iactare, percutere et in *Ἐρεχθεύς* h. e. is qui percutit, quod Neptuni nomen legitur apud Plutarchum, vit. decem orat. 7 (p. 843 c). Lycophron., Alex. 158 et 431. Hesych. s. h. v.

⁴⁵⁶) Cfr. p. 22, 25, 26, 35 seqq. ⁴⁵⁷) Cfr. p. 46, 47, 49. ⁴⁵⁸) Cfr. p. 58, ⁴⁵⁹) Cfr. p. 33. ⁴⁶⁰) Cfr. p. 36. ⁴⁶¹) Paus. I, 26, 5 (6). ⁴⁶²) Plut. Thes. 36. Cfr. ibid. 42. ⁴⁶³) Cfr. p. 13, 34, 37, 38.

nominis Ἀπατούργια artissime cohaeret, quo singularum gentium patrona *), rei publicae bene compositae praeses, artium antistes colitur⁴⁶⁴). Est autem ei, ut opinor, hoc nomen eadem de causa, ob quam Neptunus Πατήρ dicitur⁴⁶⁵), datum atque ut Veneri, quae ob muneris, cui praeest, similitudinem (nam ad hanc deam ut ad Minervam civium per singulas tribus descriptionem referebant) Ἀπάτορος appellatur⁴⁶⁶), Phanagoreae templum Ἀπάτορον⁴⁶⁶) dicatum erat, sic Minervae Ἀπατούργια Aethra aedem condit. Ad hanc vero civium per singulas tribus descriptionem cinguli quoque consecratio spectat, qua de re paulo est altius repetendum.

Mos enim hic per multas Graeciae regiones obtinuisse videtur, ut pueres iuvenes Apollini crinis primitias⁴⁶⁷), ut virgines ante nuptias et uxores, ubi primum partum appropinquare putarent, Dianae, in aliis fortasse regionibus ut Troezenae Minervae cingulum vel cincinnos vel utrumque consecrarent, qua religione numen aut valere iuberent **) aut tutelae eius et patrocinio se commendantes benevolentiam sibi conciliarent. Sic Theseus, ut primum adolevit, Delphos⁴⁶⁸) vel Delum⁴⁶⁷) se contulit, ubi Apollini, qui, quod corporis vi roborisque splendore instructus est, gymnasiorum atque palastrarum tutor ideoque *κοροτρόφος* nominatur, crinem tonderet tonsumque dicaret. Simili de causa virgines, priusquam in matrimonium transirent, et cingulum et cincinnos Dianae consecrabant. Qua de re Hesychii verba in medium proferre liceat. Dicit enim is s. v. *Αουζωνος*:

αἱ γὰρ παρθέναι μέλλουσαι πρὸς μῆζιν ἔρχεσθαι, ἀντίθεσιν τὰς παρθενικάς αὐτῶν ζώνας τῇ Ἀρτέμιδι.

et s. v. *Πλόκον*:

Ἀρτεμι, σοὶ πλόκον οἰκείας τὸνδ' ἀνέθηκε κόμης παρθένος ἱμεροῦς κειραμένη πλοκαμοῦ.

Alterum vero cingulum Dianae solvebant, ubi primum partum editurae erant. Qua de re audiamus, quae interpretes Apollonii Rhodii ad lib. I. versum 288 disputat: Αἱ γὰρ πρῶτον τίκτουσαι λύουσαι τὰς ζώνας ἀντίθεσαν τῇ Ἀρτέμιδι. Ὅθεν καὶ Αουζώνων Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐν Ἀθήναις.

Unde luce clarius patet, quo sensu versus Apollonii Rhodii I, 288 accipiendus sit

μῆτρην πρῶτον ἔλυσαι καὶ ὕστατον.

Atque hinc auctore Hesychio s. v. *Αουζωνος*, ubi haec verba exstant: γυνή, ἥτις ἐνυμφεῖται⁴⁶⁹), καὶ ἐπίθετον Ἀρτέμιδος⁴⁷⁰), et coniux et ipsa Diana *Αουζωνος* appellatur.

*) Nomen enim, id quod iam ex iis, quae p. 38 monui, elucet, praemisso α intensivo quod dicitur a voce πατήρ ductum est, ut ἀπάτορος quodam modo ii sint, qui patrem ciere possunt vel patricii.

**) Qua cum consuetudine mos comparandus esse videtur sepulera et tumulos consanguineorum his pietatis signis ornandi.

⁴⁶⁴) Cfr. p. 37 et 38. ⁴⁶⁵) Cfr. p. 37. ⁴⁶⁶) Cfr. p. 37, nota ²⁹¹). ⁴⁶⁷) Eustath. ad II. II, 542. ⁴⁶⁸) Plut. Thes. 5. ⁴⁶⁹) Cfr. Suid. s. v. *Αουζωνος*. ⁴⁷⁰) Cfr. Orphic. h. I, 7. XXXV, 5. Schol. ad Apollon. Rhod. I, 288.

Qui autem sit, h. l. quisque quaeret, ut et virgines ante nuptias et uxores, priusquam primum partum eniterentur, eidem deae cingulum solverent? Quam ego causam ex duplici eius, cui praeest, munere ducendam esse puto. Diana enim, Minerva, Vesta deae sunt, quae nullo unquam amore vincuntur, quae perpetuae virginitatis sibi honorem elegerunt. Quare Diana Hippolytum, qui turpissimam flagitiosissimamque Phaedrae libidinem contemserat summaque per omnem vitam castitate nobilis erat, morientem ipsa consolatur⁴⁷¹). Ex hisce autem causa repetenda est, cur virgines, priusquam matrimonium inirent, praecipue Dianae cingulum et cincinnos, cur Troezenae Minervae Apaturiae virgines zonam, cur in hac urbe et iuvenes⁴⁷²) et virgines⁴⁷³) Hippolyto, quem deum lunarem esse alio loco ostendam, succisum capillum consecrarent. Nam cum ii, qui matrimonium inirent, sacrum quodam modo ordinem, cui haec numina praesunt, eorum tutelae sese subtrahentes spernere ac despicere viderentur, ut hac de re quasi se excusarent vel ut ea valere iuberent, hunc ritum observaverunt.

At mox altera numinum istorum vis ac natura eluxit atque valuit. Quia enim luna a sole illuminata graviditates et partus affert maturitatesque gignendi⁴⁷⁴), Diana ad partus adhibebatur⁴⁷⁵) eiusque auxilium parturientes implorabant atque ut benevolentiam eius sibi conciliarent, quae primum partum enixurae erant, cingulum ei dicabant. Diana igitur, quae hac in fabula *Ανοίζωνος* appellatur, ut nomine magis noto utar, *Εὐλειθρία* est vel Lucina, quam cum Troezeniorum Minerva Apaturia ob muneris similitudinem plane comparandam esse affirmo et contendo. Ut enim Minervae, liceat mihi ita dicere, ordo virginalis eo indicatur, quod virgines ante nuptias in eius templo zonam deponebant, sic ipso nomine *Ἀπατοργία* numen significari videtur Dianae illi *Ανοίζωνος* simile; Hippolyti autem de altera natura fabula tacet, quia, cum is singulare summae castitatis exemplum et haberetur et diceretur, non facile fieri potuit, ut personam Minervae Apaturiae similem ageret. Cum illo autem Minervae munere, cuius sub tutela res publicae in certum quendam ordinem inducuntur, artes florent, omnium salus viget, fabula illa de Bellerophontis apud Troezenios adventu et de origine Hippucrenes ficta artissime cohaeret. Locum enim coeli solique amoenitate donatum rebus publicis florentissimis Musae sua praesentia honestant et decorant⁴⁷⁶) vel, ut nostrae fabulae rationem habeam, Bellerophontes venit, qui Aethram uxorem peteret et Pegasus, quem ipsa Minerva domuerat, cui frena imposuerat, quem ex eius manu Bellerophontes dono acceperat⁴⁷⁷), ungulae ictu e solo Musarum fontem elicit.

Aethrae igitur et nomine et rebus pars quasi quaedam Pitthei describitur, persona eius suppletur et, nisi me animus fallit, vitae societatis humanae cultus dulcedo et suavitas praedicatur. Pittheus enim pagos dispersos in unum cogit, fert leges, iudicia et res divinas instituit; Aethra vero illi deae templum condit, cuius in fide et clientela tribus gentesque sunt, quae

⁴⁷¹) Cfr. Euripid. Hippol. ⁴⁷²) Lucian. de dea Syr. 60. ⁴⁷³) Paus. II, 33, 1 (1). Luc. I. c. ⁴⁷⁴) Cic. de nat. deor. II, 40. ⁴⁷⁵) Ibid. II, 27. ⁴⁷⁶) Cfr. p. 22, (V.), 41, 42. ⁴⁷⁷) Paus. II, 4, 1 (1).

artium patrona est, et cum illo deo congressus habet, cui cum Minerva urbis imperii honor communis est, denique ut ipsa sapientissimi rerum conditoris filia appellatur, sic eius viri mater est, qui et manu strenuus ac fortis et in pace optime de Atheniensium civitate est meritus.

Itaque iure Aethra Pitthei filia dicitur, recte honoris causa addito saepius *Πιτθῆος θυγάτηρ* vel *Πιτθῆς*, interdum vero uno nomine *Πιτθῆς* ⁴⁷⁸⁾ nuncupatur; merito ipse Pittheus, si quis unquam priorum regum, dignus est, qui *γῆς ἀναξ Τροϊζηνίας* ⁴⁷⁹⁾ nominetur et quid miremur, quod agrum *Πιτθεῶς χθόνα* ⁴⁸⁰⁾, Pitthea regna ⁴⁸¹⁾, Pittheam Troezena ⁴⁸²⁾ poetæ versibus praedicant, quod, ut Argivi *Φορωνεῖσαι*, ut Athenienses *Θηροεῖσαι*, sic Troezenii honesto et decoro nomine *Πιτθεῖσαι* ⁴⁸³⁾ sunt ornati.

⁴⁷⁸⁾ Plut. Thes. 24. ⁴⁷⁹⁾ Eurip. Med. 681. ⁴⁸⁰⁾ Id. Suppl. 4. ⁴⁸¹⁾ Ovid. her. IV, 107. ⁴⁸²⁾ Id. metam. VI, 418. XV, 296. 506. ⁴⁸³⁾ Boeckh, C. I. Gr. I, 1187. Anthol. Palat., append. 299.

Vitis haec existit.

In ipsa dissertatione.

Pag. 10 vers. 28	capit. 1	Pag. 38 vers. 33	capit. 2
28	1	40	11
29	2	41	12
30	3	42	13
31	4	43	14
32	5	44	15
33	6	45	16
34	7	46	17
35	8	47	18
36	9	48	19
37	10	49	20
38	11	50	21
39	12	51	22
40	13	52	23
41	14	53	24
42	15	54	25
43	16	55	26
44	17	56	27
45	18	57	28
46	19	58	29
47	20	59	30
48	21	60	31
49	22	61	32
50	23	62	33
51	24	63	34
52	25	64	35
53	26	65	36
54	27	66	37
55	28	67	38
56	29	68	39
57	30	69	40
58	31	70	41
59	32	71	42
60	33	72	43
61	34	73	44
62	35	74	45
63	36	75	46
64	37	76	47
65	38	77	48
66	39	78	49
67	40	79	50
68	41	80	51
69	42	81	52
70	43	82	53
71	44	83	54
72	45	84	55
73	46	85	56
74	47	86	57
75	48	87	58
76	49	88	59
77	50	89	60
78	51	90	61
79	52	91	62
80	53	92	63
81	54	93	64
82	55	94	65
83	56	95	66
84	57	96	67
85	58	97	68
86	59	98	69
87	60	99	70
88	61	100	71
89	62	101	72
90	63	102	73
91	64	103	74
92	65	104	75
93	66	105	76
94	67	106	77
95	68	107	78
96	69	108	79
97	70	109	80
98	71	110	81
99	72	111	82
100	73	112	83
101	74	113	84
102	75	114	85
103	76	115	86
104	77	116	87
105	78	117	88
106	79	118	89
107	80	119	90
108	81	120	91
109	82	121	92
110	83	122	93
111	84	123	94
112	85	124	95
113	86	125	96
114	87	126	97
115	88	127	98
116	89	128	99
117	90	129	100
118	91	130	101
119	92	131	102
120	93	132	103
121	94	133	104
122	95	134	105
123	96	135	106
124	97	136	107
125	98	137	108
126	99	138	109
127	100	139	110
128	101	140	111
129	102	141	112
130	103	142	113
131	104	143	114
132	105	144	115
133	106	145	116
134	107	146	117
135	108	147	118
136	109	148	119
137	110	149	120
138	111	150	121
139	112	151	122
140	113	152	123
141	114	153	124
142	115	154	125
143	116	155	126
144	117	156	127
145	118	157	128
146	119	158	129
147	120	159	130
148	121	160	131
149	122	161	132
150	123	162	133
151	124	163	134
152	125	164	135
153	126	165	136
154	127	166	137
155	128	167	138
156	129	168	139
157	130	169	140
158	131	170	141
159	132	171	142
160	133	172	143
161	134	173	144
162	135	174	145
163	136	175	146
164	137	176	147
165	138	177	148
166	139	178	149
167	140	179	150
168	141	180	151
169	142	181	152
170	143	182	153
171	144	183	154
172	145	184	155
173	146	185	156
174	147	186	157
175	148	187	158
176	149	188	159
177	150	189	160
178	151	190	161
179	152	191	162
180	153	192	163
181	154	193	164
182	155	194	165
183	156	195	166
184	157	196	167
185	158	197	168
186	159	198	169
187	160	199	170
188	161	200	171
189	162	201	172
190	163	202	173
191	164	203	174
192	165	204	175
193	166	205	176
194	167	206	177
195	168	207	178
196	169	208	179
197	170	209	180
198	171	210	181
199	172	211	182
200	173	212	183
201	174	213	184
202	175	214	185
203	176	215	186
204	177	216	187
205	178	217	188
206	179	218	189
207	180	219	190
208	181	220	191
209	182	221	192
210	183	222	193
211	184	223	194
212	185	224	195
213	186	225	196
214	187	226	197
215	188	227	198
216	189	228	199
217	190	229	200
218	191	230	201
219	192	231	202
220	193	232	203
221	194	233	204
222	195	234	205
223	196	235	206
224	197	236	207
225	198	237	208
226	199	238	209
227	200	239	210
228	201	240	211
229	202	241	212
230	203	242	213
231	204	243	214
232	205	244	215
233	206	245	216
234	207	246	217
235	208	247	218
236	209	248	219
237	210	249	220
238	211	250	221
239	212	251	222
240	213	252	223
241	214	253	224
242	215	254	225
243	216	255	226
244	217	256	227
245	218	257	228
246	219	258	229
247	220	259	230
248	221	260	231
249	222	261	232
250	223	262	233
251	224	263	234
252	225	264	235
253	226	265	236
254	227	266	237
255	228	267	238
256	229	268	239
257	230	269	240
258	231	270	241
259	232	271	242
260	233	272	243
261	234	273	244
262	235	274	245
263	236	275	246
264	237	276	247
265	238	277	248
266	239	278	249
267	240	279	250
268	241	280	251
269	242	281	252
270	243	282	253
271	244	283	254
272	245	284	255
273	246	285	256
274	247	286	257
275	248	287	258
276	249	288	259
277	250	289	260
278	251	290	261
279	252	291	262
280	253	292	263
281	254	293	264
282	255	294	265
283	256	295	266
284	257	296	267
285	258	297	268
286	259	298	269
287	260	299	270
288	261	300	271
289	262	301	272
290	263	302	273
291	264	303	274
292	265	304	275
293	266	305	276
294	267	306	277
295	268	307	278
296	269	308	279
297	270	309	280
298	271	310	281
299	272	311	282
300	273	312	283
301	274	313	284
302	275	314	285
303	276	315	286
304	277	316	287
305	278	317	288
306	279	318	289
307	280	319	290
308	281	320	291
309	282	321	292
310	283	322	293
311	284	323	294
312	285	324	295
313	286	325	296
314	287	326	297
315	288	327	298
316	289	328	299
317	290	329	300
318	291	330	301
319	292	331	302
320	293	332	303
321	294	333	304
322	295	334	305
323	296	335	306
324	297	336	307
325	298	337	308
326	299	338	309
327	300	339	310
328	301	340	311
329	302	341	312
330	303	342	313
331	304	343	314
332	305	344	315
333	306	345	316
334	307	346	317
335	308	347	318
336	309	348	319
337	310	349	320
338	311	350	321
339	312	351	322
340	313	352	323
341	314	353	324
342	315	354	325
343	316	355	326
344	317	356	327
345	318	357	328
346	319	358	329
347	320	359	330
348	321	360	331
349	322	361	332
350	323	362	333
351	324	363	334
352	325	364	335
353	326	365	336
354	327	366	337
355	328	367	338
356	329	368	339
357	330	369	340
358	331	370	341
359	332	371	342
360	333	372	343
361	334	373	344
362	335	374	345
363	336	375	346
364	337	376	347
365	338	377	348
366	339	378	349
367	340	379	350
368	341	380	351
369	342	381	352
370	343	382	353
371	344	383	354
372	345	384	355
373	346	385	356
374	347	386	357
375	348	387	358
376	349	388	359
377	350	389	360
378	351	390	361
379	352	3	

Addenda et emendanda.

P. 18 versu 13 post numerum ¹⁶⁰) haec interposita esse cogites velim:

Altero praeterea nomine ager Troezenius Apollini sacer significari videtur. Exstant enim apud schol. ad Ptolemaei geogr. III, 16, 2 verba *Τροειζήν ἢ Φανάριον*. Hanc autem vocem Eustathius ad Od. VII, 101 et 102 deminutivum nominis *φανός lux, fax* esse docet, cui *φανός* et *φανάτος lucidus, lucifer, clarus* propinqua sunt. Neque solum Sol et Luna ab Heliodoro (Aethiop. X, 4) *φανότατοι θεῶν* dicuntur, sed alterum, quo apud Euripidem (Rhes. 351) Iupiter appellatur, auctore Hesychio (*Φανάτος · Ἀπόλλων*) ipsius Apollinis est cognomen. Qua re in nomine *Φανάριον* eandem vim atque in *Ἀπολλωνίως* inesse opinor.

Vitia haec exstant.

In ipsa dissertatione.

Pag. 19	vsr. 20	corr.	Aegyptiorum	Pag. 39	vsr. 35	corr.	gravissimis
„ „	„	„	Ἔσχατον	„ 40	„ 11	„	duobus
„ 21	„ 21	„	Ἔσχατον	„ „	„ 16	„	certum
„ „	„ 35	„	Ἀγρῶντος	„ 41	„ 28	„	discrimen
„ 24	„ 3	„	falx	„ „	„ 37	„	longior
„ 26	„ 1	„	Ho c	„ 45	„ 34	„	abhorreat
„ 29	„ 14	„	Αἰθρία	„ 50	„ 12	„	Troezena
„ 33	„ 37	„	prodiit	„ 52	„ 11	„	erudivisse
„ 34	„ 23	„	Neptunus	„ 53	„ 13	„	ex
„ 35	„ 18	„	involucro	„ 55	„ 44	„	rede
„ 37	„ 24	„	Πατήρ	„ 56	„ 36	„	inimico
„ 39	„ 28	„	(signi)ficatur	„ 57	„ 35	„	appellatur

In notis.

Pag. 13	vsr. 12	corr.	nomine
„ 26	„ 1	„	bilis
„ „	„ 2	„	in
„ 31	„ 13	„	est
„ 41	„ 2	„	1) delendum.

STEMMATA

ad auctoritatem scriptorum revocata.

Antiquissimorum regum Troezeniorum.

Pausan. II, 30, 5 — 9 (6 — 9).

Athen. I, p. 31. et
Plut. quaest. Gr. XIX (p. 295 e)

Ωρος.
|
Αἰε. Ποσειδῶν.

Αλθίππος.

?

Σάρων.

?

[Ατλας.]

Αλκινόη. Ποσειδῶν.

Υπερής. Ανθας.

Αέτιος.

ἀπόγονοι [Ανθης ?].

Αλφειός.

Αλθίφις. Μελάνθεια. Ποσειδῶν.

Εἰρήνη.

Steph. Byz.

s. v. Ανθηδών, Ανθάνα, Αλικαρνασός.

Ατλας.

Αλκινόη. Ποσειδῶν.

Ανθης.

Αἶος.

Ανθηδών.

?

Ανθης [?].

Apollod. III, 14, 1 et 2.

Ωκεανός.

Ατλας. Πληρόνη.

Αλκινόη. Ποσειδῶν.

Υριεύς. Υπερήνωρ. Αἶθουσα. Απόλλων.

Ελευθέρ.

Cecropis liberorum.

Apollod. III, 14, 2, 1 et
Pausan. (qui nomen Actaei filiae non
memorat) I, 2, 6 (5).

Ακταῖος.

Αγρυνλος. Κέκροψ.

Ερση. Αγρυνλος [Apollod.]. Πάνδροσος. Ερυσίχθων.

Αγλυνρος [Paus.].

Aloidarum.

Apollod. I, 7, 3, 4, 4, 1 et 2.

Αἰόλος.

|
Κανάκη. Ποσειδῶν.

Αλωνεύς. Ίφιμέδεια.
[Ποσειδῶν].

Ωτος. Εφιάλης.

Oenei Meleagrique.

Apollod. I, 7, 10, 8, 1 et 2.

Κλεόβοια.

Εὐρύθεμις. Θέστιος.

Διώνσος.

Αλθαία.

[Αρης]. Οἰνεύς.

Αγριος.

Αλκάνθος.

Μέλας. Λευκοπεύς.

Αλθαία.

Μελέαγρος.

|
Πολυδώρα.

Schulnachrichten

vom Director.

I.

Der Lehrkörper.

A. Am Anfange des Schuljahres.

a) wirkliche Lehrer.

1. Director, Dr. Phil. Ludwig Klemensiewicz, lehrte die philos. Propäd. in der 7. und 8. Cl.; wöchentlich 4 Stunden.
2. Ignaz Gralewski, Vorstand des physikalischen Kabinetes, lehrte die Mathematik in der 4. A, 5. A. 6., 7. und 8., die Physik in der 4. A und 8. Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
3. Anton Schneider, Vorstand der 2. B. Cl., lehrte das Latein in der 2. und 4. B., das Deutsche in der 4. B. Cl.; wöchentlich 17 Stunden.
4. Peter Paszkowski, lehrte das Deutsche in der 2. B., die Geogr. in der 1. B., Geschichte in der 2. B., 3. A., 3. B. und 4. B. Cl.; wöchentlich 18 Stunden.
5. Bronislaus Ritter von Trzaskowski, Vorstand der 6. Cl. und Instandhalter der Bibliothek, lehrte das Latein in der 6. und 8. Cl., das Deutsche in der 1. A, das Polnische in der 8. Cl.; wöchentlich 18 St.
6. Andreas Oskard, Vorstand der 5. A. Cl., lehrte das Latein in der 5. A, das Griechische in der 4. A, 5. A. und 8. Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
7. Dr. Nicolaus Schell, Vorstand der 7. Cl., lehrte das Latein in der 7., das Griechische in der 6. und 7., das Deutsche in der 7. Cl.; wöchentlich 17 Stunden.
8. Stephan Cholava, Vorstand der 3. B. Cl., lehrte das Latein in der 3. B, 5. B, das Griechische in der 5. B. Cl.; wöchentlich 17 Stunden.
9. Siegmund Sawczyński, Vorstand der 8. Cl. und des Gesangunterrichtes lehrte das Deutsche in der 8., die Geogr. und Geschichte in der 6., 7. und 8., das Polnische in der 5. A. und 6. Cl.; wöchentlich 17 Stunden.

b) Nebenlehrer.

10. Eugen Janota, Vorstand der 4. A. Cl. und Exhortator in deutscher Sprache, lehrte die Religion in der 2. B, 3. B und 4. B, das Deutsche in der 4. A, 5. A, 5. B. und 6. Cl.; wöchentlich 18 Stunden.

11. Vincenz Jabłoński, Vorstand der 5. B Cl. und des Naturalien-Kabinetes, lehrte das Polnische in der 3. B, 4. B, 5. B und 7., die Naturgeschichte in der 2. B, 3. A, 5. A, 5. B und 6. Cl.; wöchentlich 18 St.

c) Supplierende Lehrer.

12. Siegmund Wołek, Exhortator des UG., lehrte die Religion in der 1. A, 1. B, 2. A, 3. A und 4 A Cl.; wöchentlich 10 Stunden.
13. Karl Kłesk, Vorstand der 4. B Cl., lehrte die Mathematik in der 3. A, 3. B, 4. B, 5. B, die Physik in der 4. B und 7., die Naturgeschichte in der 3. B Cl.; wöchentlich 21 Stunden.
14. Marzell Uniszewski, lehrte das Latein und Polnische in der 3. A und 4. A Cl.; wöchentlich 16 Stunden.
15. Wilhelm Biehl, lehrte das Latein in der 1. B, das Griechische in der 3. B und 4 Cl.; wöchentlich 17 Stunden.
16. Marzell Malinowski, Vorstand der 2. A Cl., lehrte das Deutsche in der 2. A, die Geogr. und Geschichte in der 1. A, 2. A, 4. A, und 5. B Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
17. Felix Berdau, Vorstand der 1. A Cl., lehrte die Naturgesch. in der 1. A, 1. B und 2. A, die Mathematik in der 1. A, 1. B, 2. A und 2. B Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
18. Eduard Szayna, Vorstand der 3. A Cl., lehrte das Latein in der 2. A, das Griechische in der 3. A, das Deutsche in der 3. A und 3. B Cl.; wöchentlich 19 Stunden.
19. Michaël Markowicz, Vorstand der 1. B Cl., lehrte das Latein in der 1. A, das Deutsche in der 1. B, das Polnische in der 1. A und 2. B Cl.; wöchentlich 18 Stunden.

d) Nebenlehrer für nicht obligate Lehrfächer.

20. Franz Aubertin, Lehrer der französischen Sprache an der Universität und am Gymnasium, lehrte wöchentlich 6 Stunden.
21. Hieronym Mecerzyński, Lehrer der russischen Sprache an der Univ. und am Gymn., lehrte wöchentlich 6 Stunden.
22. Alexander Płonezyński, Lehrer des Zeichnens, lehrte wöchentlich 6 St.
23. Bronislaus Ritter v. Trzaskowski, wirkl. Lehrer. wie oben sub 5., lehrte die Kalligraphie wöchentlich 3 Stunden.
24. Joseph Blaschke, Musiklehrer, lehrte den Gesang, wöchentlich 4 Stunden
25. Markus Winter, isr. Religionslehrer, lehrte wöchentlich 4 Stunden.

B. Veränderungen im Lehrkörper während des Schuljahres und Chronik des Gymnasiums.

1. Mit h. U. M. E. v. 4. August 1857, Z. 10840, sind zwei Lehrerstellen am hiesigen Gymn. und zwar die eine für das geogr. histor. Lehrfach dem hieramts in Verwendung stehenden Gymnasiallehrer Siegmund

- Sawczyński, die andere für die philologischen Lehrfächer dem Salzburger Gymnasiallehrer Stephan Cholava verliehen worden.
2. Am 27. August wurde die mündliche Maturitätsprüfung mit jenen Abiturienten, welche es vorgezogen haben, derselben am Schlusse der Ferien sich zu unterziehen, begonnen und in den darauf folgenden Tagen bis zum 29. August fortgesetzt. Von diesen erhielten 9 Candidaten ein Zeugniß der einfachen Reife, 1 wurde auf ein Jahr reprobiert.
 3. Die Aufnahms- und Wiederholungsprüfungen fanden dem schriftlichen Teile nach am 26. und 27., dem mündlichen Teile nach am 30. und 31. August statt.
 4. Am 1. September wurde das Schuljahr mit dem h. Geistamte begonnen und nach vorgenommener Publication der Disciplinurvorschriften die Eröffnungskonferenz abgehalten, worauf die Einführung der mit h. L. R. E. vom 13. Septeber 1858, Zl. 28817 neuernannten Lehrsupplenten Felix Berdau, Eduard Szayna und Michaël Markowicz ins Lehramt erfolgte.
 5. Vom 12. bis 19. September, sodann vom 7. bis 16. December wurde die Visitation des hiesigen Gymnasiums durch den Hrn. k. k. Schulrat und Gymnasialinspector, Andreas Wilhelm, vorgenommen und die Konferenz hierüber am 17. December abgehalten. Ausserdem erfreute sich die Lehranstalt im Verlaufe des 2. Sem. mehrmals wiederholter Besuche seitens des genannten Herrn Schulrates und wurde namentlich in der zweiten Märzwoche und in den letzten Tagen des Monates April von Demselben einer eingehenden Revision unterzogen.
 6. Am 20. September wurde der zum wirklichen Lehrer am Gym. in Marburg ernannte hierämtl. Supplent Wilhelm Biehl von der Dienstleistung am hies. Gym. enthoben, und an seine Stelle der im Wiener philolog. histor. Seminare mit der Vorbereitung zur Lehramtsprüfung beschäftigte Suppl. Marzell Ritter v. Studziński der Lehranstalt zugewiesen.
 7. Am 21. Sept. trat Lehrer Peter Paszkowski den ihm mit h. L. R. E. v. 13. Sept. 1857, Zahl 29508 aus Gesundheitsrücksichten bewilligten zweimonatlichen Urlaub an und wurde an seine Stelle der Lehramts-candidat Adalbert Rypel in der Eigenschaft eines Anshilfslehrers in Dienst eingeführt.
 8. Am 1. Okt. wurde Lehrsuppl. Marzell Ritter von Studziński in Dienst eingeführt. Aus diesem Anlasse und in Folge der Beurlaubung des Lehres Paszkowski fanden in der Verteilung der Lehrfächer, Stunden und Classenordinariate folgende Aenderungen statt: a) Studziński übernahm die Geogr. und Gesch. in der 1.—4. B. Cl. (nach Paszkowski), in der 5. B. Cl. (nach Malinowski) und das Deutsche in der 3. A. Cl. (nach Szayna); b) Rypel das Latein in der 1., B., das Griech. in der 3. und 4. B. Cl., (nach Biehl); c) Malinowski die Gesch. in der 3. A. Cl. (nach Paszkowski) d) Schneider das Deutsche in der 2. B. Cl. (nach demselben). e) Szayna das Polnische in der 2. A. Cl. welches bis dahin, da der suppl. Religionslehrer Sękowski von seiner Ferienreise noch nicht zurückgekehrt war, bloss substitutorisch versehen worden.

9. Am 3. Oct. wurde der mit h. L. R. E. vom 25. Septbr., 1857, Z. 30802, dem Gymn. zur einstweiligen Aushilfe zugewiesene Katechet Martin Tytkowski bei der Religionslehre in der 3.—6. Hauptclasse in Dienst eingeführt, wogegen der suppl. Katechet Siegmund Wołek die Religion in der 7. und 8. Classe übernahm.
10. Vom 8.—10. Oct. wurde über besondere hochortige Bewilligung eine ausserordentliche Maturitätsprüfung mit 4 Candidaten abgehalten, von denen 2 das Zeugniss der Reife erhielten, 2 auf ein Jahr reprobiert wurden.
11. Am 15. Nov. wurde der Aushilfskatechet Martin Tytkowski über eigenes Ansuchen des Dienstes enthoben und am 16. der an seine Stelle ernannte suppl. Lehrer Johann Chełmecki beeidet und in Dienst eingeführt. Derselbe übernahm den Religionsunterricht in der 5. A und in der 6.—8. Cl.; dem suppl. Katecheten Siegmund Wołek wurde gleichzeitig zu seiner ursprünglichen Beschäftigung der gleichnamige Unterricht in der 5. B Classe zugewiesen.
12. Am 26. Jänner, 1858 wurde das 1. Sem. nach Abschluss des Unterrichtes mit der Veröffentlichung der Classification und Austeilung der Zeugnisse beendet; am 27. und 28. die für diese Zeit entfallende Maturitätsprüfung ihrem mündl. Teile nach abgehalten. Es unterzogen sich derselben 5 Candidaten; alle erhielten das Zeugniss der einfachen Reife.
13. Am 1. Febr. wurde das 2. Sem. mit einem feierlichen Gottesdienste begonnen und fand hiebei in der Verteilung der Lehrfächer, Stunden und Classenordinariate bloss die Aenderung statt, dass der während des 1. Sem. aus Gesundheitsrücksichten beurlaubte Lehrer Paszkowski zur Dienstleistung zurückkehrte und sämtliche Verpflichtungen, welche bis dahin dem Lehrsupplenten Marzell von Studziński zugewiesen waren, übernahm. Letzterer trat sofort den ihm zur Ablegung der Lehramtsprüfung bewilligten zweimonatlichen Urlaub an.
14. Am 16. 17. und 18. März unterzogen sich die suppl. Katecheten Eug. Janota und Siegm. Wołek der behufs der definitiven Besetzung des Religionslehrerpostens am U. G. eingeleiteten Concursprüfung.
15. Am 31. März ist Lehrsupplent Marzell von Studziński nach abgelegter Lehramtsprüfung aus dem geogr. histor. Fache fürs ganze Gymnasium zur Lehranstalt zurückgekehrt und wurde an Stelle des um diese Zeit erkrankten und bis zum Ende des Schuljahres beurlaubten Lehrsupplenten Marzell Malinowski beim Unterrichte in den von demselben bis dahin versehenen Lehrgegenständen in Verwendung genommen.
16. Am 3. April erkrankte der Nebenlehrer Eug. Janota und wurde während der Dauer seiner Krankheit bis Ende des gedacht. Mts. bei dem ihm obliegenden Unterrichte von den übrigen Mitgliedern des Lehrkörpers vertreten.
17. Unterm 18. Mai hat das h. k. k. Minist. f. Cult. und Unterr. dem Lehrer Andreas Oskard die provisorische Directorstelle am Rzeszower Gymnasium verliehen.

18. Seine Excellenz der Herr Minister für Cult. und Unterr. hat mit Erlass vom 2. Juni, Z. 4380, die Supplenten Marzell Ritter von Studziński und Karl Kłeszk zu wirklichen Lehrern an dem neu systemisirten Untergymnasium in Krakau zu ernennen befunden. Beide legten am 19. Juni den vorschriftsmässigen Diensteid ab.
19. Vom 3.—7. Juni wurde die schriftl., vom 8.—24. die mündl. Versetzungsprüfung abgehalten. Die schriftl. Maturitätsprüfungsarbeiten wurden an den Tagen vom 7.—11. Juni angefertigt. Die Prüfung der Privatisten fand schriftlich am 18., mündlich am 19., desselben Monats statt.
20. Im Verlaufe des Schuljahres haben sämmtl. christkath. Schüler fünfmal, und zwar bei Beginn und am Schlusse desselben, ferner zu Weihnachten, Ostern und Pfingsten stets nach gehöriger Vorbereitung und in der Charwoche überdiess nach gründlich abgehaltenen Exercitien gemeinschaftlich mit dem Lehrkörper — die h. Sakramente der Busse und des Altars empfangen.

C. Stand des Lehrkörpers am Schlusse des Schuljahres.

a) wirkliche Lehrer.

1. Director, Dr. Phil. Ludwig Klemensiewicz, lehrte die philos. Propädeutik in der 7. und 8. Cl.; wöchentlich 4 Stunden.
2. Ignaz Gralewski, Vorstand des physikal. Kabinetes, lehrte die Mathematik in der 4. A, 5. A, 6. 7. und 8., die Physik in der 4. A und 8. Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
3. Anton Schneider, Vorstand der zweiten B Cl. und Instandhalter der Bibliothek, lehrte das Latein und das Deutsche in der 2. B und 4. B Cl.; wöchentlich 21 Stunden.
4. Peter Paszkowski, Vorstand der 3. B Cl., lehrte die Geogr. und Gesch. in der 1. B—5. B, das Deutsche in der 3. B Cl.; wöchentlich 18 St.
5. Bronislaus Ritter von Trzaskowski, Vorstand der 6. Cl., lehrte das Latein in der 6. und 8., das Deutsche in der 1. A, das Polnische in der 8. Cl.; wöchentlich 18 Stunden.
6. Andreas Oskard, Vorstand der 5. A Cl., lehrte das Latein in der 5. A, das Griechische in der 4. A, 5. A und 8. Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
7. Dr. Nicolaus Schell, Vorstand der 7. Cl., lehrte das Latein in der 7., das Griechische in der 6. und 7., das Deutsche in der 7. Cl.; wöchentlich 17 Stunden.
8. Stephan Cholava, Vorstand der 5. B Cl., lehrte das Latein in der 3. B und 5. B, das Griech. in der 5. B Cl.; wöchentlich 17 Stunden.
9. Siegmund Sawczyński, Vorstand der 8. Cl., lehrte das Deutsche in der 8., die Geogr. und Gesch. in der 6. 7. und 8., das Polnische in der 5. A und 6. Cl.; wöchentlich 17 Stunden.

b) Nebenlehrer

10. Eugen Janota, Vorstand der 4. A Cl., und Exhortator in deutscher Sprache, lehrte die Religion in der 2. B, 3. B und 4. B, das Deutsche in der 4. A, 5. A, 5. B und 6. Cl.; wöchentlich 18 Stunden.
11. Vincenz Jabłoński, Instandhalter des Naturalienkabinetes, lehrte das Polnische in der 3. B, 4. B, 5. B und 7., die Naturgesch. in der 2. B, 3. A, 5. A, 5. B und 6. Cl.; wöchentlich 18 Stunden.

c) Supplierende Lehrer.

12. Johann Chełmecki, Exhortator des O. G., lehrte die Religion in der 5. A, 6.—8. Kl.; wöchentlich 9 Stunden.
13. Siegmund Wolek, Exhortator des U. G., lehrte die Religion in der 1. A—4. A, ferner in 1. B und 5. B Cl.; wöchentlich 12 Stunden.
14. Marzell Ritter von Studziński, ernannter Lehrer für das neu systemis. U. G. in Krakau, Vorstand der 2. A Cl., lehrte die Geogr. und Gesch. in der 1. A—5. A, das Deutsche in der 2. A Cl.; wöchentlich 20 St.
15. Karl Kłesk, ernannter Lehrer für das neu systemis. U. G. in Krakau, Vorstand der 4. B Cl., lehrte die Mathematik in der 3. A, 3. B, 4 B, und 5. B, die Physik in der 4. B und 7., die Naturgesch. in der 3. B Cl.; wöchentlich 21 Stunden.
16. Marcell Uniszewski, lehrte das Latein und das Polnische in der 3. und 4. A Cl.; wöchentlich 16 Stunden.
17. Felix Berdau, Vorstand der 1. A Cl., lehrte das Polnische in der 1. A, die Naturgesch. in der 1. A, 1. B und 2. A, die Mathematik in der 1. A, 1. B, 2. A und 2 B Cl.; wöchentlich 20 Stunden.
18. Eduard Szayna, Vorstand der 3. A Cl., lehrte das Latein und das Polnische in der 2. A, das Griech. und Deutsche in der 3. A Cl.; wöchentlich 18 Stunden.
19. Michaël Markowicz, Vorstand der 1. B Cl., lehrte das Latein in der 1. A, das Deutsche in der 1. B, das Polnische in der 1. B und 2. B Cl.; wöchentlich 18 Stunden.
20. Adalbert Rypel, lehrte das Latein in der 1. B, das Griech. in der 3. B und 4. B Cl.; wöchentlich 17 Stunden.

d) Nebenlehrer für nicht obligate Lehrfächer.

21. Franz Aubertin, lehrte die französ. Spr., wöchentlich 6 Stunden.
 22. Hieronym Mecherzyński, lehrte die russ. Spr., wöchentlich 6 Stunden.
 23. Alexander Płonezyński, Lehrer des Zeichnens, wöchentlich 6 Stunden.
 24. Bronislaus Ritter von Trzaskowski, wirkl. Lehrer wie oben sub 5, lehrte die Kalligraphie wöchentlich 6 Stunden.
 25. Josef Blaschke, lehrte den Gesang, wöchentlich 4 Stunden.
 26. Marcus Winter, besorgte den isr. Religionsunterricht, wöchentlich 4 St.
-

II.

Lectionsplan

für die obligaten Lehrgegenstände

im Schuljahre 1858.

Klasse	Religion.	Lateinisch.	Griechisch.	Deutsch.
I.	2 Stunden. I. Sem. Vom Glauben, vom apostol. Glaubensbekenntnisse u. den damit zusammenhängenden Glaubenslehren. II. Sem. Von der Hoffnung, vom Gebete, von der Liebe, von den 10 Geboten Gottes, von den h. Sacramenten.	8 Stunden. Formenlehre der wichtigsten regelmässigen Flexionen eingeübt in beiderseitigen Uebersetzungen. I. Sem. Regelmässige Formen des Nomen. II. Sem. Pronomen. Regelm. Verbum. 1/2 St. Composition. 1 St. Correctur. Memorieren. Im II. Sem. alle 14 Tage ein Pensum.	—	5 Stunden in der polnischen 4 Stunden in der deutschen Abteilung. 2 St. Lesen u. Uebersetzen mit gramm. Analyse und sachlichen Erklärungen. 1 St. Redeübungen. 1 St. Schriftl. theils orthogr. theils Uebersetzungsübungen aus dem Polnischen. 1 St. Grammatik. I. Wortfolge; das Wichtigste aus der Formenlehre des Verbum. II. Sem. Nomen. Particeln. Einf. Satz. Alle 14 Tage ein Pensum.
II.	2 Stunden. I. Sem. Erklärung der kirchlichen Feiertage. II. Sem. Erklärung der kirchlichen Ceremonien bei Auspendung der h. Sacramente, bei der h. Messe, bei Benedictionen.	8 Stunden. Formenlehre der selteneren u. unregelm. Flexionen, eingeübt wie in der I. Klasse. I. Sem. bis zum Verbum. II. Sem. das Verbum und die Particula. 1/2 St. Composition. 1 St. Correctur. Memorieren. Alle 14 Tage ein Pensum.	—	5, resp. 4 Stunden. 3 St. Lesen, Sprechen, Vortragen mit sachlicher u. sprachlicher Analyse. 1 St. Schriftliche, theils orthographische, theils Aufsatzübungen. 1 St. Grammatik. I. Wiederhol. und Ergänzung der Formenl. des Nomen u. Verbum. II. Sem. Zusammengesetzter Satz. Alle 14 Tage ein Pensum.
III.	2 Stunden. I. Sem. Geschichte des alten Bundes von der Erschaffung der Welt bis zur Teilung des jüdischen Reiches. II. Sem. Von da ab bis zur Zerstörung Jerusalems.	6 Stunden. 2 St. Grammatik. Casuslehre. I. Sem. Nomin. Accus. Genitiv. II. Sem. Dativ. Ablativ. 3 St. Hoffm. hist. antiq. I. Sem. III. IV; II. Sem. V. VI. 1 St. Composition abwechselnd mit mündl. stilist. Uebungen. Im I. Sem. alle 8, im II. Sem. alle 14 Tage ein Pensum.	5 Stunden. Regelmässige Formenlehre. I. Sem. der Nomina. II. Sem. der Verba mit Ausschluss jener in <i>mu.</i> Uebersetzungen aus dem Lesebuche, Memorieren, Praeparation. Vom November angefangen, alle 14 Tage ein Pensum.	3 Stunden. 2 St. Lesen, Sprechen, Vortragen mit sachl. und sprachl. Erklärungen. 1 St. Aufsatzübungen und Grammatik. I. Sem. Ausführlichere Formenlehre II. Sem. Satzverbindungen u. Verkürzungen etc. Alle 14 Tage ein Aufsatz als häusliche Arbeit.

Polnisch.	Geschichte u. Geographie	Mathematik und philosophische Propädeutik.	Naturgeschichte und Physik	Wöch. Stunden-Zahl
2, resp. 3 Stunden. 1 St. (2 St.) Grammatik. I. Sem. Wortfolge; einfacher und zusammengesetzter Satz, Lautlehre, Formenlehre des Nomen. II. Sem. 1 St. Formenlehre des Verbum. Lectüre, Redeübungen, schriftl. Arbeiten, deren Correctur. Anmerkung. In der deutschen Abteilung fällt die Formenlehre des Verbum weg. Alle 14 Tage ein Aufsatz (Pensum).	3 Stunden. Topische und Hauptpunkte der politischen Geographie der Erde. I. Sem. Vorbegriffe der phys. u. mathem. Geogr.; Hydrographie. II. Sem. Orographie; politische Einteilung der gesammten Erdoberfläche.	3 Stunden. I. Sem. 3 St. Arithmetik. II. Sem. 2 St. Planimetr. Anschauungslehre. 1 St. Arithmetik. Durchgehends nach dem Organisations-Entwürfe. Alle 2 Wochen eine Haus-, alle 4 Wochen eine Schulaufgabe.	2 Stunden. Zoologie. I. Sem. Säugethiere. II. Sem. Insecten, Arachniden, Crustaceen, etc.	25.
2, resp. 3 Stunden. 1 St. (2 St.) Grammatik. I. Sem. Lehre von den Particeln, Syntax des Nomen. II. Sem. Syntax des Verbum. (Deutsche Abt. Verbum u. zusammgs. Satz.) I. Lectüre, Redeübungen, schriftliche Arbeiten, deren Correctur. Alle 14 Tage ein Aufsatz (Pensum.)	3 Stunden. I. Sem. Alte Geschichte bis auf Alexander den Grossen. II. Sem. Fortsetzung bis zur Völkerwanderung. In beiden Semestern mit vorausgehender Geogr. jedes in der Geschichte vorkommenden Landes.	3 Stunden. I. Sem. 2 St. Arithmetik. 1 St. Planimetr. Anschauungslehre. II. Semester 1 St. Arithmetik. 2 St. Planimetr. Anschauungslehre. Nach dem Organisations-Entwürfe, Haus- und Schulaufgaben, wie in I. Cl.	2 Stunden. I. Sem. Vögel, Amphibien, Fische. II. Sem. Botanik.	25.
2 Stunden. 1 St. (Poln. Abt.) Periodenbau; Eigentümlichkeiten eines correct. mündl. und schriftl. Ausdrucks. II. Sem. Metrik. (Deutsche Abt.) I. Sem. Particellehre. II. Sem. Periodenbau. 1 St. Lectüre, Vortrag von Gedichten u. prosaischen Aufsätzen. Alle 14 Tage ein Aufsatz (Pensum.)	3 Stunden. I. Sem. Mittlere Geschichte. II. Sem. Neuere Geschichte in Verbindung mit der Geographie und mit Hervorhebung der Hauptereignisse aus der Geschichte des österreichischen Staates.	3 Stunden. I. Sem. 2 St. Arithmetik. I. St. Planimetr. Anschauungslehre. II. Sem. 1 St. Arithmetik. 2 St. Planimetr. Anschauungslehre. Nach dem Organisations-Entw. Haus- und Schulaufgaben, wie in I. Cl.	2 Stunden. I. Sem. Mineralogie. II. Sem. Physik. Allgemeine Eigenschaften, Aggregationszustände. Grundstoffe, Wärmelehre.	26.

Klasse	Religion.	Lateinisch.	Griechisch.	Deutsch.
IV.	2. Stunden. I. Sem. Geschichte des neuen Bundes von der Geburt Christi bis zum 2. Jahre seiner öffentl. Wirkksamkeit. II. Semest. Von da ab bis zum Tode Jesu Christi. Nebstbei über Schriften des alten und neuen Bundes.	6 Stunden. 2 Stunden Grammatik. Moduslehre. I. Sem. bis zum Infinitiv. II. Sem. Vom Infinitiv. Grundzüge der Prosodie und Metrik. 1 St. Composition wie in III. 3 St. Caes. bell. gall. I. II. III. Ovid. lib. trist. I. 3; Alle 14 Tage ein Pensum.	4 Stunden. I. Sem. Verba in <i>mi</i> ; das Wichtigste der unregelm. Flexionen. II. Sem. Die Lehre von den Casibus. Im I. Sem. Uebersetzungen aus dem Lesebuche; im II. Sem. Xenoph. Anab. nach Schenkl. Memorieren. Praeparation. Alle 14 Tage ein Pensum.	3 Stunden. 2 St. Lesen und Vortrag wie in III. 1 St. Aufsatzübungen u. Grammatik. I. Sem. Metrik. II. Sem. Wiederholung schwieriger Partien. Alle 14 Tage ein Aufsatz als häusliche Arbeit.
V.	2 Stunden. I. Sem. Von der Notwendigkeit der Religion bis zur christl. Offenbarung. II. Sem. Von der christl. Offenbarung bis auf den speciellen Teil der kathol. Glaubenslehre.	6 Stunden. 5 St. V. A. Rl. I. Sem. Liv. I. 1—54; Ovid. Trist. I. 1. II. Sem. Ovid. Trist. I. 3, 10, 12; Metam. I. 89—415. V. B. Cl. I. Sem. Liv. I. II. Sem. Ovid. Trist. I. 1. ex Ponto Epistolae I. 2; Fast. II. 475—512. Metam. I. II. Liv. II. 1—24. 1 St. stilist. Uebungen. Alle 4 Wochen Comp., alle 14 Tage Pensum.	5 Stunden. 4 St. V. A. Rl. I. Sem. Xenoph. Cyropaedie (Schenkl.) I—IV. Erinnerungen an Socrates. 2. II. Sem. Hom. II. 1 II. III. V. B. Cl. I. Sem. Xenoph. Cyropaedie (Schenkl.) I—V. Erinnerungen an Socrates. II. III. 2. Sem. Hom. II. I. II. III. 1 St. Grammatische Uebungen. Praeparation, Memorieren. Alle 4 Wochen ein Pensum.	3 Stunden. 2 St. Lecture aus Moz. I. f. OG. mit gramm. stilist. Analyse. 1 St. Aufsatzübungen, deren Besprechung und Correctur. Alle 3 Wochen ein Aufsatz als häusliche Arbeit.
VI.	2 Stunden. I. Sem. Specielle Glaubenslehre bis zur Lehre von den heil. Sakramenten. II. Sem. Die Lehre von den heil. Sakramenten u. von den vier letzten Dingen.	6 Stunden. 5 St. I. Sem. Caes. bell. Civ. I. II. Virg. Bucol. II. Sem. Salust. bell. Jugurth. Virg. Georg. 1 St. mündl. grammat. stilistische Uebungen. Alle 4 Wochen eine Composition, alle 14 Tage ein Pensum.	5 Stunden. 4 St. I. Sem. Hom. II. VI. VII. VIII. XXII. II. Sem. Herodot. VII. IX. 1 St. Grammatische Uebungen, Praeparation; dann und wann Composition. Alle 4 Wochen ein Pensum.	3 Stunden. 2 St. Lecture aus Moz. II. f. OG. mit sachlichen u. sprachlichen Erklärungen u. literarhistorischen Bemerkungen. 1 St. Aufsätze, deren Besprechung u. Correctur. Alle 3 Wochen ein Aufsatz als häusliche Arbeit.

Polnisch.	Geschichte und Geographie	Mathematik und philosophische Propädeutik.	Naturgeschichte und Physik	Wöch. Stunden-Zahl
2 Stunden. 1 St. (Poln. Abth.) Lesen und Vortragen. (Deutsche Abtheilg.) Metrik. Wiederholung und Ergänzung des gramm. Unterrichtes. Lecture. 1 St. Aufsätze, deren Besprechung u. Correctur. Alle 14 Tage ein Aufsatz als häusliche Arbeit.	3 Stunden. I. Sem. Schluss der neueren Geschichte. Zusammenfassende u. ergänzende Wiederholung des geogr. Unterrichtes. II. Sem. Populäre Vaterlandskunde; als Einleitung hiezu eine kurze tabellarische Zusammenstellung der Hauptmomente der öster. Geschichte.	3 Stunden. I. Sem. 2 St. Arithmetik. 1 St. Stereometrie. Anschauungslehre. II. Sem. 1 St. Arithmetik. 2 St. Stereometrie. Anschauungslehre. Nach dem Organisations-Entw. Haus- u. Schulaufgaben wie in I. Classe.	3 Stunden. Physik. I. Sem. Gleichgewicht und Bewegung; Akustik, Optik. II. Sem. Magnetismus, Elektrizität. Hauptpunkte der Astronomie u. phys. Geogr.	26.
2 Stunden. 1 St. Lecture einer Auswahl aus den alten Sprachdenkmälern. 1 St. Vortrag; Aufsätze deren Besprechung u. Correctur. Alle 3 Wochen ein Aufsatz als häusliche Arbeit. Nominale u. zusammengesetzte Declinat.	3 Stunden. I. Sem. Geographie und Geschichte der orientalischen Völker. II. Sem. Griechische Geschichte bis zur Unterjochung Griechenlands durch die Römer. In beiden Sem. wöchentl. eine Stunde Physische Geogr. von Asien u. Afrika.	4 Stunden. 2 St. Algebra. 2 St. Longimetrie u. Planimetrie. Nach dem Organisations-Entwürfe, alle 3 Wochen eine Haus-, alle 4 Wochen eine Schulaufgabe.	2 Stunden. I. Sem. Mineralogie in enger Verbindung mit Geognosie. II. Sem. Botanik in Verbindung mit Palaeontologie und geogr. Verbreitung der Pflanzen.	27.
3 Stunden. 2 St. Literaturgeschichte bis zum XVII. Jahrhundert mit Lecture und Besprechung einer Auswahl aus dem Bedeutendsten des XVI. Jahrh. 1 St. Aufsätze. Verbum. Alle 3 Wochen ein Aufsatz als häusliche Arbeit.	3 Stunden. I. Sem. Römische Geschichte bis zur Völkerwanderung. II. Sem. Mittlere Geschichte bis auf Gregor VII. In beiden Semestern (1 St.) Physische Geographie von Europa.	3 Stunden. I. Sem. 2 St. Algebra. 1 St. Stereometrie. II. Sem. 1 St. Algebra. 2 St. Trigonometrie. Nach dem Organisations-Entwürfe, Haus- u. Schulaufgaben wie in V. Cl.	2 Stunden. Zoologie in enger Verbindung mit Palaeontologie und geographischer Verbreitung der Tiere.	27.

Klasse	Religion.	Lateinisch.	Griechisch.	Deutsch.
VII.	2 Stunden. I. Sem. Vorbegriffe zur christlichen Sittenlehre. Pflichten gegen Gott. II. Sem. Von den Pflichten gegen sich selbst, gegen den Nächsten, die Eltern, den Staat und die Kirche.	5 Stunden. 5 St. I. Sem. Cic. pro Arch. poeta, Virg. Aeneis lib. I. II. Sem. Cic. pro Milone; Virg. Aeneis. II. 1 St. Gramm. stilist. Uebungen. Alle 4 Wochen Composition, alle 14 Tage Pensum.	4 Stunden. I. Sem. Demostenes, Olynthische Reden. II. Sem. Sophokles, Elektra. Alle 14 Tage eine Stunde gramm. Uebungen. Praeparation, zuweilen ein an das Gelesene sich anschliessendes Pensum.	3 Stunden. 2 St. Lecture aus Moz. II. f. OG. mit sachlichen und sprachlichen Erklärungen und mit gedrängter Uebersicht des Literaturhistorischen. 1 St. Aufsätze, deren Besprechung und Correctur. Alle 3 Wochen ein Aufsatz als häusliche Arbeit.
	3 Stunden. Kirchengeschichte. I. Sem. Von der Gründung der kathol. Kirche bis auf das röm. deutsche Zeitalter. II. Sem. Von da ab bis auf die neueste Zeit.	5 Stunden. 4 St. I. Sem. Tacit. Anul. I. Agricola. II. Sem. Hor. Epist. ad Pisones. Satir. I. 1. 6. 9. 10; II. 2. 8. Carm. I. 1. 2. 3. 11. 12. 14. 22. 24. 33. 35; II. 1. 3. 10. 13. 15. 18. 20; III. 1. 2. 3. 4. 5. 30; IV. 2. 3. 9; Epod. 2. 7. 1 St. Grammatisch-stilist. Uebungen. Alle 4 Wochen Composition, alle 14 Tage ein Pensum.	5 Stunden. I. Sem. Platon, Kri- ton, Protagoras, II. Sem. Sophokl. Oedipus tyrann. zur Privatlect. Homer u. Herodot. Grammatische Uebungen, Praeparation u. Pensum wie in Cl. VII.	3 Stunden. 2 St. Lecture aus Moz. III. f. OG. mit sachl. sprachl. ästhetischen Erklärungen, und mit gedrängter Uebersicht des Literaturhistorischen. 1 St. Aufsätze, deren Besprechung u. Correctur. Alle 4 Wochen ein Aufsatz als häusliche Arbeit.

Polnisch.	Geschichte. und Geographie	Mathematik und philosophische Propädeutik.	Naturgeschichte und Physik.	Wöch. Stunden-Zahl
2 Stunden. 1 St. Lecture und Erklärung einer Auswahl von Musterstücken aus dem XVII. und XVIII. Jahrhunderte, mit gedrängter Uebersicht der Literaturgeschichte. 1 St. Aufsätze, deren Besprechung u. Correctur. Alle 3 Wochen ein häusl. Aufsatz.	3 Stunden. I. Sem. Mittlere Geschichte bis zum Ausgang des Mittelalters. II. Sem. Neuere Geschichte bis zum Schlusse des XVII. Jahrhunderts. In beiden Sem. alle 14 Tage eine Stunde Physische Geogr. von Amerika.	3 Stunden. I. Sem. 2 St. Algebra. 1 St. deren Anwendung auf Geometrie. II. Sem. 1 Stunde Algebra. 2 St. Analyt. Geometrie. Nach dem Organis. Entw. Haus- und Schulaufgaben wie in V. Cl. Philos. Propaed. 2 Stunden I. Sem. Analistische Logik. II. Sem. Synthetische Logik.	3 Stunden. Physik. I Sem. Allgemeine Eigenschaften, Chemische Verbindungen u. Zerlegungen; Gesetze des Gleichgewichts. II. Sem. Bewegung; Wellenlehre, Akustik.	27.
2 Stunden. 1 St. Analytische Aesthetik auf Grundlage der vorgeschriebenen Mustersammlung. 1 St. Aufsätze, deren Besprechung; und Correctur. Declamationsübungen. Alle 4 Wochen ein häuslicher Aufsatz.	3 Stunden. I. Sem. Schluss der neueren Geschichte. II. Sem. Oesterreichische Staatenkunde d. i. genauere Kenntniss der wesentlichsten erdkundlichen u. statistischen Verhältnisse dieses Staates. Anmerkung. Sowohl die mittlere als neuere Geschichte mit besonderer Rücksichtnahme auf Oesterreich.	1 Stunden. Uebungen im Lösen mathem. Probleme. Zusammenfassende Wiederholung des mathem. Unterrichtes. 2 Stunden. Psychologie. I. Sem. Bis zur Lehre von der Denkkraft. II. Sem. Von der Denkkraft und vom Bestrebungsvermögen.	3 Stunden. I. Sem. Magnetismus, Elektricität, Wärme. II. Sem. Optik. Anfangsgründe der Astronomie und Meteorologie.	

Ausserdem wurden im Schuljahre 1858 als nicht obligate Unterrichtsgegenstände gelehrt:

1. Französische Sprache in 2 Abtheilungen mit je 3
2. Russische Sprache in 2 Abteil. mit je 3
3. Das Zeichnen in 3 Abteil. mit je 2
4. Die Kalligraphie (für schlecht schreibende Schüler des U. G. obligat) in 3 Abteil. mit je 1
5. Der Gesang in 2 Abteil. mit je 2
6. Der israel. Religionsunterricht (für Schüler dieses Glaubensbekenntnisses obligat) in 2 Abtl. mit je 2

wöchentlichen
Unterrichts-
stunden.

Unterrichtssprache des Gymnasiums war in den vier oberen Classen bei sämtlichen Lehrfächern — mit Ausschluss der Religionslehre und des Polnischen — die deutsche; in den vier Hauptclassen des U. G. bei sämtlichen Lehrfächern — mit Ausschluss des Deutschen, ferner der Geogr. und Geschichte in der 3. und 4. Cl. — die polnische; in den vier Paralellclassen des U. G. bei sämtlichen Lehrfächern die deutsche.

Verzeichniss

der in sämmtlichen 8 Klassen in deutscher und polnischer
Sprache absolvirten Lectüre.

a) in deutscher Sprache:

I. A. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. I. B. Nr. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 63. 55. 36. 37. 39. 80. 40. 54.
82. 83. 172. 69. 118. 43. 29. 35. 45. 47. 49. 68. 53. 81. 85. 87. 89.
93. 104. 113. 138. 148. 150. 184.

I. B. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. I. B. Nr. 1. 2. 7. 8. 9. 11. 17.
21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 29. 30. 31. 35. 39. 40. 42. 43. 47. 48.
69. 70. 74. 75. 79. 81. 84. 85. 95. 103. 111. 115. 148.

II. A. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. I. B. Nr. 1. 2. 4. 7. 10. 13. 14.
15. 17. 18. 21. 22. 24. 26. 28. 30. 36. 38. 40. 42. 47. 48. 50. 52.
56. 58. 59. 60. 63. 64. 72. 74. 78. 79. 82. 86. 89. 95. 98. 99. 101.
103. 104. 105. 109. 111. 112. 114. 115. 117. 118. 119. 121. 122.
124. 126. 127. 129. 131. 134. 142. 146. 149. 150. 152. 153. 156.
157. 158. 159. 161. 162. 164. 165. 166. 167. 169. 173. 174. 177.
179. 181. 182. 185. 186. 187. 188. 190. 191. 192. 194. 195. 199.
203. 207. 212. 216. 217. 218. 223. 225. 226. 227. 235. 236. 238.
339. 245. 251. 252. 255.

II. B. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. II. B. Nr. 10. 12. 15. 18. 21.
22. 26. 32. 36. 48. 50. 52. 56. 58. 63. 66. 72. 78. 79. 98. 101.
105. 122. 127. 131. 142. 105. 174. 181. 188. 191. 197. 198. 199.
201. 205. 212. 221. 246. 251.

III. A. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. II. B. Nr. 2. 6. 10. 14. 18. 22.
26. 30. 34. 38. 43. 50. 54. 58. 60. 62. 67. 74. 77. 78. 80. 107.
108. 109. 111. 113. 117. 118. 119. 125. 129. 131. 132. 135. 139.
143. 147. 154. 157. 159. 163. 164. 167. 171. 174. 177. 181. 185.
187. 189. 193. 197. 200. 201. 203. 205. 210. 211. 217. 221. 225.
223. 237. 247. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 261.
262. 265. 269. 271. 273. 276.

III. B. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. II. B. Nr. 13. 17. 43. 80. 86.
96. 100. 108. 117. 123. 125. 131. 136. 143. 151. 156. 158. 171.
176. 177. 178. 180. 181. 188. 189. 201. 204. 207. 247. 248. 254.
269. 276. — III. B. Nr. 21. 50. 84. 86. 90. 94. 102. 117. 124. 137.
138. 161. 164. 166. 169. 173. 177. 179. 181. 183. 187. 195.

- IV. A. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. IV. B. Nr. 1. 3. 4. 6. 7. 8. 9. 11. 13. 15. 17. 19. 20. 21. 22. 23. 25. 27. 29. 30. 33. 35. 38. 39. 40. 41. 43. 49. 50. 52. 53. 54. 56. 61. 62. 65. 66. 67. 68. 72. 74. 80. 87. 89. 93. 94. 104. 105. 106.
- IV. B. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. UG. IV. B. Nr. 8. 9. 11. 13. 15. 16. 17. 19. 24. 25. 27. 28. 30. 31. 32. 33. 36. 39. 40. 42. 43. 46. 47. 49. 50. 53. 55. 56. 59. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 75. 80. 84. 86. 87. 89. 93. 94. 96. 98. 104. 105. 106. 108. 115.
- V. A. u. B. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. OG. I. B. Klopstoks Oden, S. 66—68; Fabeln von Lichtwer, S. 70—71; Sinngedichte, Oden und Fabeln von Lessing, S. 71—73; Der Frühling von Kleist, S. 106—110; Fabeln und vermischte Gedichte von Gleim, S. 110 bis 111; Kleine lyrische Gedichte von Weisse, S. 114; Lieder von J. G. Jacobi, S. 115; Proben rabbinischer Weisheit von Mendelssohn, S. 120; Tobias Witt von Engel, S. 130—131; Bilder und Träume von Herder, S. 109, 140; Paramythien v. Herder, S. 141; Das Lied vom braven Mann von Bürger, S. 163, 164; Gedichte von Claudius, S. 166; Gedichte von Hölty, S. 167; Lieder von Fr. L. Gf zu Stolberg, S. 168; Oden und Lieder von Voss, S. 171, 172; Gedichte von Schiller, S. 173—176; Iphigenie in Aulis, S. 176—200; Gedichte von Salis-Seewis und Matthisson, 207 bis 210.
- VI. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. OG. II. B. Hagedorns Lieder und Oden, S. 28—29; Fabeln, Erzählungen und Reden v. Gellert, S. 46—56; aus den vermischten Gedichten und Oden von J. E. Schlegel und Kästner, S. 60—61; Klopstoks Oden und geistliche Lieder, S. 73 bis 84; Balladen von Göthe, S. 190—197; Der wilde Jäger von Bürger, S. 267; Balladen von Schiller, S. 302—309.
- VII. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. OG. II. B. Friedrich v. Hagedorn: Landlust, Johann der Seifensieder; Karl Friedrich Ramler: An den König von Preussen Friedrich den zweiten, Uraniens Lob Berlins; Karl Mastalier: Das Lied Marien Theresiens der Mutter der schönen Künste und Wissenschaften; Auf den Tod Theresiens der einzigen Prinzessin Tochter des Kaisers; Göthe: Iphigenie in Tauris; Hölty: Das Landleben, Auftrag, Klage, Todtengräberlied; Friedrich v. Matthisson: Der Frühlingsabend, Mondscheingemälde, Wunsch; Johann Frh. v. Salis-Seewis: Abendwehmut, Winterlied, Märzlied, Das Grab, Ermunterung, Sehnsucht nach Mitgefühl, Das Mitleid; Ludwig Uhland: Des Schäfers Sonntagslied, Die Kapelle, Einkehr, Des Knaben Berglied, Der Schenk von Limburg, Schwäbische Kunde.

VIII. Cl.: aus Mozarts Lesebuche f. OG. III. B. Göthe: Naturformen der Dichtung; Herder: über das Epos, die Fabel, die Legende; Grim: über die Sage; Sulzer: über die Erzählung; Schiller: über die elegische Dichtung, über naive u. sentimentale Dichtung; Herder: über die Idylle, über den Roman; Lessing: Fragmente aus Hamburg. Dramaturgie; Schlegel: über die drei Einheiten im Drama; Schiller: Maria Stuart.

b) in polnischer Sprache:

I. A. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. I. B. Nr. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 11. 13. 14. 15. 17. 20. 23. 27. 28. 31. 33. 35. 41. 42. 43. 45. 52. 69. 71. 75. 80. 81. 86. 88. 92. 98. 102. 108. 112. 118. 122. 37. 46. 47. 51. 54. 58.

I. B. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. I. B. Nr. 5. 6. 10. 11. 14. 16. 17. 18. 19. 21. 23. 28. 35. 44. 45. 47. 48. 51. 61. 82. 83. 84. 110. 117. 123. 127. 131. 135. 150. 167.

II. A. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. I. B. Nr. 6. 7. 8. 10. 11. 13. 14. 15. 18. 20. 22. 27. 29. 31. 33. 34. 35. 37. 39. 42. 43. 45. 46. 47. 49. 50. 51. 53. 54. 55. 56. 58. 62. 64. 66. 68. 69. 71. 74. 75. 77. 79. 80. 83. 84. 86. 88. 89. 90. 98. 100. 103. 104. 106. 107. 110. 112. 116. 117. 118. 119. 123. 126. 127. 129. 131. 132. 133. 135. 137. 139. 140. 141. 143. 145. 149. 151. 153. 154. 155. 156. 158. 161. 162. 163. 164. 166. 168. 170. 176. 179. 180. 183. 186.

II. B. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. I. B. Nr. 5. 6. 7. 11. 13. 15. 17. 20. 24. 28. 30. 34. 40. 41. 44. 45. 47. 48. 51. 52. 53. 57. 59. 60. 61. 62. 75. 76. 78. 83. 99. 111. 112. 116. 133. 137. 139. 143. 157. 165.

III. A. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. III. B. Nr. 1. 4. 6. 7. 8. 9. 11. 24. 25. 33. 37. 40. 41. 43. 44. 51. 53. 57. 59. 61. 63. 65. 67. 70. 72. 73. 77. 90. 96. 97. 98. 80. 100. 101. 102. 104. 105. 108. 129. 155. 158. 174. 175. 176. 178. 124. 180. 182.

III. B. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. III. B. Nr. 1. 4. 5. 8. 9. 11. 14. 17. 20. 24. 25. 27. 33. 35. 36. 37. 44. 45. 49. 51. 52. 53. 57. 58. 64. 65. 72. 75. 77. 79. 80. 81. 83. 87. 88. 89. 93. 97.

IV. A. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. III. B. Nr. 8. 9. 22. 44. 51. 57. 54. 61. 64. 65. 66. 67. 68. 70. 74. 75. 80. 96. 97. 101. 102. 104. 110. 118. 121. 122. 124. 125. 129. 130. 136. 137. 141. 145. 154. 161. 164. 173. 176. 182. 185. 189. 190. 193. 197. 200.

IV. B. Cl.: aus Wypisy polskie f. UG. III. B. Nr. 7. 22. 54. 58. 101. 102. 104. 105. 107. 116. 126. 127. 128. 131. 134. 136. 137. 138. 140. 142. 144. 146. 152. 154. 159. 164. 173. 175. 184.

- V. A u. B. Cl.: aus Wypisy polskie f. das OG. I. Band 1. und ein Teil des 2. Heftes.
- VI. Cl.: aus Wypisy polskie f. OG. 2. u. 3. Heft: Proben aus den wichtigsten Schriftstellern des 16. Jahrhunderts.
- VII. Cl.: Proben aus dem 3. Hefte der Wypisy polskie f. OG. u. Fragmente aus Wojcicki's historya literatury III. B. bis auf den Ausgang des 18. Jahrhunderts.
- VIII. Cl.: aus Nauka poezyi, Warschauer Ausgabe, Sammlung lyrischer Gedichte; Sonety Krymskie von Mickiewicz, Treny von Kochanowski, Żydzki von Korzeniowski, Zemsta von Fredro, Król Jan von Shakespeare übersetzt v. Korzeniowski, Król Edyp v. Sophokles übersetzt von Walicki.
-

Von den Schülern des Ober-Gymnasiums in schriftlichen Aufsätzen bearbeitete Themen.

1) in deutscher Sprache:

V. A. und B. Classe.

1. Das Crucifix in der Burgruine von Baszyna, Volkssage. In Form einer Erzählung nach dem im polnischen Lesebuche 3. B. Nr. 32 enthaltenen Gedichte „Baszyna“.
2. Die Sage von Hercules und Evander. Nach Liv. I. 7.
3. Beschreibung der St. Michaelskirche in Krakau.
4. Lebensweise und Erziehung der alten Perser. Nach Xenophon.
5. Gedankengang der Klopstock'schen Ode „die Frühlingsfeier“.
6. Romulus und Numa als Gründer Roms.
7. Der pflichtvergessene Sohn. Erzählung nach dem im polnischen Lesebuche 3. B. Nr. 80 enthaltenen Gedichte „Ballada jakich wiele“.
8. Beschreibung der Burgruine von Odrzykoń. Nach dem Polnischen (Lesebuch, 3. B. Nr. 35).
9. Inhalt und Disposition des Liedes vom braven Mann.
10. Schilderung der vier Weltalter nach Ovids Metamorphosen.
11. Die Rückkehr des Vaters. Erzählung nach der gleichnamigen im polnischen Lesebuche 3. B. Nr. 72 enthaltenen Ballade „Powrót Taty“.
12. Inhaltsangabe und Sinn der Schiller'schen Gedichte „Die Macht des Gesanges“ und „Pegasus im Joche“.

VI. Classe.

1. Des Einsiedlers Fluch. Ortssage.
2. Entstehung der Welt. Nach Ovid.
3. Beschreibung der Lateranenser regulierten Chorherrnkirche.

4. Der wilde Jäger, verglichen nach Inhalt, Disposition und Sinn mit dem polnischen Gedichte: Piotr Pszonka Jasińczyk v. Sev. Goszczyński.
5. Inhalt und Disposition der im 2. B. des Mozart'schen Lesebuches f. OG. enthaltenen Klopstock'schen Ode „Die beiden Musen“.
6. Philemon und Baucis. Erzählung nach Ovid.
7. „Mit des Geschickes Mächten
ist kein ew'ger Bund zu flechten
und das Unglück schreitet schnell“, an Beispielen aus der ältern Geschichte nachzuweisen.
8. Bartholomäus Nowodworski, Gründer des hiesigen Gymnasiums. Eine biographische Skizze.
9. Die in dem Gedichte „der Aschermittwoch“ von J. G. Jacobi (Lesebuch f. OG. 2. B. S. 125) enthaltenen Gedanken in ihrer natürlichen Aufeinanderfolge darzustellen.
10. Veranlassung und Inhalt der Klagegesänge Kochanowski's.
11. Gedankengang der im 2. B. des Mozart'schen Lesebuches f. OG. enthaltenen Klopstock'schen Oden „der Eislauf“ und „Braga“.
12. Disposition und Grundgedanke der „Kraniche des Ibykus“.

VII. Classe.

1. Gedankengang der Ode Klopstocks „An Ebert“.
2. Aus welchen Ursachen ist der Verfall Roms herzuleiten?
3. Betrachtungen auf dem Kirchhofe am Allerseelentage.
4. Deutung der allegorischen Dichtung Schillers „Pegasus im Joche“.
5. Inhaltsangabe der I. Olynth. Rede des Demosthenes.
6. Schilderung des Herbstes.
7. Gedankengang des Gedichtes von Hagedorn „Landlust“.
8. Vergleichung des Einganges der Odyssee mit dem der Aeneide.
9. Charakteristik der Hauptpersonen im Goethe'schen Drama „Iphigenie in Tauris“.
10. Ueber den Gedankenzusammenhang des ersten gemeinschaftlichen Klagegesanges in der Elektra des Sophokles.
11. Ueber den Wert der Zeit. Mit Rücksicht auf Schillers „Sprüche des Confucius“.
12. Was hinderte die Römer an der Unterjochung Deutschlands?
13. Vergleichung der Ode Klopstocks „An Ebert“ mit dem Gedichte von Salis-Seewis „Sehnsucht nach Mitgefühl“.

VIII. Classe.

1. Die culturhistorische Bedeutung des Mittelländischen Meeres in der alten, mittleren und neuen Geschichte.
2. Es sind die verschiedenen Bedeutungen des Wortes „Kunst“ und der davon abgeleiteten „künstlich, gekünstelt“ zu erörtern und durch Beispiele zu beleuchten.

3. Es sind die Erfindungen und Entdeckungen am Ende des Mittelalter und am Anfange der neueren Zeit übersichtlich zu schildern und ihre Folgen zu entwickeln.
4. Gehören Beredsamkeit und Geschichtschreibung der schönen Kunst an?
5. Es ist das Urteil Quintilians (Inst. orat. lib. X) über Homer zu beleuchten und mit dem Urteil desselben über Virgil zusammenzustellen.
6. Für welche poetische Darstellung eignen sich überwiegend die äusseren und für welche die inneren Kriege?
7. Das Flussnetz Galiziens.
8. Die Stellung der Scipionen in der röm. Republik im Zeitalter der punischen Kriege.
9. Inhalt der Tragoedie „Maria Stuart“.
10. Charakteristik der Hauptflüsse des österr. Kaiserstaates und ihre Bedeutung für den Haushalt desselben.
11. Schilderung einzelner Charaktere aus der Tragoedie „Maria Stuart“.
12. Es ist über die natürlichen Grenzen der österr. Monarchie zu handeln und ihre Bedeutung für den Staat zu entwickeln.
13. Das Horaz'sche:

„Segnius irritant animos demissa per aures

Quam quae sunt oculis subjecta fidelibus“

ist psychologisch zu erklären.

14. In welchem Verhältnisse stehen Kenntnisse und Bildung zu einander?
15. Es ist ein Bild der ethnographischen Verhältnisse auf dem Gebiete der jetzigen österr. Monarchie seit der Völkerwanderung bis auf Karl den Grossen zu skizzieren.

2) in polnischer Sprache :

V. A. Classe.

1. Opis kościoła św. Anny w Krakowie.
2. Co są źródła historyczne? ich rodzaje i warunki wartości.
3. Życiorys Liwiusza.
4. Myśli zawarte w „Modlitwie ciemnego“ (Wyp. III).
5. Rozbiór gramatyczny ustępu z psalterza królowej Małgorzaty.
6. Wyprawa Argonautów i treść historyczna w tém podaniu zawarta.
7. Ważność pieśni gminnej według słów Mickiewicza:
„Płomień rozgryzie malowane dzieje,
Skarby mieczowi spustoszą złodzieje;
Pieśń ujdzie cało, tłum ludu obiega itd.“
8. Żywot św. Wojciecha.
9. Opis Bielan.
10. Korzyści mieszkania w mieście, według Bielskiego (Wyp. II).
11. Podać i wyjaśnić zakończenia słowa polskiego w czasach, trybach, liczbach i osobach.

V. B. Classe.

1. Opis kościoła św. Anny w Krakowie.
2. Panowanie Tulliusza Hostylusza, według Liwiusza.
3. Uzasadnienie myśli zawartej w dwuwierszu Brodzińskiego:
„Łza na kwiat padła, jak rosa błyszczała;
Łza na lód padła i lodem się stała.“
4. Jaki pożytek przynosi sól kuchenna, i w wieloraki sposób można ją pozyskiwać.
5. Walka Horacyuszów z Kuracyuszami, według Liwiusza.
6. Skreślić charakter skąpca w porównaniu z charakterem oszczędnego.
7. W jaki sposób doszli Fenicyanie do tak wielkiego znaczenia w starożytności.
8. Uzasadnienie myśli zawartej w dwuwierszu Brodzińskiego:
„Jak węgla, czarnej duszy strzeż się w każdej doli;
Spali cię, gdy się żarzy, gdy zimny, osmoli.“
9. Wykazać przyczyny wojen perskich z Grekami.
10. Żywot św. Wojciecha, według ustępu z kroniki Chwalczewskiego w Wypisach polskich.
11. Rozbiór gramatyczny ustępu z kroniki Chwalczewskiego w Wyp. pols.

VI. Classe.

1. Z poematu „Sąd Lubuszy“ (Wyp. II.) zestawić obraz historyczny dawnego życia.
2. Mikołaj Rej, według Andrzeja Trzecieckiego (Wyp. II).
3. Opis półwyspu Apenińskiego pod względem oro- i hydrograficznym.
4. „O prawdziwem szlachectwie“ według Reja (Wyp. II).
5. Stosunek historyi literatury do historyi narodu i powszechniej.
6. Opis topograficzny starożytnego Rzymu z planem miasta.
7. Żywot Nowodworskiego.
8. Jaki wpływ wywierają na nas miejsca rodzinne.
9. Treść zawarta w trenach Kochanowskiego (Wyp. III).
10. Pod jakimi wpływami kształcił się Kochanowski jako poeta liryczny.
11. Opis życia wiejskiego według pieśni XII w Sobótce Kochanowskiego.

VII. Classe.

1. Porównanie Aleksandra Wielkiego z Juliuszem cezarem.
2. Nadmiar szczęścia wprowadza nas często w upojenie i otrętwiałość, nieszczęścia zaś, pobudza do działania i zwraca do Boga.
3. Czyli nauki przyrodzone miały w 16. wieku zwolenników w Polsce, i którzy szczególnie pisarze odznaczyli się w tym rodzaju umiejętności.
4. Jakie stanowisko zajmuje Demosthenes względem narodu swego.
5. Czyli zabobonność przebijająca się w życiu pojedynczych ludzi i całych narodów ma jaką rozumną podstawę, i jakie skutki za sobą pociąga.

6. Na czém polegał feudalizm średniowieczny, jaki wpływ wywierał na stósunki społeczne i gdzie szczególnie się rozwinął.
7. Wyjaśnienie i ocenienie stanowiska, z którego Cicero zapatruje się na poezję w mowie „Pro Archia poeta.”
8. Co wpłynęło na rozwój Kozaczyzny naddnieprskiej i jakiego znaczenia dostąpili Kozacy w ciągu czasu.
9. Udowodnienie prawdy zawartej w przysłowiu: „Cudze wiedzieć rzeczy ciekawość jest, a swoje potrzeba.”
10. Treść mowy Cicerona „Pro Milone.”
11. Ocenic zasługi Ignacego Krasickiego jako pisarza w porównaniu z Adamem Naruszewiczem.

VIII. Classe.

1. Co uczyniło Cezara zwycięzcą w wojnie domowej z Pompejem?
2. Wpływ igrzysk narodowych a szczególnie olimpijskich na naród grecki.
3. Znaczenie przysłowia: „Gutta cavat lapidem, non multum ast saepe cadendo.”
4. Estetyczna analiza wiersza: „Droga żelazna.”
5. Charakter Edypa, Jokasty, Kreona w tragedji Sofoklesa „Król Edyp.”
6. Myśli wiosenne.
7. Porównanie życia ludzkiego z rzeką.
8. O przysłowia.
9. Jaki dodatek stanowi I. księga roczników Tacyta do charakterystyki Tyberyusza.
10. Satyry 9tej ks. I. Horacego dążność, główna myśl i jej rozwój.

Aufgaben für die schriftl. Maturitätsprüfung.

a) am Schlusse des ersten Semesters.

W jakim stosunku stoją do siebie obyczaje i literatura narodów?

Es sind die Hauptmomente der Entwicklung des römischen Tribunats zu bezeichnen und der Zusammenhang dieser Institution mit der Geschichte der röm. Republik zu beleuchten.

b) am Schlusse des Schulj. 1858 (die Abiturienten arbeiteten in 3 Abtl.)

I. Abt. Mała iskierka wielki nieraz pożar wznieciła. Charakteristik der Temperamente und ihr Verhältniss zum moralischen Werte.

II. Abt. Wpływ miejscowości na pojedynczego człowieka i losy całych narodów. Welches Interesse bietet das Studium der Geschichte und welche Schwierigkeiten gesellen sich ihm bei?

III. Abt. Znaczenie chóru w dramatycznej starożytnych poezji i ważniejsze zewnętrzne onegoż urządzenia szczegóły. Wie hängt der Verfall der röm. Republik mit den Folgen der punischen Kriege zusammen?

III.

Lehrmittelsammlung des Gymnasiums.

Quellen: a) Dotationsbetrag von 95 fl. 14¼ kr C.-M. für die Bibliothek.
b) Aufnahmestaxen.

Bibliothek	Physikali- sche und chemische Apparate	Naturgeschichte				
		Bildwerke	Sammlung für die			Mineralogie
			Zoologie	Botanik	Natur- stücke	
3642 Bände, Bändchen u. Liefg.	176	57 Tafeln mit circa 700 illuminier- ten Abbil- dungen be- kannterer Pflanzen und Tiere.	21 Exemplare ausgestopf- ter Säuget- Tiere, 295 Vögel, 130 Insecten.	906 Species getrockne- ter theils einheimi- scher theils Alpen-, teils Meer- u. Süß- wasser- Pflanzen.	883	298 grössere, 49 kleinere.

<i>Geographie</i>			Stereometrische Figuren
Wandkarten	Atlanten	Globen	
62	13	3	86 Tafeln, Figuren, Modelle.

Der diessjährige Zuwachs an Lehrmitteln besteht:

I. In 123 Bänden, 27 Lieferungen und 8 Landkarten, u. zwar:

a) in die Lehrerbibliothek wurden angeschafft: 1. Anfangsgründe der Naturlehre von Dr. Jakob Schabus. 2. Grammatik der polnischen Sprache von Smith. 3. Neuhochdeutsche Grammatik von Hoffmann. 4. Aufgaben zu lateinischen Stilübungen von Süpfle. II. Teil. 5. Wypisy polskie dla wyższego Gimnazjum. 6. Handbuch der latein. Stylübung von Grysar. 7. Lesebuch f. d. Untergymnasium 4. Band. 8. Pokorny Botanik und Zoologie. 9. Wörterbuch der deutschen Sprache v. Heinsius, 4 Bände. 10. Latein. Schulgrammatik v. Ferd. Schultz. 11. Mittheilungen aus Iustus Perthes geogr. Anstalt 1858. 4 Liefg. 12. C. J. Caesaris commentarii de bello civili v. Kraner. 13. C. J. Caesaris commentarii de bello gallico v. Kraner. 14. Horatius Flaccus Satiren u. Episteln v. Krüger. 15. Römische Geschichte v. Mommsen, 2. Auflage 3 Bde. 16. Anschauungsunterricht der Mineralogie v. Fellöcker. 17. Leitfaden der Mineralogie und Geognosie v. Fellöcker. 18. Virgils Georgica v. Hohler. 19. Paedagogische Zeitschrift von Lüben, 10. Jahrg. 20. Dunker's Geschichte des Alterthums 4. Bd. 21. Anatomisch-physiologische Uebersicht des Thierreichs. Vergleichende Anatomie und Physiologie von C. Bergmann & Leuckart. 22. Handbuch der vergleichenden Anatomie, v. Oscar Schmidt mit Atlas. 23. Elemente der Mineralogie von Naumann. 24. Handbuch der bestimmenden Mineralogie v. W. Haidinger.	25. Handbuch der röm. Alterthümer von Becker, 3 Bde. 26. Mittelhochdeutsches Wörterbuch v. Müller & Zarneke, 3. Bd. 27. Lat. Schulgrammatik v. Schinnagl. 28. Elementarbuch f. d. I. Gymnas. Classe v. Schinnagl. 29. Lateinisches Lesebuch f. d. II. Classe v. Schinnagl. 30. Gymn. Paedagogik im Grundrisse v. Gustav Thanlow. 31. Gymn. Paedagogik v. Dr. Karl Schmidt. 32. Historisch-geograph. Schulatlas der alten Welt v. Pütz. 33. Zeitschrift f. Oesterr. Gymnasien, 1858. 2 Exemplare. 34. M. T. Ciceronis orationes selectae XIX, recognovit R. Klotz 2 Exempl. 35. M. T. Ciceronis, Cato Major de Senectute, Laelius, de Amicitia u. Paradoxa, recognovit R. Klotz 2 Exempl. 36. M. T. Ciceronis: De natura deorum recogn. R. Klotz 2 Exempl. 37. M. T. Ciceronis: De legibus; recogn. R. Klotz 2 Exempl. 38. M. T. Ciceronis: De oratore, recogn. R. Klotz 2 Exempl. 39. M. T. Ciceronis: De officiis, recogn. R. Klotz 2 Exempl. 40. T. Livii ab Urbe condita librorum partes selectae in usum scholarum v. Grysar, 2 Bde. 41. Corn. Taciti libri, qui supersunt, v. Halm, 2 Bde. 2 Exempl. 42. C. Sallustii Crispi Catilina et Iugurtha v. Dietsch, 2 Exempl. 43. C. J. Caesaris de bello civili, recognovit Oehler. 44. C. J. Caesaris de bello gallico, recognovit Oehler. 45. Q. H. Flaccus, scholarum in usum edidit G. Linkerus. 46. Q. H. Flacci carmina selecta, edidit Grysar. 47. P. Ovidii Nasonis Carmina selecta, edidit Grysar. 48. P. Virgillii Carminum Epitome, edidit Hoffmann 2 Exempl.

b) als Schenkungen sind hiezugekommen :

49. Mittelalterliche Kunstdenkmale des österr. Kaiserstaates vom h. k. k. U. Ministerium, 1—9te Lieferung mit 35 Tafeln.
50. 2 Exemplare der Scheda'schen Wandkarten (2 Planiglobien, Europa u. Mitteleuropa) vom h. k. k. U. Ministerium.
51. Jahrbuch der geolog. Reichsanstalt, VIII. Jahrgang.
52. Początki Ikonografii polskiéj, v. Grabowski.
53. X. Fr. Gusty: Historyja kościoła ruskiego, aus dem Italienischen ins Polnische herausgegeben v. J. Ławrowski, vom Herausgeber.
54. Uebungen zum Uebersetzen aus dem Deutschen in's Griechische v. Neumann.
55. Griechische Formenlehre von Nieraete.
56. Uebungen im Uebersetzen aus dem Deutschen in's Griechische, v. Blume.
57. Elementarbuch der griechischen Sprache v. H. Schmidt.
58. Griechisches Elementarbuch v. Vogl.
59. XII panegyrici veteres, recensuit Joannes Livincius.
60. Elementa linguae graeca v. Art. Woelthe.
61. Lysiae, quae exstant, ad codicum vindobonensem graece expressa.
62. Cicero's zwei Bücher von der Vorhersehung.
63. Vellejus Paternulus, kurzer Begriff der römischen Geschichte.
64. L. Annaeus Florus, übersetzt v. Dr. Schallgruber.
65. M. T. Ciceronis epistolae ad familiares v. L. C. R.
66. T. Lucretii Cari de rerum natura, libri VI. recensuit Alter.
67. O. Horatii Flacci Opera.
68. Ovid's Verwandlungen v. Joh. Heinr. Voss.
69. Die Argonauten des Apollonius.
70. M. T. Ciceronis paradoxa per Fr. Sylinium.
71. P. Virgilii Maronis opera omnia.
72. Einleitung in die schönen Wissenschaften v. Ramler, 2 Bände.
73. Entwurf einer Theorie der Literatur v. Eschenburg.
74. Nauka o niebie przez Wincen- tego Karczewskiego.
75. Eryci Luteani epistolae selectae.
76. Selecti clarissimorum oratorum sermones.
77. Carmina selecta ex illustrioribus, poëtio saemli XV et XVI.
78. M. Antonii Mureti Commentarius.
79. Julii Caesaris Scaligeri epistolae et orationes.
80. Hugonis Grotii de jure belli ac pacis libri III. edidit Becmannus.
81. Schulgrammatik der lat. Sprache v. Dr. Otto Schulz.
82. Imm. Scheller's ausführliche lat. Sprachlehre.
83. Etymologischer Teil der lat. Grammatik v. I. Wolfg. Schenkl.
84. Ruddimanni institutiones grammaticae cura God. Stallbaum.
85. Lateinsche Grammatik von Dr. Billroth.
86. G. F. Grotefend's lat. Grammatik.
87. Thesaurus elegantiarum Aldi Manutii.
88. De particulis latinae orationis, cur. Horatio Tursellino.
89. Joannis Ravitii Textoris opus per Grasserum.
90. Bibliotheca rhetorum, auctore Gab. Le Jay.
91. Imm. Schelleri praecepta stili latini.
92. Florilegium latinum aerae christianae, edidit G. N. Fischer.
93. Apophthegmata per Des. Erasmus Rotterodamum.
94. Selectae e profanis scriptoribus historiae, edidit Fischer.
95. Grundzüge der Botanik, entworfen v. Steph. Endlicher und Fr. Unger.
96. Lehrbuch der Zoologie von Dr. Rudolf Kner.
97. Leitfaden zum Studium der Geologie v. Dr. R. Kner.
98. Das Mohs'sche Mineralsystem v. Dr. Adolf Kenngott.
99. Nathalis comitis mythologiae libri X.
100. Bohnslai Balbini verisimilia humanorum disciplinarum, cur. Weisii.

101. Neue Acerra philologica, oder gründlichen Nachrichten aus der Philologie. 102. Frid. Moreti introductio in linguam latinam. 103. Anleitung z. Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lat. v. Döring. 6. Cur. 104. Latein. Lesebuch v. Wolfram. 105. Griechisches Lesebuch für Anfänger v. Carl Scheider. 106. Latein. Lesebuch v. Dr. Esconot. 107. Latein. Lesebuch v. I. Krebs. 108. Praktische Anleitung zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lat. von Dr. E. F. August.	<p>109. Neue praktische Anleitung zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lat. von E. a. Gröbel.</p> <p>110. Neue deutsche Aufgaben zum Uebersetzen in Latein v. Leop. Chimani 1. und 3. Bändchen.
Die Nrn 54—110 vom emeritierten Gymn. Prof. Cajetan Kowalski.</p> <p>111. Augsburger Allgem. Zeitung. Jahrg. 1854 (Oct. Nov. Decemb.) Jahrg. 1855, 1856, 1857 u. vom Jahrg. 1858 Jän. Feb. geschenkt vom Herrn Universitätsprofessor Dr. Th. Bratraneck.</p> |
|--|---|

II. Für die Jugendbibliothek:

a) wurden angeschafft:

- 112. Naturstudien v. Dr. Herm. Masius, 1 B.
- 113. Der Mensch und die Natur v. Dr. Körner, 1 B.
- 114. Jugendalbum, 6 Bändchen.
- 115. Charakterbilder aus Oesterreich 1 Bändchen.
- 116. Erklärung der Ceremonien der kath. Kirche 1 B.

b) Als Schenkungen sind hiezu gekommen:

- 117. Wypisy polskie dla użytku klas niższych, III. B. v. Kowalski.
- 118. Lehrbuch der Mineralogie. von P. Sig. Fellöcker, v. Kowalski.
- 119. Geograph. Bilder aus Oesterreich, 2 Bändchen v. h. k. k. U. M.
- 120. Dzieje starego i nowego przemierza v. Tyc., v. Prof. Janota.
- 121. Deutsches Lesebuch f. O. G. I. B. — von Prof. Janota.

In das phisikalische Kabinet

a) wurden angeschafft:

- 1. Ein einfacher Hebel.
- 2. Eine Balancierfigur.
- 3. Ein Aräometer von Beaume.
- 4. Ein Gewichtsaräometer v. Nicholson.
- 5. Ein Stechheber mit Hahn.
- 6. Eine Saug- und Druckpumpe von Glas.
- 7. Eine Atwood'sche Fallmaschine.
- 8. Eine Centrifugalmaschine sammt Zugehör.
- 9. Ein Handblasebalg.

- 10. Eine Syrene mit Zählwerk.
- 11. Ein Photometer v. Ritchie.
- 12. Ein Lichteinlassapparat mit Sonnenmikroskop.
- 13. Eine Loupe.
- 14. Ein Hygrometer von Daniell.
- 15. Ein Psychrometer von August.
- 16. Ein Elektrophor mit Fuchsschweif.
- 17. Zwei Elemente von Bunsen.
- 18. Zwei Elemente von Grove.
- 19. Ein Wasserzersetzungsapparat.
- 20. Ein Thermoelement auf Stativ.
- 21. Eine Magnethadel auf Stativ.

IV. Das Naturalien-Kabinet

erhielt eine Centurie Algen als Geschenk von P. Pius Titius, Vorstand des Minoritenklosters zu Leutschau (durch Vermittlung des hohen Unterrichts-Ministeriums.)

Ausserdem wurden in dasselbe eingesammelt: a) 100 Species Pflanzen aus der Umgegend von Krakau; b) 6 Stück Petinsekten (Ammoniten.)

IV. Statistik der Schüler. A.

In der Classe	waren am Schlusse des vori- gen Schuljah- res 1857	In dersel- ben sind zurück- geblieben (als Re- petenten)	In dieselbe sind		Aus ihr sind ab- gegangen	Sind gegen- wärtig	Von diesen sind		Priva- tisten	Somit hat die Anzahl der Schüler am Schlusse des Schuljahres 1858 gegen die am Schlusse des Schuljahres 1857	
			aus der niedern Classe versetzt	aufge- nommen (von aussen)			reif für die höhere Classe	zur Wieder- holung der Prüfung bestimmt		abgenom- men um	zugenom- men um
I. { a b	74	14	—	56	5	65	54	2	3	9	—
	38	6	—	42	8	40	32	1	—	—	2
II. { a b	56	2	54	3	5	54	41	8	4	2	—
	27	3	30	9	—	42	31	2	1	—	15
III. { a b	(84)	10	46	4	3	57	51	2	1	(—)	(—)
	(—)	—	24	6	3	27	23	1	—	(—)	(—)
IV. { a b	(52)	2	47	2	2	49	44	—	1	(—)	(17)
	(—)	2	14	4	—	20	17	1	—	(—)	(—)
V. { a b	(61)	4	24	6	3	31	25	2	—	(—)	(2)
	(—)	2	21	10	1	32	30	2	—	(—)	(—)
VI.	42	2	49	2	4	49	43	3	2	—	7
VII.	52	3	33	9	4	41	34	3	1	11	—
VIII.	52	4	50	1	2	53	53	—	1	—	1
Zusammen	538	54	392	153	40	560	478	27	14	22	44
										also überhaupt zugenommen um 22.	

B. **Von den bis zum Schlusse des Schuljahres 1858**

in der Classe	verblie- benen Schü- lern	studierten		nach der Nationalität			D a r u n t e r w a r e n					Stipen- disten	Schul- geld- zahlen- de	be- freite
		öf- fent- lich	pri- vat	deut- sche	polni- sche	böhm. und sonstige slav.	nach den Religionsbekenntnissen							
							röm. kath.	griech. unirte	evangl. A. B. H. B.	israeli- tische				
I. { ^a b	68 40	65 40	3 —	— 19	68 20	— 1	65 28	1 —	1 1	1 11	— —	39 32	29 8	
II. { ^a b	58 43	54 42	4 1	— 19	58 19	— 5	58 28	— 1	— 1	— 13	— —	28 25	30 18	
III. { ^a b	58 27	57 27	1 —	— 18	58 5	— 4	56 18	— —	2 —	— 9	— 1	26 18	32 9	
IV. { ^a b	50 20	49 20	1 —	— 8	49 11	1 1	50 13	— —	— —	— 7	— —	24 10	26 10	
V. { ^a b	31 32	31 32	— —	— 9	31 22	— 1	31 26	— —	— —	— 6	— —	14 19	17 13	
VI.	51	49	2	6	42	3	47	1	1	2	4	33	18	
VII.	42	41	1	7	33	2	38	—	—	4	1	28	14	
VIII.	54	53	1	7	46	1	48	1	1	4	3	35	19	
Zusammen	574	560	14	93	462	19	506	7	4	57	9	331	243	

Unter den angeführten 9 Stipendisten ist eines von 80 fl. C. M. aus dem Religionsfonde der gr. kath. Przemysler Diöcese, sechs von je 150 fl. CM., davon drei aus der Extracordonal-, zwei aus der Glowinskischen Stift. und eines aus der Potockischen Stiftg., eines von 100 fl. aus der Jicziner und eines von 50 fl. C. M. aus der Stawek'schen Stiftung.

Ausserdem erhielten 99 Schüler aus der dem hiesigen Gym. zugehörigen Borek'schen Stiftung, welche jährlich 1500 fl. pol. (357 fl. 8 1/2 kr. C. M.) an Interessen abwirft, eine einmalige Unterstützung von 3—8 fl. C. M.

C.

**Von den bis zum Schlusse des Schuljahres
1858**

in der Classe		verbliebenen Schülern,	erhielten ein Zeugniß der				kein Zeugnis erhielten
			I. Cl. mit Vorzug	I. Classe	II. Classe	III. Classe	
I.	a	68	11	46	6	3	2
	b	40	9	23	5	2	1
II.	a	58	16	29	5	—	8
	b	43	11	21	9	—	2
III.	a	58	7	45	4	—	2
	b	27	6	17	2	1	1
IV.	a	50	7	37	5	—	1
	b	20	4	13	2	—	1
V.	a	31	5	20	4	—	2
	b	32	5	25	—	—	2
VI.		51	7	37	3	—	4
VII.		42	7	27	4	1	3
VIII.		54	10	43	—	—	1
Zusammen		574	105	383	49	7	30

An dem Unterrichte in den freien Lehrfächern nahmen 389 Schüler
Theil, und zwar:

An dem französischen Sprachunterrichte	26	Schüler
„ dem russischen Sprachunterrichte	22	„
„ dem Unterrichte im Zeichnen	106	„
„ dem Unterrichte in der Kalligraphie	149	„
„ dem Gesangunterrichte	86	„

D.

Ergebnisse der Maturitätsprüfung.

Seit der Veröffentlichung des vorjährigen Programms wurden hierorts beim Schlusse der Ferien 1857, und ausserdem über besondere hochortige Bewilligung im October 1857, im Jänner und Mai 1858, Maturitätsprüfungen abgehalten, welche folgende Resultate lieferten:

Zeit der abgehaltenen Prüfung	Es haben sich der Maturitätsprüfung unterzogen	D a v o n w u r d e n				
		für reif erklärt		zurückgewiesen auf		
		mit Auszeichnung	ohne Beisatz	$\frac{1}{2}$ Jahr	1 Jahr	immer
Schluss der Ferien 1857	10	—	9	—	1	—
October, 1857	4	—	2	—	1	1
Jänner 1858	5	—	5	—	—	—
Mai, 1858	1	—	1	—	—	—
Zusammen	20	—	17	—	2	1

Mit einem Zeugnisse der Reife sind entlassen worden:

Am Schlusse der Ferien 1857.

Cyga Josef,
Janiszewski Maximilian,
Jarosch Rudolf,
Karpiński Alfons,
Nowakowski Josef,
Podiwin Adolf,
Vayhinger Adolf,
Węgrowski Karl,
Węgrzynowski Ignaz.

Im October 1858.

Praschill Leopold,
Rumiński Johann,

Im Jänner 1858.

Hordyński Andreas,
Offner Karl,
Popiel Johann,
Swirski Adam,
Szynglarski Ladislaus.

Im Mai 1858.

Graf Dzieduszycki Adam.

D a v o n w i d m e n s i c h:

der Theologie 1
der Jurisprudenz 9
der Medizin 6
der techn. Studien 1

Ausserdem haben noch 63 Candidaten, darunter 52 Schüler des soeben abgelaufenen Schuljahres, dem schriftl. Teile der Maturitätsprüfung sich bereits unterzogen. Ihre mündliche Prüfung wird zu Anfang und beim Schlusse der Ferien abgehalten werden.

V.
Verzeichniss

der wichtigeren im Verlaufe des Schuljahres 1858 herabgelangten hohen Verordnungen und Erlässe.

1. H. LRE. v. 25. Aug. 1857 Z. 27224, mit welchem den Lehrkörpern die Bestimmungen des h. UME. v. 1. Jänner 1855 Z. 71 in Erinnerung gebracht und in Absicht auf deren genaue Vollziehung specielle Normen für die Amtswirksamkeit der Lehrer vorgeschrieben werden.
 2. H. LRE. v. 4. Sept. 1857 Z. 28334, intimiert den h. UME. vom 27. Aug. 1857 Z. 5770 bezüglich der Benützung der Universitätsbibliothek durch Gymnasialschüler.
 3. H. LRE. v. 11. Oct. 1857 Z. 31000 betreffend den Programmaustausch mit Gymnasien des Mailänder-Verwaltungsgebietes.
 4. H. UME. v. 27. März 1858 Z. 4719 (LRE. v. 16. Mai 1858 Z. 9661.), enthält die näheren Bestimmungen bezüglich der Aufnahme von Studierenden in eine technische Anstalt.
 5. H. UME. v. 6. Mai 1858 Z. 7425 (LRE. v. 18. Mai 1858 Z. 13949), in Betreff der nach Ablauf des Schuljahres 1858 abzuhaltenden Maturitätsprüfung.
 6. H. LRE. v. 13. Juni 1858 Z. 16956, intimiert die Kundmachung des h. k. k. Armeekommandos v. 22. März l. J. Z. 7767 wegen Aufnahme von Militär-Zöglingen in das k. k. Militär-Tierarznei-Institut für das Schuljahr 1859.
-

Vorstellung

Das wird erst in Form einer ... 1895 ...

... der ...

1. H. L. ... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...

... 1895 ...